

KIERTOTALOUDEN KÄYTÄNNÖN TEKIJÄ

LASSILA & TIKANOJA OYJ
Tilinpäätös 2017

SISÄLTÖ

Hallinnointi

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2017 3

Palkka- ja palkkioselvitys 13

Hallituksen toimintakertomus 16

Tilinpäätös

Konsernin tunnusluvut 28

Tunnuslukujen laskentaperusteet 30

Konsernin tuloslaskelma 31

Konsernin laaja tuloslaskelma 31

Konsernin tase 32

Konsernin rahavirtalaskelma 33

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista 34

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot 36

Emoyhtiön tuloslaskelma 81

Emoyhtiön tase 82

Emoyhtiön rahoituslaskelma 84

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot 85

Varojenjakoehdotus 94

Tilinpäätöksenmerkintä 94

Tilintarkastuskertomus 95

HALLINNOINTI 2017

Hallinnointi

Lassila & Tikanoja Oyj ("L&T tai yhtiö") on Suomessa rekisteröity julkinen osakeyhtiö, joka on listattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä. Lassila & Tikanoja noudattaa päätöksenteossaan ja hallinnossaan Suomen osakeyhtiölakia, julkisesti noteerattuja yhtiöitä koskevia muita säädöksiä, L&T:n yhtiöjärjestyksiä, L&T:n hallituksen ja sen valiokuntien työjärjestyksiä sekä Nasdaq Helsinki Oy:n sääntöjä ja ohjeita.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä 2017

L&T noudattaa kulloinkin voimassa olevaa hallinnointikoodia. Tämä selvitys on laadittu 1.1.2016 voimaan tulleen hallinnointikoodin mukaisesti ("Hallinnointikoodi"). Hallinnointikoodi on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa www.cgfinland.fi. L&T ei ole poikennut koodin suosituksista.

Tämä selvitys on laadittu hallinnointikoodin raportointia koskevan suosituksen mukaisesti. Selvitys esitetään hallituksen toimintakertomuksesta erillisenä. L&T:n tarkastusvaliokunta on käsitellyt selvityksen.

Hallinnosta ja toiminnasta vastaavat yhtiökokous, hallitus ja sen kaksi valiokuntaa sekä toimitusjohtaja johtoryhmän avustamana.

Yhtiökokous

Yhtiökokous on L&T:n ylin päättävä elin. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta ja osingonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä hallituksen ja tilintarkastajan valinnasta ja heille maksettavista palkkioista. Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain hallituksen määräämänä ajankohtana huhtikuun loppuun mennessä.

Lassila & Tikanoja Oyj:n kullakin osakkeella on yksi ääni. Äänioikeutta on yhtiöjärjestyksellä rajoitettu niin, ettei kukaan osakkeenomistaja ole yhtiökokouksessa oikeutettu äänestämään enemmällä kuin yhdellä viidesosalla kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Kokoukset ja muut yhtiökokouksen asiakirjat mukaan lukien hallituksen ehdotukset yhtiökokoukselle toimitetaan viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta osakkeenomistajien saataville yhtiön päätoimipaikassa ja internetsivuilla osoitteessa www.lt.fi/fi/sijoittajat/hallinnointi/yhtiokokous. Kokoukset julkistetaan myös pörssitiedotteena.

Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, päävastuullinen tilintarkastaja ja hallituksen jäseneksi ehdolla olevat henkilöt ovat läsnä yhtiökokouksessa, ellei poissaoloon ole pätevää syytä.

Yhtiökokouksen pöytäkirja liitteineen on saatavilla yhtiön internetsivuilla viimeistään kahden viikon kuluttua yhtiökokouksesta. Yhtiökokouksen päätökset julkistetaan viipymättä yhtiökokouksen jälkeen pörssitiedotteella.

Hallinnointirakenne

Hallitus

Hallituksen kokoonpano ja valinta

Yhtiöjärjestyksen mukaan Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään seitsemän jäsentä. Hallituksen jäsenet valitsee yhtiökokous. Hallituksen kokoonpanoa koskevan ehdotuksen valmistelussa noudatetaan käytäntöä, jossa merkittävät osakkeenomistajat valmistelevat hallitusta koskevat ehdotukset, sisältäen ehdotuksen hallituksen jäsenten lukumääräksi, palkkioiksi ja tarvittaessa hallituksen jäseneksi yhtiökokoukselle. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallitukseen ei voida valita henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen monimuotoisuus

Yhtiössä monimuotoisuutta pidetään yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta olennaisena osana. Myös hallituksen kokoonpanoa suunniteltaessa monimuotoisuutta tarkastellaan monesta eri näkökulmasta.

Hallituksen jäsenten valinnassa tavoitteena on varmistaa, että hallitus kokonaisuutena tukee yhtiön liiketoimintaa ja sen kehittämistä. Hallituksen tehokkaan toiminnan kannalta on tärkeää, että hallitus on riittävän monimuotoinen ja koostuu riittävän monesta jäsenestä sekä että jäsenillä on toisiaan täydentävä kokemus ja monipuolinen osaaminen.

Hallituksen kokoonpanoa arvioitaessa harkitaan muun muassa, onko hallitus ammatti- ja koulutustaustaltaan sekä sukupuoli- ja ikäjakaumaltaan riittävän monimuotoinen ja

edustaako se sopivassa suhteessa päätöksen-tekokykyä, taitoja ja kokemusta pystyäkseen vastaamaan yhtiön liiketoimintojen ja strategisten tavoitteiden asettamiin vaatimuksiin. Yhtiön tavoitteena on, että hallituksessa on edustettuina molempia sukupuolia.

Hallituksen monimuotoisuutta koskevat periaatteet otetaan huomioon yhtiön hallituksen jäsenten seuraajasuunnittelussa. Molemmat sukupuolet ovat olleet pitkään edustettuina yhtiön hallituksessa. Vuonna 2017 hallituksen kuudesta jäsenestä kaksi oli naisia, joten vähemmän edustetun sukupuolen edustus hallituksessa oli 33 %.

Hallituksen jäsenet

Vuoden 2017 varsinaisessa yhtiökokouksessa hallitukseen valittiin seuraavat kuusi henkilöä, joiden tiedot on esitetty 31.12.2017 tilanteen mukaan.

Puheenjohtaja Heikki Bergholm

s. 1956

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2008

Hallituksen valiokunnat: henkilöstövaliokunnan puheenjohtaja

Koulutus: diplomi-insinööri

Keskeinen työkokemus: Suominen Yhtymä Oyj: toimitusjohtaja (2002–2006), entinen Lassila & Tikanoja Oyj: toimitusjohtaja (1998–2001), varatoimitusjohtaja (1997–1998), yhtymän tulosityksiköiden toimitusjohtaja (1986–1997), Lassila & Tikanoja Oy: talousjohtaja (1985–1986), Teollistamisrahasto Oy, tutkija ja kehityspäällikkö (1980–1985)

Keskeisimmät luottamustehtävät: Solidium Oy (2013–2016), Lakan Betoni Oy (1986–, pj.), Maillefer International Oy (2010–2014), Sydäntutkimussäätiö (2013–, vpj.), MB Rahastot Oy (2002–), Forchem Oy (2007–2013), Componenta (2003–2012, pj.), Kemira Oyj (2004–2007), Pohjola-Yhtymä Oyj (2003–2005), Sponda Oyj (1998–2004) ja Suominen Yhtymä Oyj (2006–2011)

Varapuheenjohtaja Sakari Lassila

s. 1955

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2011

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Päätoimi: Indcrea Oy:n toimitusjohtaja, hallituksen jäsen ja osakas

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Cupori Group Oy:n johtoryhmä (2008–2014), Cupori AB:n toimitusjohtaja (2012–2014); Carnegie Investment Bank AB, Finland Branch, johtotehtäviä (2002–2005); Alfred Berg Finland Oyj, investointipankkitoiminnan johtotehtäviä (1994–2002); Citibank Oy, yrityspankin vastaava johtaja (1991–1994); Suomen Yhdyspankki Oy, esimies- ja johtotehtäviä (1983–1991)

Keskeisimmät luottamustehtävät: Evald ja Hilda Nissin Säätiön hallituksen varapuheenjohtaja (jäsen vuodesta 1987–); Aplagon Oy, hallituksen puheenjohtaja (2009–)

Teemu Kangas-Kärki

s. 1966

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2016

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan jäsen

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: Fiskars Oyj, operatiivinen johtaja ja toimitusjohtajan sijainen (2018–2017), väliaikainen toimitusjohtaja (2017), operatiivinen johtaja ja talousjohtaja, toimitusjohtajan sijainen (2014–2017), johtaja, Koti (2012–2014), talousjohtaja (2008–2012); Alma Media Oyj, talousjohtaja (2003–2008); Kesko Oyj, talousjohtaja (2002–2003), Corporate Business Controller (2000–2001); Suomen Nestlé Oy, talousjohtaja (1999–2000); Smith & Nephew Oy, talouspäällikkö (1996–1998); Unilever Oy & GmbH, Marketing Controller & Internal Auditor (1992–1996)

Laura Lares

s. 1966

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2014

Hallituksen valiokunnat: henkilöstövaliokunnan jäsen

Päätoimi: Woimistamo Oy:n toimitusjohtaja

Koulutus: tekniikan tohtori

Keskeinen työkokemus: Kalevala Koru Oy & Lapponia Jewelry Oy, toimitusjohtaja (2007–2012); UPM Kymmene Oyj, Puutuote-toimialan myyntijohtaja ja liiketoiminnan kehitys- ja henkilöstöjohtaja (2004–2006).

Keskeisimmät luottamustehtävät:

Lappeenrannan teknillinen yliopisto, hallituksen jäsen (2009–2017), Woikoski Oy, hallituksen jäsen (2012–2016)

Miikka Majjala

s. 1967

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2010

Hallituksen valiokunnat: henkilöstövaliokunnan jäsen

Päätoimi: Clinius Oy:n toimitusjohtaja

Koulutus: diplomi-insinööri

Keskeinen työkokemus: GE Healthcare Finland Oy, Business Segment Manager (2004–2006); Instrumentarium Oyj (nyk. GE Healthcare Finland Oy), Director, Business Development (2000–2004); Instrumentarium Oyj, myynnin, markkinoinnin ja taloushallinnon esimies- ja johtotehtäviä (1992–2000)

Keskeisimmät luottamustehtävät:

Terveysteknologia ry, hallituksen jäsen (2008–)

Laura Tarkka

s. 1970

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2017

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan jäsen

Päätoimi: Kämp Group/Kämp Collection

Hotels Oy:n toimitusjohtaja

Koulutus: diplomi-insinööri

Keskeinen työkokemus: Diacor Terveyspalvelut Oy, talousjohtaja ja varatoimitusjohtaja (2013–2014); Fazer Group, johtaja (2007–2012); Icecapital Securities Ltd, investointipankkiiri (2001–2007); Mandatum Stockbrokers Ltd, investointipankkiiri (1997–2001)

Keskeisimmät luottamustehtävät:

Docrates Oy, hallituksen jäsen (2016–)

Vuonna 2017 hallitukseen on lisäksi kuulunut Eero Hautaniemi. Hänen jäsenyytensä päättyi vuoden 2017 varsinaisessa yhtiökokouksessa ja hänen tietonsa on esitetty 16.3.2017 tilanteen mukaisina.

Eero Hautaniemi

s. 1965

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Hallituksen jäsen: vuodesta 2007, hallituksen

varapuheenjohtaja vuodesta 2011

Hallituksen valiokunnat: tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Päätoimi: Oriola-KD Oyj:n toimitusjohtaja

Koulutus: kauppatieteiden maisteri

Keskeinen työkokemus: GE Healthcare Finland Oy, toimitusjohtaja (2004–2005); GE Healthcare IT, Oximetry, Supplies and Accessories -liiketoiminnan johtaja (2003–2004); Instrumentarium Oyj, asiantuntija- ja johtotehtäviä (1990–2003)

Keskeisimmät luottamustehtävät:

Kauppan Liitto (2014–), Ecostream Oy (2012–2013), L&T Recoil Oy (2010–2012), Nurminen Logistics Oyj (2009–2012)

Hallituksen jäsenten osakeomistukset 31.12.2017

Heikki Bergholm	828 053
Sakari Lassila	11 916
Teemu Kangas-Kärki	1 207
Laura Lares	2 530
Miikka Majjala	73 717
Laura Tarkka	558
Eero Hautaniemi	10 403
Yhteensä	928 384

Osakeomistuksessa on huomioitu hallituksen jäsenten ja heidän mahdollisten määräysvalta-yhteisöjensä omistamat yhtiön osakkeet. Hallituksen jäsenet eivät omista osakkeita missään muissa konserniyhtiöissä kuin Lassila & Tikanoja Oyj:ssä.

Tietoa hallituksen jäsenten palkkioista on palkka- ja palkkioselvityksessä, joka julkaistaan hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä ja löytyy internetsivuilta www.lti.fi/vuosikertomus2017.

Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus päättää asioista, joilla yhtiön toiminnan laajuus huomioon ottaen on huomattava merkitys yhtiön toiminnalle. Lisäksi hallitus vastaa sille osakeyhtiölaissa, muualla säädetyistä ja yhtiöjärjestyksessä määritellyistä tehtävistä.

Hallituksella on vuonna 2017 hyväksytty työjärjestys, jota noudatetaan yhtiöjärjestyksen,

Suomen lainsäädännön ja muiden säännösten ohella.

Hallituksen tehtävänä on:

- vahvistaa yhtiön tavoitteet
- päättää yhtiön strategiasta ja vahvistaa toimialastrategiat
- laatia osinkopolitiikka ja vastata osakasarvon kehittämisestä
- päättää konsernirakenteesta ja -organisaatiosta
- varmistaa johtamisjärjestelmän toiminta
- käsitellä ja hyväksyä osavuositarkastus, konsernitilinpäätös ja toimintakertomus
- vahvistaa konsernin toimintasuunnitelma, budjetti ja investointisuunnitelma
- päättää strategisesti tai taloudellisesti merkittävistä investoinneista, yritysostoista, -myynneistä tai -järjestelyistä sekä vastuusitoumuksista ja rahoitusjärjestelyistä
- vahvistaa rahoitus-, tiedonanto- sekä riskienhallinta- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet
- hyväksyä yritysvaluuttasuunnitelma
- nimittää ja erottaa toimitusjohtaja sekä

valvoa ja arvioida hänen toimintaansa

- päättää toimitusjohtajan välittömien alaisten nimitysasiat sekä palkkaus ja muut taloudelliset etuudet.

Hallitus arvio toimintaansa ja työskentelytapojaan tekemällä vuosittain itsearviointin.

Hallituksen kokoukset

Hallituksen kokoukset pidetään yhtiön pääkonttorissa Helsingissä, konsernin muissa toimipaikoissa tai muissa hallituksen päättämässä paikoissa. Hallitus voi tarvittaessa pitää kokouksia myös puhelimitse tai sähköisesti ja tehdä päätöksiä kokoontumatta.

Hallitus kokoontuu niin usein kuin sen tehtävien hoitaminen vaatii. Hallitus vahvistaa vuosittain säännölliset kokouksensa. Säännöllisiä kokouksia ovat vuosittain ennen tilinpäätöksen ja kunkin osavuositarkastuksen julkistamista pidettävät kokoukset, strategiakokous, budjettikokous sekä muut hallituksen vuosiohjelmaansa vahvistamat kokoukset. Säännöllisten kokousten lisäksi hallitus voi pitää ylimääräisiä kokouksia.

Yhtiön toimitusjohtaja ja talousjohtaja osallistuvat yleensä hallituksen kokouksiin. Tarvittaessa, kuten strategian tai budjetin käsittelyn yhteydessä, kokouksiin osallistuvat myös muut Lassila & Tikanoja Oyj:n johtoryhmän jäsenet. Yhtiön lakiasiaintoimittaja toimii hallituksen sihteerinä.

Hallituksen kokouksesta laaditaan pöytäkirja, jonka allekirjoittavat kokoukseen osallistuneet hallituksen jäsenet, yhtiön toimitusjohtaja ja hallituksen sihteeri. Pöytäkirjat säilytetään yhtiön pääkonttorissa.

Toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallitus saa käyttöönsä riittävät tiedot yhtiön toiminnan ja taloudellisen tilanteen arvioimista varten.

Toimitusjohtaja valvoo hallituksen päätösten täytäntöönpanoa ja raportoi hallitukselle niiden täytäntöönpanosta.

Hallituksen toiminta vuonna 2017

Vuonna 2017 hallituksella oli 16 kokousta, joista yksi pidettiin puhelimen välityksellä ja yksi kokoontumatta. Jäsenten keskimääräinen osallistumisprosentti oli 100.

Hallitustyöskentelyn keskeisiä aihepiirejä olivat strategia ja sen toteuttamisen ohjaaminen ja tukeminen, strategisten hankkeiden seuranta, liiketoimintaportfolion kehittäminen ja riskienhallinnan ohjaaminen.

Hallituksen valiokunnat

Hallituksella on tarkastusvaliokunta ja henkilöstövaliokunta, joihin kumpaankin kuuluu kolme (3) hallituksen jäsentä. Hallitus valitsee varsinaisen yhtiökokouksen päätyttyä valiokuntien puheenjohtajat ja jäsenet keskuudetaan vuodeksi kerrallaan. Valiokuntien jäsenillä on oltava valiokunnan tehtävien edellyttämä asiantuntemus ja kokemus. Hallitus on vahvistaa vuosittain valiokunnille työjärjestykset.

Valiokunnilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan hallitus tekee päätökset asioista valiokuntien valmistelun pohjalta. Valiokunnan puheenjohtaja raportoi valiokunnan työstä valiokunnan kokousta seuraavassa hallituksen kokouksessa. Valiokuntien pöytäkirjat toimitetaan hallituksen jäsenille tiedoksi.

Hallituksen jäsenten osallistuminen hallituksen kokouksiin 2017

	Hallitus	Tarkastus- valiokunta	Henkilöstö- valiokunta
Heikki Bergholm	16/16		4/4
Sakari Lassila	16/16	7/7	
Teemu Kangas-Kärki	16/16	7/7	
Laura Lares	16/16		4/4
Miikka Maijala	16/16		4/4
Laura Tarkka*	13/13	6/6	
Eero Hautaniemi**	3/3	1/1	

* Hallituksen jäsen 16.3.2017 lähtien

** Hallituksen jäsen 16.3.2017 saakka

Tarkastusvaliokunta

Hallitus valitsi varsinaisen yhtiökokouksen 16.3.2017 jälkeen pitämässään järjestäytymiskokouksessa tarkastusvaliokunnan jäseniksi Sakari Lassilan (pj), Teemu Kangas-Kärjen ja Laura Tarkan.

Tarkastusvaliokunta kokoontuu säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa. Tarkastusvaliokunnan työjärjestyksen mukaisia tehtäviä ovat:

- konsernin taloudellisen tilanteen ja rahoitustilanteen seuranta
- yhtiön tilinpäätösraportoinnin prosessin seuranta
- yhtiön taloudellisen raportointiprosessin valvonta
- yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuuden seuranta
- yhtiön sisäisen valvonnan toimintaperiaatteiden käsittely

- yhtiön sisäisen tarkastuksen suunnitelmien ja raporttien käsittely
- yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästäan antaman selvityksen käsittely mukaan lukien siihen sisältyvän, taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteiden kuvaus
- lähipiiriliiketoimien valvonta
- yritysvastuuohjelman käsittely
- tilinpäätöksen ja konsernitiilinpäätöksen lakisääteisen tilintarkastuksen seuranta
- yhtiön tilintarkastusyhteisön riippumattomuuden arviointi
- yhtiön tilintarkastusyhteisön tarjoamien oheispalvelujen arviointi
- yhtiön tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen ja/tai suosituksen valmistelu
- yhteydenpito tilintarkastajaan ja tilintarkastajan tarkastusvaliokunnalle laatimien raporttien käsittely

- lakien ja määräysten noudattamisen arviointi.

Tarkastusvaliokunnalla oli 7 kokousta vuonna 2017. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Henkilöstövaliokunta

Hallitus valitsi varsinaisen yhtiökokouksen 16.3.2017 jälkeen pitämässään järjestäytymiskokouksessa henkilöstövaliokunnan jäseniksi Heikki Bergholmin (pj), Miikka Maijalan ja Laura Lareksen. Henkilöstövaliokunta kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Henkilöstövaliokunnan työjärjestyksen mukaisia tehtäviä ovat:

- käsitellä, arvioida ja tehdä esityksiä konsernin johdon ja henkilöstön palkkausrakenteesta sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmästä
- seurata palkitsemisjärjestelmien toimivuutta sen varmistamiseksi, että johdon palkitsemisjärjestelmät edistävät yhtiön tavoitteiden saavuttamista ja perustuvat henkilökohtaiseen suoritukseen
- käsitellä ja valmistella muita johdon ja henkilöstön palkitsemiseen liittyviä kysymyksiä ja tehdä näitä koskevia esityksiä hallitukselle
- käsitellä ja valmistella sellaisia toimivan johdon nimityskysymyksiä, jotka tulevat hallituksen päätettäväksi
- käsitellä ja valmistella yritysvastuuohjelman henkilöstöasiat

Henkilöstövaliokunnalla oli 4 kokousta vuonna 2017. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Toimitusjohtaja

Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtajan valitsee yhtiön hallitus. Toimitusjohtaja hoitaa juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti ja vastaa strategiaprosessista. Yhtiön toimitusjohtajana on 1.11.2011 alkaen toiminut kauppatieteiden maisteri Pekka Ojanpää (s.1966). Toimitusjohtajan tarkemmat henkilö- ja omistustiedot on kuvattu jäljempänä konsernin johtoryhmän henkilö- ja omistustietojen yhteydessä.

Konsernin johtoryhmä

Toimitusjohtajaa avustaa yhtiön johtamisessa johtoryhmä. Johtoryhmällä ei ole lakiin tai yhtiöjärjestykseen perustuvaa toimivaltaa. Konsernin johtoryhmään kuuluvat toimitusjohtaja puheenjohtajana ja hallituksen vahvistamat konsernin johtohenkilöt. Konsernin johtoryhmän jäsenet raportoivat toimitusjohtajalle. Konsernin johtoryhmä kokoontuu vähintään kerran kuukaudessa.

Konsernin johtoryhmään kuuluivat 31.12.2017 seuraavat henkilöt:

Pekka Ojanpää

s. 1966

Toimitusjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
1.1.2011**Koulutus:** kauppatieteiden maisteri**Keskeinen työkokemus:** Kemira Oyj, Kunta ja teollisuus -segmentistä vastaava johtaja 2008–2011, Kemira Specialty -liiketoiminta-alueen johtaja 2006–2008 ja osto- ja logistiikkajohtaja 2005–2006, Nokia Oyj, hankintajohtaja 2001–2004, Nokia Hungaryn toimitusjohtaja 1998–2001, myynnin ja logistiikan päällikkötehtävissä Nokia Mobile Phonesissa 1994–1998**Keskeisimmät luottamustehtävät:** Ilmarinen Keskinäinen Eläkevakutusyhtiö, hallintoneuvoston jäsen (2012–); Kiinteistötyönantajat ry, hallituksen jäsen (2013–2016); Technopolis Oy, hallituksen jäsen (2014–)**Tuomas Mäkipeska**

s. 1978

talousjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
14.2.2012**Koulutus:** kauppatieteiden maisteri**Keskeinen työkokemus:** Lassila & Tikanoja Oyj; kehitysjohtaja (2012–2017), toimialajohtaja, Uusiutuvat energialähteet (2015–2017); Deloitte, liikkeenjohdon konsultti, Strategy & Operations (2005–2012); Fiskars Oyj, projektipäällikkö (2004–2005); Rieter Automotive Management AG, markkina-analyttikko (2003); Tapiola-ryhmä, talousassistentti (2000–2002)**Petri Salerno**

s. 1970

toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
1.1.2013**Koulutus:** merkonomi**Keskeinen työkokemus:** Lassila & Tikanoja Oyj, liiketoimintajohtaja, Ympäristöpalvelut (2009–2012); myyntijohtaja, Ympäristöpalvelut (2003–2009); myyntipäällikkö, Ympäristöpalvelut (2001–2003); Europress Oy, myyntijohtaja (1998–2001); myynnin päällikkötehtävät (1995–1998)**Tutu Wegelius-Lehtonen**

s. 1970

toimialajohtaja, Kiinteistöpalvelut

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
16.2.2015**Koulutus:** tekniikan lisensiaatti**Keskeinen työkokemus:** Lassila & Tikanoja Oyj, toimitusketjusta vastaava johtaja (2015–2016); Hartwall Oy, tuotanto-toimitusketjun johtaja (2014); Rexel Finland Oy, markkinointi- ja kehitysjohtaja (2011–2014); YIT, hankinnan ja logistiikan johtotehtäviä YIT Oyj:ssä (2004–2008) sekä yhtiön Kiinteistötekniset palvelut - ja Kiinteistö- ja teollisuuspalvelut -toimialoilla (2009–2011); Ensto, tuotanto- ja logistiikkajohtaja (1998–2004)**Keskeisimmät luottamustehtävät:** Kiinteistötyönantajat ry, hallituksen jäsen (2017–)**Antti Tervo**

s. 1978

toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
14.2.2012**Koulutus:** kauppatieteiden maisteri**Keskeinen työkokemus:** Lassila & Tikanoja Oyj, hankinta- ja toimitusketjusta vastaava johtaja (2012–2014); Siemens, Luoteis-Eurooppa, Head of Commodity Management (2009–2012), projektijohtaja, hankinta & toimitusketjun hallinta (2008–2009); Siemens Oy, hankintajohtaja (2005–2009), hankintapäällikkö (2003–2005), konsultti, toimitusketjun hallinta (2001–2003)

Kirsi Matero

s. 1968

henkilöstöjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
1.1.2012**Koulutus:** kauppatieteiden maisteri**Keskeinen työkokemus:** Atria Oyj, henkilöstöjohtaja (2010–2011); Pfizer Oy, henkilöstöjohtaja (2007–2010); Nokia Mobile Phones, henkilöstöpäällikkö (2004–2007); Nokia Mobile Phones ja Nokia Networks, henkilöstöpäällikkö, henkilöstön kehittämisasiantuntija (1998–2003); Adulta Oy, ohjelmapäällikkö (1996–1998); Shell Oil Products, tuotepäällikkö (1994–1995)**Jorma Mikkonen**

s. 1963

yhteiskuntasuhdejohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
1.6.2015**Koulutus:** varatuomari**Keskeinen työkokemus:** Lassila & Tikanoja Oyj, toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut (2009–2012), toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut (2000–2009); Sähköväline Oy, hallintojohtaja (1999–2000), lakimies (1992–1999); Helsingin Suomalainen Säästöpankki, lakimies (1991–1992)

Vuonna 2017 johtoryhmään ovat lisäksi kuuluneet Tomi Kontinen (jäsenyys päättyi 31.12.2017) ja Timo Leinonen (jäsenyys päättyi 22.11.2017). Heidän tietonsa on esitetty jäsenyyden päättymispäivän tilanteen mukaisina.

Tomi Kontinen

s. 1967

toimitusketjun johtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
1.7.2016**Koulutus:** logistiikkainsinööri**Keskeinen työkokemus:** Wihuri/Wipak Group, hankintajohtaja (2012–2014), toimitusketjun johtaja (2014–2016); Tikkurila Group, hankintajohtaja (2006–2011); Nokia Group, logistiikka- ja hankintapäällikkötehtäviä (1995–2006)**Timo Leinonen**

s. 1970

talousjohtaja

Konsernin johtoryhmässä alkaen:
23.1.2013**Koulutus:** hallintotieteiden maisteri**Keskeinen työkokemus:** Ixonos Oyj, talousjohtaja (2008–2012); Suomen Terveystalo Oyj, talousjohtaja (2006–2008); Tieto-X Oyj, talousjohtaja (2002–2006), business controller (2000–2002); APT Sijoitus Oy, taloudellinen neuvonantaja (1999–2000); Uudenmaan verovirasto, verotarkastaja (1998–1999)

Johtoryhmän osakeomistukset 31.12.2017

	31.12.2017
Pekka Ojanpää	41 468
Timo Leinonen*	2 507
Petri Salermo	12 247
Antti Tervo	6 157
Kirsi Matero	5 931
Tuomas Mäkipeska	6 011
Tutu Wegelius-Lehtonen	1 854
Tomi Kontinen**	325
Jorma Mikkonen	5 640
Yhteensä	82 140

*Johtoryhmän jäsen 22.11.2017 saakka.

**Johtoryhmän jäsen 31.12.2017 saakka.

Osakeomistuksessa on huomioitu konsernin johtoryhmän jäsenten ja heidän mahdollisten määräysvalta-yhteisöjensä omistamat yhtiön osakkeet. Konsernin johtoryhmän jäsenet eivät omista osakkeita missään muissa konserniyhtiöissä kuin Lassila & Tikanoja Oyj:ssä.

Tietoa toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän jäsenten palkkioista on palkka- ja palkkioselvityksessä, joka on julkaistu hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä ja löytyy internetsivuilta www.lt.fi/vuosikertomus2017.

Kuvaukset sisäisen valvonnan menettelytavoista ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä

Konsernin taloudellinen raportointi

Talousraportointiin liittyvät periaatteet ovat keskeinen osa L&T:n johtamisjärjestelmää (IMS). Konsernin toimialojen taloudelliset tulokset raportoidaan ja analysoidaan konsernissa sisäisesti kuukausittain ja julkistetaan osavuositarkastuksina, puolivuositarkastuksena ja tilinpäätöstiedotteena vuosineljänneksittäin. Konsernin ja sen toimialojen strategiat ja niihin liittyvät pitkän aikavälin taloussuunnitelmat päivitetään vuosittain.

Konsernin talousraportointiprosessiin kuuluvat sekä ulkoinen että sisäinen laskenta. Jäljempänä tarkemmin selostettavat talousraportointiprosessiin liittyvät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan prosessit ja menettelytavat on suunniteltu sen varmistamiseksi, että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit antavat olennaisesti oikeat tiedot yhtiön taloudesta.

Tarkastusvaliokunta

L&T:n talousraportointiprosessia ja sisäisen valvonnan järjestelmien tehokkuutta seuraa ja valvoo hallituksen tarkastusvaliokunta. Tarkastusvaliokunta on käsitellyt L&T:n sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet ja yhtiön hallitus on ne hyväksynyt.

Tarkastusvaliokunta kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa ennen osavuositarkastusten ja tilinpäätöstiedotteen julkistamista.

Kokouksissa tarkastusvaliokunta käsittelee konsernin talousjohtajan esittelemän talousinformaation sekä osavuosi- ja puolivuositarkastukset ja tilinpäätöstiedotteet. Kokouksiin kutsutaan myös tilintarkastaja. Tarkastusvaliokunnasta kerrotaan tarkemmin kohdassa Hallituksen valiokunnat.

Talousraportointiprosessi L&T:llä

Merkittävä osuus L&T:n liiketoiminnasta tapahtuu Suomessa. Suomen talousraportointiprosessissa kirjanpitoon, myyntilaskutukseen, reskontriin, maksatukseen ja rahoitukseen liittyvät toiminnot on keskitetty. Toimintojen organisointi eri tiimeihin mahdollistaa talouteen liittyvien tehtävien eriyttämisen. Suomessa yhtenäistä prosessia tukevat myös keskitetty kirjanpitojärjestelmä ja yhteiset tilipuitteet.

L&T:n ulkomaisilla tytäryhtiöillä on kullakin itsenäinen taloushallinto, joka toimii konsernin taloushallinnon antamien laskentaperiaatteiden ja raportointiohjeiden mukaisesti. Ulkomaiset tytäryhtiöt raportoivat konserniin kuukausittain konsernin edellyttämän raportointipaketin. Financial controllerit valvovat ulkomaisen tytäryhtiöiden taloudellisia raportteja.

L&T:n konsernin taloushallinto laatii konsernin laskentaperiaatteet ja -ohjeet ja ylläpitää niitä sekä tekee raportointiaikataulut. Taloushallinto yhdistelee tytäryhtiöiden tilinpäätökset konsernitiilinpäätökseksi liitetietoineen sekä

laatii osavuositarkastus-, puolivuositarkastus- ja tilinpäätöstiedotteen sekä vuosittain tilinpäätöksen. Julkinen tulosraportointi toteutetaan samoilta periaatteilla ja siihen sovelletaan samoja kontrollimenetelmiä kuin kuukausittaiseen sisäiseen tulosraportointiin. Tarkastusvaliokunta käsittelee osavuositarkastuksen, puolivuositarkastuksen ja tilinpäätöksen ja esittää suosituksen niiden käsittelystä hallitukselle. Hallitus hyväksyy osavuositarkastuksen, puolivuositarkastuksen, tilinpäätöstiedotteen ja tilinpäätöksen ennen niiden julkistamista.

Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on olennainen osa konsernin hallinto- ja johtamisjärjestelmää. Sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistua konsernin taloudellisen raportoinnin luotettavuudesta, toimintojen tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta sekä lainsäädännön ja muiden säännösten noudattamisesta. Sisäisen valvonnan välineitä ovat muun muassa politiikat ja periaatteet, työohjeet, manuaaliset ja tietojärjestelmiin rakennetut automaattiset kontrollit, seurantaraportit sekä tarkastukset tai auditoinnit.

Yhtiön hallitus on vahvistanut L&T:n sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet. Vastuu sisäisen valvonnan järjestämisestä kuuluu hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa sisäisen valvonnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä taloudellisen raportoinnin oikeellisuutta.

Yhtiön taloudellista kehitystä seurataan kuukausittain koko konsernin kattavan operatiivisen raportointijärjestelmän avulla. Järjestelmä kattaa toteutumatietojen lisäksi

budjetit, ennusteet ja investointien seurannan. L&T:n toimintaa ja talousraportteja seurataan ja verrataan budjetteihin ja ennusteisiin eri organisaatiotasolla. Konsernin johto, toimialojen ja alueiden johto sekä tulosyksiköiden johto analysoivat tulosta ja poikkeamia. Myös toimialojen taloudesta vastaavat henkilöt analysoivat talousraportteja ja laativat erillisselvityksiä johdon käyttöön. Heidän tehtäviinsä kuuluu myös tulosraporttien oikeellisuuden valvonta sekä tulosten analysointi.

Riskienhallinta

L&T:lle on määritelty riskienhallintaprosessi, jossa käydään läpi talous- ja rahoitusriskit, strategiset riskit, operatiiviset riskit sekä vahinkoriskit.

Riskienhallinnan järjestämisen pääpiirteet

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön strategiset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Vastuut

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet, valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoimisesta ja toteuttamisesta. L&T-konsernin riskienhallintaa ohjaa L&T:n hallituksen vahvistama riskienhallintapolitiikka. Poliitikassa

määritellään konsernin riskienhallinnan päämäärät ja periaatteet, organisointi ja vastuut sekä toimintatavat. Rahoitusriskien hallinnassa noudatetaan L&T:n hallituksen vahvistamaa konsernin rahoituspolitiikkaa. Vakuutusriskien hallinnan periaatteet määritellään vakuutuspolitiikassa.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi

Riskit kartoitetaan säännöllisesti ja systemaattisesti sekä toimiala- että yhtiötasolla ja kriittiseksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla sekä riskeille laaditaan ja vastuutetaan toimenpiteet, joiden avulla esille nousseita riskejä hallitaan ja pyritään minimoimaan. Merkittävimmistä esille nousseista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Muut CG-selvityksessä annettavat tiedot

Sisäinen tarkastus

Sisäisellä tarkastuksella tehostetaan L&T:n hallitukselle kuuluvan valvontavelvollisuuden hoitamista. L&T:n sisäisen tarkastuksen tehtävänä on tukea yhtiötä ja sen ylintä johtoa strategisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintojärjestelmien sekä liiketoimintaprosessien tuloksellisuuden, tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus antaa tarkastusraporteissaan

suosituksia edellä mainittujen järjestelmien ja prosessien kehittämiseksi.

Sisäinen tarkastus noudattaa toiminnassaan yleisesti hyväksyttyjä sisäisen tarkastuksen kansainvälisiä ammattistandardeja, eettisiä periaatteita sekä L&T:n hallituksen hyväksymää sisäisen tarkastuksen toimintaohjetta.

Sisäinen tarkastus toimii L&T:n hallituksen tarkastusvaliokunnan ja toimitusjohtajan alaisuudessa, ja raportoi havainnoistaan ja suosituksistaan tarkastusvaliokunnalle, toimitusjohtajalle, kunkin tarkastettavan toimialan johdolle sekä tilintarkastajalle. Sisäinen tarkastus voi hankkia tarvittaessa ulkopuolisia ostopalveluita lisäresursointia tai erityisosaamista vaativien tarkastustehtävien suorittamiseen.

Hallituksen tarkastusvaliokunta vahvistaa sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman, johon valitaan tarkastuskohteita konsernin strategisten tavoitteiden, arvioitujen riskien sekä hallituksen ja toimitusjohtajan määrittelemien painopistealueiden mukaisesti. Tarkastussuunnitelmaa muutetaan tarvittaessa riskiperusteisesti.

Lähipiiriliiketoimet

Hallinnointikoodin mukaisesti yhtiö arvioi ja seuraa yhtiön ja sen lähipiirin välisiä liiketoimia ja pyrkii varmistamaan, että mahdolliset eturistiriidat otetaan asianmukaisesti huomioon päätöksenteossa. Jos lähipiiriliiketoimet ovat yhtiön kannalta olennaisia ja ne poikkeavat yhtiön tavanomaisesta liiketoiminnasta tai on tehty muutoin kuin tavanomaisin markkinaehdoin, yhtiön on selostettava tällaisia lähipiiriliiketoimia koskeva päätöksentekomenettely.

L&T:n lähipiiriliiketoimet on selostettu tilinpäätöksen liitteessä 34. L&T ei tehnyt lähipiirinsä kanssa yhtiön kannalta olennaisia ja yhtiön tavanomaisesta liiketoiminnasta poikkeavia tai muutoin kuin tavanomaisin markkinaehtoin toteutettuja liiketoimia vuonna 2017.

Sisäpiirihallinto

Yhtiö noudattaa toiminnassaan markkinoiden väärinkäyttöasetusta ja arvopaperimarkkinalakia sekä niihin liittyviä Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (European Securities Markets Authority), Finanssivalvonnan ja Nasdaq Helsinki Oy:n antamia määräyksiä ja ohjeita. Lisäksi L&T:n hallitus on vahvistanut yhtiölle oman sisäpiiriohjeen, joka täydentää Nasdaq Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta. Alla on kuvattu tiettyjä sisäpiiriohjeen keskeisiä kohtia. Sisäpiiriohje määrittelee selkeästi tiettyjä käytäntöjä ja päätöksentekomenettelyjä sen varmistamiseksi, että yhtiön sisäpiirihallinto on järjestetty johdonmukaisella ja luotettavalla tavalla. Yhtiön sisäpiirivastaavana toimii lakiasiaintoimittaja.

MAR-sääntelyn seurauksena L&T:llä ei ole ollut julkista sisäpiiriä 3.7.2016 lähtien. L&T ei myöskään enää ylläpidä pysyvää yrityskohdata sisäpiirirekisteriä. Sen sijaan yhtiön työntekijät ja palveluntarjoajat, joilla on pääsy tiettyyn sisäpiiritietoon, merkitään hankekohdaisiin sisäpiirilueteloihin. Palveluntarjoajat voivat itse ylläpitää sisäpiirilueteloa omista työntekijöistään, mikäli yhtiö näin yksittäistapauksessa päättää.

Jos henkilöllä on hallussaan sisäpiiritietoa, kaupankäynti yhtiön arvopapereilla on aina

kiellettyä. Lisäksi tietyt kaupankäyntirajoitukset koskevat eräitä yhtiön johtohenkilöitä ja työntekijöitä myös silloin, kun tällaisilla tahoilla ei ole hallussaan sisäpiiritietoa. L&T on määritellyt hallituksen ja toimitusjohtajan markkinoiden väärinkäyttöasetuksen mukaisiksi johtotehtävissä toimiviksi henkilöiksi. Kyseiset henkilöt eivät saa käydä kauppaa omaan tai kolmannen osapuolen lukuun L&T:n rahoitusvälineillä 30 kalenteripäivän pituisen suljetun ajanjakson aikana ennen yhtiön osavuositarkastuksen, puolivuositarkastuksen ja tilinpäätöstiedotteen julkistamista mukaan lukien julkistamispäivä. Tulosjulkistuksia edeltävä suljettu ajanjakso ja sen aikainen kaupankäyntikielto koskee myös niitä henkilöitä, jotka osallistuvat osavuositarkastuksen ja tilinpäätöksen valmisteluun tai joilla muutoin on säännöllinen pääsy L&T:n julkistamattomaan taloudelliseen tietoon.

Yhtiön johtotehtävissä toimivien henkilöiden eli hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan sekä heidän lähipiirinsä tulee ilmoittaa L&T:lle ja Finanssivalvonnalle kaikki L&T:n tai L&T:hen liittyvillä rahoitusvälineillä tehdyt liiketoimet. Johtohenkilöiden ja heidän lähipiirinsä liiketoimet julkistetaan pörssitiedotteina, jotka ovat saatavilla yhtiön nettisivuilla.

Tilintarkastaja

L&T:llä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan valitsee varsinainen yhtiökokous. Yhtiön tilintarkastajaksi valittiin vuoden 2017 varsinaisessa yhtiökokouksessa tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan Lasse Holopainen, KHT.

Tilintarkastaja sopii hallituksen kanssa vuosittain tilintarkastussuunnitelmasta ja käy hallituksen kanssa läpi tilintarkastushavainnot.

Vuonna 2017 KPMG-ketjun palkkiot konsernin lakisääteisestä tilintarkastuksesta olivat 208 854 (101 059) euroa. Tilintarkastukseen liittymättömistä palveluista tilintarkastusyhteisölle ja sen kanssa samaan ketjuun kuuluville yhtiöille maksettiin 439 000 (175 797) euroa. Tällaiset muut palvelut ovat liittyneet muun muassa vero- ja IFRS-palveluihin sekä yritys-kauppaprojekteihin.

Palkka- ja palkkio-selvitys 2017

Tämä on Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n 1.1.2016 voimaan tulleen Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin mukainen palkka- ja palkkioselvitys. Tämä selvitys palkitsemisesta sisältää kuvaukset yhtiön hallituksen, toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten palkitsemista koskevasta päätöksen- teköjärjestyksestä ja palkitsemisen keskeisistä periaatteista sekä palkitsemisraportin. Hallituksen henkilöstövaliokunta on käsitellyt selvityksen. Tämä ja muut hallinnointikoodin mukaan esitettävät tiedot ovat saatavilla L&T:n internetsivuilla osoitteessa www.lt.fi/fi/sijoittajat/hallinnointi.

Hallitus

Palkitsemisen päätöksentekojärjestys

Yhtiökokous päättää vuosittain hallituksen jäsenille hallitus- ja valiokuntatyöskentelystä maksettavista palkkioista. Merkittävät osakkeenomistajat valmistelevat hallituksen palkkioita koskevat ehdotukset.

Palkitsemisen keskeiset periaatteet

Yhtiökokouksen 16.3.2017 tekemän päätöksen mukaisesti vuoden 2017 varsinaisesta yhtiökokouksesta lähtien hallituksen puheenjohtajalle päätettiin maksaa 46 250 euroa, varapuheenjohtajalle 30 500 euroa ja jäsenille 25 750 euroa vuodessa. Palkkiot maksetaan siten, että vuosipalkkiosta 40 prosenttia maksetaan yhtiön hallussa olevina tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, markkinoilta hankittavina Lassila &

Tikanoja Oyj:n osakkeina ja 60 prosenttia maksetaan rahana. Osakkeet luovutetaan hallituksen jäsenille ja tarvittaessa hankitaan markkinoilta suoraan hallituksen jäsenten lukuun 14 kaupankäyntirajoituksista vapaan arkipäivän kuluessa yhtiökokouksesta. Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksetaan kokouspalkkioina 1 000 euroa, hallituksen varapuheenjohtajalle 700 euroa ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta. Hallituksen asettamien valiokuntien puheenjohtajalle ja jäsenille maksetaan myös kokouspalkkioita, valiokunnan puheenjohtajalle 700 euroa kokoukselta ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta.

Kukaan hallituksen jäsenistä ei ole työ- tai toimisuhteessa yhtiöön tai yhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvaan yhtiöön tai toimi yhtiön neuvonantajana eivätkä he näin ollen saa palkkaa, eläke-etuja, työ- tai toimisuhteeseen kuuluvia muita taloudellisia etuja tai muita hallitustyöskentelyyn liittymättömiä korvauksia tai palkkioita yhtiöltä. Hallituksen jäsenet eivät kuulu yhtiön osakepohjaisten kannustinohjelmien piiriin eikä heillä ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa.

Palkitsemiseen liittyvät valtuutukset

Varsinainen yhtiökokous päätti 16.3.2017 hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että hallitus valtuutetaan päättämään osakeannista sekä optio-oikeuksien ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta seuraavasti:

Valtuutuksen nojalla annettavien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään

2 000 000 osaketta, mikä vastaa noin 5,2 prosenttia yhtiön nykyisistä osakkeista. Hallitus päättää kaikista osakeannin ja osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista, ja sillä on oikeus poiketa osakkeenomistajan merkintäetuoikeudesta (suunnattu anti). Valtuutus on voimassa 18 kuukautta.

Vuoden 2017 aikana yhtiön hallitus päätti valtuutuksen perusteella luovuttaa yhteensä 16 110 yhtiön omaa osaketta osana yhtiön osakepalkkiojärjestelmää (suunnattu anti).

Toimitusjohtaja ja johtoryhmä

Palkitsemisen päätöksentekojärjestys

Hallitus päättää toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten palkitsemisesta ja taloudellisista etuuksista vuosittain. Ennen hallituksen päätöksentekoa asiakokous valmistellaan hallituksen henkilöstövaliokunnassa.

Palkitsemisen keskeiset periaatteet

Toimitusjohtajan ja muun johtoryhmän palkitsemisjärjestelmä koostuu kiinteästä kuukausipalkasta luontoisetuineen sekä vuosittain erikseen päätettävästä lyhyen aikavälin kannustinpalkkiosta. Lisäksi toimitusjohtaja ja muut konsernin johtoryhmän jäsenet kuuluvat pitkän aikavälin kannustinjärjestelmänä toimivan osakepalkkiojärjestelmän piiriin.

Lyhyen aikavälin kannustinohjelma

Toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten lyhyen aikavälin kannustinpalkki-

ot perustuvat konsernin ja toimialan tulokseen. Toimialoista vastaavien johtajien lyhyen aikavälin kannustinpalkkio määräytyy konsernin ja toimialan liikevoitosta. Toimitusjohtajan ja muiden johtoryhmän jäsenten lyhyen aikavälin kannustinpalkkio määräytyy konsernin liikevoiton perusteella. Tulospalkkion suuruus vastaa enintään 3–6 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen.

Lyhyen aikavälin kannustinpalkkioiden tavoitteet asetetaan ja niiden toteutuminen arvioidaan vuosittain. Mahdolliset kannustinpalkkiot maksetaan yleensä kalenterivuoden pituista ansaintajaksoa seuraavan vuoden helmikuussa. Maksun edellytyksenä on, että henkilön työsuhde on maksuhetkellä voimassa.

Osakepalkkiojärjestelmät

Toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten pitkän aikavälin kannustimena toimii osakepalkkiojärjestelmä. Yhtiön hallitus päättää osakepohjaisesta kannustinohjelmasta osana avainhenkilöiden kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Ohjelman ansaintajakso on kalenterivuosi. Hallitus päättää ansaintajakson ansaintakriteerit, kohderyhmän ja osakepalkkion enimmäismäärät henkilöstövaliokunnan esityksestä. Ansaintakriteerien täytymisen perusteella annettavien osakkeiden lopulliset määrät hallitus päättää ansaintajaksoa seuraavan vuoden alussa. Palkkio maksetaan ansaintajaksoa seuraavan kalenterivuoden helmikuussa. Palkkio maksetaan osittain osakkeina ja osittain rahana. Palkkio vastaa enimmillään 6–12 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen.

Palkkion maksamisen edellytyksenä on, että henkilön työsuhde on maksuhetkellä voimassa. Kannustinohjelman perusteella ansaitut osakkeet on omistettava vähintään kaksi vuotta palkkiosuorituksen jälkeen. Myös tämän jälkeen johtoryhmän jäsenen on omistettava osakkeita vähintään puolen vuoden ja muiden kolmen kuukauden bruttopalkan arvosta työsuhteen päättymiseen saakka.

Alla on kuvattu osakepalkkiojärjestelmät, joiden ansaintajaksot ovat vuosi 2017 ja 2016:

- Osakepohjainen kannustinohjelma 2017 alkoi vuonna 2016. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen ja se maksettiin 2017.
- Osakepohjainen kannustinohjelma 2018 alkoi vuonna 2017. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen ja se maksetaan 2018.

Muut keskeiset ehdot

Toimitusjohtajan kanssa on tehty kirjallinen toimitusjohtajasopimus. Sopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa kuusi kuukautta ja toimitusjohtajan irtisanoutuessa kuusi kuukautta. Yhtiön irtisanoessa toimitusjohtajalle maksetaan kahdentoista (12) kuukauden rahapalkkaa vastaava korvaus. Muiden konsernin johtoryhmän jäsenten irtisanomisajasta ja mahdollisten toimitusjohtajan irtisanomisen perusteella maksettavien korvausten ehdoista on sovittu kunkin konsernin johtoryhmän jäsenen työsuhteen päättymisen perusteella.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta erillisiä palkkioita tytäryhtiöiden hallitusten jäsenyyksistä.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta lisäeläkettä.

PALKITSEMISRAPORTTI

Tämä palkitsemisraportti sisältyy Lassila & Tikanoja Oyj:n (L&T tai yhtiö) palkka- ja palkkioselvitykseen, joka on julkaistu hallituksen toimintakertomuksen yhteydessä. Palkitsemisraportissa selostetaan hallituksen jäsenille, toimitusjohtajalle ja muille konsernin johtoryhmän jäsenille tilikauden 2017 aikana maksetut palkkiot ja muut taloudelliset etuudet.

Hallitus ja sen valiokunnat

Varsinainen yhtiökokous 16.3.2017 päätti pitää L&T:n hallituksen jäsenten palkkiot ennallaan ja ne olivat vuonna 2017 seuraavat:

- hallituksen puheenjohtaja 46 250 euroa
- hallituksen varapuheenjohtaja 30 500 euroa
- jäsenet 25 750 euroa.

Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksettiin kokouspalkkioina 1 000 euroa, hallituksen vara-

puheenjohtajalle 700 euroa ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta. Hallituksen asettamien valiokuntien puheenjohtajalle ja jäsenille maksettiin myös kokouspalkkioita, valiokunnan puheenjohtajalle 700 euroa kokoukselta ja kullekin jäsenelle 500 euroa kokoukselta.

Seuraavassa taulukossa on koottu tiedot hallituksen jäsenenä tilikausilla 2017 ja 2016 toimineille henkilöille maksetuista palkkioista.

Hallituksen jäsenille maksetut palkkiot (euroa*)

	2017			2016		
	Vuosipalkkio	Kokouspalkkiot	Yhteensä	Vuosipalkkio	Kokouspalkkiot	Yhteensä
Heikki Bergholm	46 250	15 800	62 050	46 250	14 800	61 050
Sakari Lassila	30 500	12 000	42 500	25 750	8 500	34 250
Teemu Kangas-Kärki	25 750	9 000	34 750	25 750	6 000	31 750
Laura Lares	25 750	8 000	33 750	25 750	8 000	33 750
Miikka Maijala	25 750	8 500	34 250	25 750	8 000	33 750
Laura Tarkka	25 750	7 500	33 250	-	-	-
Eero Hautaniemi	-	2 100	2 100	30 500	11 900	42 400

* 40 % maksetaan yhtiön hallussa olevina tai, mikäli tämä ei ole mahdollista, markkinoilta hankittavina Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeina.

Toimitusjohtaja

Vuonna 2017 toimitusjohtaja Pekka Ojanpään kiinteä vuosipalkka luontoisetuineen oli 424 104 euroa (vuonna 2016: 424 104 euroa). Vuoden 2016 perusteella määräytynyt lyhyen aikavälin kannustinpalkkio oli 96 941 euroa (2016: 84 823 euroa). Vuonna 2017 toimitusjohtajalle suoritettiin vuotta 2016 koskien palkkiona 5 944 osaketta (2016: 5 032 osaketta), joiden arvo luovutushetkellä oli 112 105 euroa (2016: 80 814 euroa) ja osakepalkkioiden

veroihin liittyvä rahapalkkio, jonka suuruus oli 112 105 euroa (2016: 80 814 euroa), eli yhteensä 224 210 euroa (2016: 161 628 euroa). Toimitusjohtajan palkka ja palkkiot vuonna 2017 olivat siten yhteensä 745 255 euroa (2016: 670 555 euroa).

Muut johtoryhmän jäsenet

Muille konsernin johtoryhmän jäsenille maksettiin vuonna 2017 kiinteää vuosipalkkaa luontoisetuineen 1 300 359 euroa (2016:

1 213 050 euroa) ja vuoden 2016 suorituksen perusteella määräytynyttä lyhyen aikavälin kannustinpalkkiota yhteensä 167 303 euroa (2016: 149 223 euroa). Vuonna 2017 johtoryhmän jäsenille suoritettiin vuotta 2016 koskien palkkiona osakkeita yhteensä 9 317 osaketta (2016: 6 580 osaketta), joiden arvo oli 175 694 euroa (2016: 105 675 euroa) ja osakepalkkion veroihin liittyvä rahapalkkio, jonka kokonaisarvo oli 175 694 euroa (2016: 105 675 euroa), eli yhteensä 351 388 euroa (2016: 211 350 euroa).

Muun johtoryhmän palkat ja palkkiot olivat näin ollen yhteensä 1 819 050 euroa (2016: 1 573 623 euroa).

13.6.2011 asti toimitusjohtajana toimineen Jari Sarjon etuuspohjaisesta eläkesopimuksesta kirjattiin tuloslaskelmaan 6 000 euroa vuonna 2017.

Seuraavassa taulukossa on koottu tiedot tilikausilta 2017 ja 2016 yhtiön toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän jäsenenä toimineille henkilöille maksetuista palkkioista.

Toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten palkat ja palkkiot (euroa)

	2017				2016			
	Kiinteä palkka	Kannustinpalkkiot	Osakeperusteiset palkkiot	Yhteensä	Kiinteä palkka	Kannustinpalkkiot	Osakeperusteiset palkkiot	Yhteensä
Toimitusjohtaja	424 104	96 941	224 210	745 255	424 104	84 823	161 628	670 555
Muut johtoryhmän jäsenet yhteensä	1 300 359	167 303	351 388	1 819 050	1 213 050	149 223	211 350	1 573 623

HALLITUKSEN TOIMINTA- KERTOMUS

Strategia

Vuonna 2017 L&T:llä tehtiin laaja strategiatyö, jossa tutkittiin yhtiön kilpailuetua ja kasvumahdollisuuksia asiakassegmenttien kautta. Strategiaprosessi lisäsi markkinaymmärrystä ja siinä tunnistettiin runsaasti kasvumahdollisuuksia erityisesti julkisella sektorilla. Lisäksi tutkittiin yhtiön asemaa raaka-aineiden arvoketjuissa.

Osa strategiaprosessia L&T määritteli oman missionsa kiertotalouden käytännön toteuttajaksi. L&T auttaa asiakkaitaan säilyttämään kiinteistöjensä ja materiaaliensa arvon sekä varmistamaan materiaali-, energia- ja kustannustehokkuutensa ja kiinteistöjensä tehokkaan käytön. Tämä tehdään tarjoamalla vastuullisia ja kestäviä palveluratkaisuja, jotka parantavat asiakkaiden arkea.

Yhtiön tulevaisuuden menestys rakentuu osaavalle ja hyvällä palveluasenteella varustetulle henkilöstölle, vastuulliselle ja turvalliselle toiminnalle sekä kyvylle uudistua. Yhtiö tavoittelee kannattavaa kasvua – niin asiakkaille kuin itselleen – ja uskoo, että näin toimien siitä tulee alansa edistyksellisin ja hyödyllisin palveluyritys.

Tavoitteena kannattava kasvu

Strategiatarkastelun pohjalta ei ollut tarpeellista muuttaa yhtiön strategista suuntaa ja strategiset painopisteet pysyivät lähes ennallaan. L&T keskittyy jatkossakin tuottavuuden parantamiseen ja asiakas- ja henkilöstökokemuksen vahvistamiseen. Kasvua haetaan orgaanisesti liiketoimintaa kehittämällä ja mahdollisilla yrityskaupoilla. Lisäksi panostetaan uusien palveluiden ja asiointikanavien kehittämiseen.

Markkina-aseman vahvistamiseksi ja kasvun aikaansaamiseksi yhtiön konserni- ja toimialarakenteiden selkiyttämistä jatkettiin loppuvuodesta 2017. Konsernin roolia kevennettiin ja liiketoimintojen itsenäistä asemaa vahvistettiin entisestään. Näin liiketoimintojen kilpailukyky paranee ja pystytään luomaan tehokkaammin kasvua kunkin liiketoiminnan ja asiakkaiden erityistarpeet huomioiden.

Kesällä 2017 L&T teki Ruotsissa merkittävän yritysoston, joka vahvisti yhtiön jalansijaa pohjoismaisilla markkinoilla ja erityisesti sairaalasegmentissä. Investointi Ruotsin kasvaviin kiinteistötেকnisiin markkinoihin paransi yhtiön kasvun edellytyksiä. Osaaminen sairaalasegmentistä tukee yhtiön asemaa Suomen avautuvilla sote-markkinoilla.

Pystyäkseen mahdollisimman tehokkaasti hyödyntämään kiinteistötękniikan kasvumahdollisuudet, L&T erotti sen omaksi raportoitavaksi segmenttikseen vuoden 2018 alusta alkaen.

Toimintaympäristö jatkui haastavana

L&T:n toimintaympäristö oli haasteellinen vuonna 2017, eikä Suomen talouden piristymisen vielä heijastellut merkittävästi palveluiden kysynnän kasvuun. Piristymistä näkyi lähinnä vientivetoiselle teollisuussegmentille tarjottavien palveluiden kysynnässä, mutta samalla Kiinteistöpalveluiden hintakilpailu jatkui kireänä.

Yhtiön toimintaympäristöön vaikuttava keskeinen regulaatio kehittyi positiiviseen suuntaan ja energia-, ilmasto- ja jättepoliittiset linjaukset edistävät kierrätysraaka-aineiden ja biopolttoaineiden kysyntää ja siten L&T:n liiketoimintaa keskipitkällä ja pitkällä aikajänteellä. Ilmasto- ja kierrätystavoitteiden noustessa radikaalisti lähivuosina, siirtymäkauden ratkaisujen merkitys tulee korostumaan.

Strategian toimeenpanon eteneminen vuonna 2017

Vuonna 2017 L&T toteutti määrätietoisesti strategiaansa valitsemiensa strategisten painopisteiden pohjalta.

Tuottavuuden parantaminen:

- Kiinteistöpalveluiden uusi toimintamalli ja sitä tukeva toiminnanohjausjärjestelmä otettiin suunnitelman mukaisesti käyttöön kiinteistöhuollon palvelulinjalla. Vuonna 2018 toimintamallin ja sitä tukevan järjestelmän käyttöönotto laajenee siivoukseen ja kiinteistötękniikkaan.

- Teollisuuspalveluissa toimintamallin uudistamishankkeessa edettiin suunnitteluvaiheeseen.

Asiakas- ja henkilöstökokemuksen vahvistaminen:

- L&T:n henkilöstö oli vahvasti mukana asiakas- ja henkilöstökokemuksen kehittämistyössä mm. uusien asiakaslupausten konkretisoimiseksi.
- Asiakasrekламаatioiden juurisiden analysoimiseen ja korjaamiseen panostettiin aktiivisesti, mikä näkyi reklamaatioiden merkittävänä vähenemisenä.
- Asiakastytyytyväisyys kehittyi suotuisasti ja myös henkilöstön tyytyväisyyttä ja virettä mittavissa tuloksissa oli nähtävissä positiivista kehitystä.

Uudet kasvumahdollisuudet:

- L&T laajensi toimintaansa Ruotsin kasvavilla kiinteistöpalvelumarkkinoilla ja sai elokuun lopussa päätökseen kiinteistötękniisiä palveluita tarjoavan Veolia FM AB:n (L&T FM AB) kaupan. Integraatio on käynnissä ja se etenee suunnitellusti.

Strategiakauden taloudelliset tavoitteet

Strategian toimeenpanon eteneminen ei antanut perusteita muuttaa yhtiön strategisia tavoitteita vuoden 2017 aikana.

Tavoitteita tarkastellaan uudelleen vuoden 2018 strategiatyön yhteydessä.

	Tavoite 2020	2017	2016	2015	2014
Kasvu	5 %	7,6 %	2,4 %	1,0 %	-4,3 %
Sijoitetun pääoman tuotto	20 %	13,4 %	17,4 %	16,5 %	15,4 %
Liikevoitto	9 %	6,2 %	7,6 %	7,7 %	7,6 %
Gearing	0–70 %	53,9 %	17,3 %	19,8 %	25,2 %

Konsernin liikevaihto ja tulos

Vuoden 2017 liikevaihto oli 712,1 miljoonaa euroa (661,8; 646,3) ja se kasvoi 7,6 %. Ilman L&T FM AB:ta konsernin liikevaihto kasvoi 2,1 %. Liikevoitto oli 44,2 miljoonaa euroa (50,5; 49,9), mikä oli 6,2 % (7,6; 7,7) liikevaihdosta. Osakekohtainen tulos oli 0,88 euroa (1,13; 0,98).

Liikevaihto kasvoi Teollisuuspalveluissa 10,5 % ja Kiinteistöpalveluissa 14,8 % pääosin L&T FM AB:n yritysoston takia. Ympäristöpalveluissa liikevaihto pysyi vertailukauden tasolla. Uusiutuvissa energialähteissä liikevaihto laski 5,1 % lyhyestä lämmityskaudesta johtuvan alhaisen

kysynnän ja heikkojen energiasisältöjen takia.

Liikevoitto parani Teollisuuspalveluissa, mutta laski muilla toimialoilla. Ympäristöpalveluiden liikevoittoa laskivat edellisvuotta korkeammat polttoainekulut sekä kaatopaikkojen sulkemisiin liittyvä kuluvaraus. Kiinteistöpalveluissa siivouksen liikevoitto kehittyi myönteisesti, kun taas korjausrakentamisen heikko kannattavuus ja toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönottoon kiinteistöhuollossa liittyvät kulut vaikuttivat tulokseen negatiivisesti. Konsernin tulosta rasittivat myös L&T FM AB:n yritysosto- ja integraatiokustannukset.

Tuloslaskelma vuosineljänneksittäin

MEUR	10–12/2017	7–9/2017	4–6/2017	1–3/2017	10–12/2016
Liikevaihto					
Ympäristöpalvelut	67,0	68,1	67,4	62,9	66,5
Teollisuuspalvelut	23,9	25,3	23,6	17,9	21,4
Kiinteistöpalvelut	108,2	79,9	71,4	71,4	71,8
Uusiutuvat energialähteet	10,7	4,8	7,3	12,1	11,6
Toimialojen välinen liikevaihto	-2,7	-2,2	-2,5	-2,3	-3,0
L&T yhteensä	207,0	175,9	167,2	161,9	168,3
Liikevoitto					
Ympäristöpalvelut	6,5	9,7	7,7	5,9	6,5
Teollisuuspalvelut	2,6	3,6	2,6	-0,2	2,6
Kiinteistöpalvelut	3,2	5,1	1,1	-0,3	2,6
Uusiutuvat energialähteet	0,2	0,0	0,2	0,3	0,7
Konsernihallinto ja muut	-1,0	-0,8	-1,5	-0,6	-1,8
L&T yhteensä	11,4	17,6	10,1	5,1	10,5
Liikevoittoprosentti					
Ympäristöpalvelut	9,7	14,2	11,5	9,4	9,7
Teollisuuspalvelut	10,8	14,4	10,9	-1,1	11,9
Kiinteistöpalvelut	3,0	6,4	1,6	-0,4	3,6
Uusiutuvat energialähteet	2,2	-0,7	2,9	2,4	6,2
L&T yhteensä	5,5	10,0	6,0	3,2	6,2
Rahoitustuotot ja -kulut, netto	-1,3	0,5	-0,7	0,1	0,1
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Voitto ennen veroja	10,1	18,0	9,4	5,2	10,6

Ulkomaan toiminnan liikevaihto maittain

MEUR	2017	2016	2015
Ruotsi	61,2	22,4	22,3
Venäjä	8,1	6,7	6,7

Toimialakatsaukset

Ympäristöpalvelut

Ympäristöpalveluiden koko vuoden liikevaihto kasvoi 0,2 % ja oli 265,3 miljoonaa euroa (264,8; 256,5). Liikevoitto oli 29,8 miljoonaa euroa (31,3; 35,8).

Liikevaihto kuntaurakoissa pieneni, mutta markkina-asema vahvistui kierrätysraaka-aineissa sekä kaupan ja teollisuuden segmenteissä.

Liikevaihto ja kannattavuus pysyivät vertailukauden tasolla. Toimialan liikevoittoa laskivat edellisvuotta korkeammat polttoainekulut sekä kaatopaikkojen sulkemisiin liittyvien kuluva-rausten 0,6 miljoonan euron korotus toisella neljänneksellä.

Teollisuuspalvelut

Teollisuuspalveluiden koko vuoden liikevaihto kasvoi 10,5 % ja oli 90,7 miljoonaa euroa (82,1; 77,0). Liikevoitto oli 8,6 miljoonaa euroa (7,8; 6,8).

Toimialan liikevaihto kasvoi vertailukaudesta etenkin prosessipuhdistuksessa, viemärihuollossa ja vaarallisissa jätteissä. Ympäristörakentamisen liikevaihto pysyi vertailukauden tasolla.

Vahva kysyntä ja kasvanut toiminnan tehokkuus kasvatti toimialan tulosta vertailukaudesta. Etenkin vaarallisissa jätteissä liikevoitto nousi vertailukaudesta.

Kiinteistöpalvelut

Kiinteistöpalveluiden koko vuoden liikevaihto kasvoi 14,8 % ja oli 331,0 miljoonaa euroa (288,3; 282,9). Liikevoitto oli 9,2 miljoonaa euroa (13,5; 8,1).

Toimialan liikevaihto kasvoi pääasiassa L&T FM AB:n yritystoston takia, mutta sen hankintamenon allokointiin liittyvät poistot ja integraatiokulut rasittivat liikevoittoa. Siivouksen liikevoitto kasvoi vertailukaudesta hyvän kysynnän ja toiminnan tehokkuuden ansiosta. Kiinteistötöknäikassa ja korjausrakentamisessa liikevoitto laski vertailukaudesta.

Kiinteistöpalveluiden uuden toiminnan-ohjausjärjestelmän käyttöönottoon liittyvät kustannukset vaikuttivat negatiivisesti kiinteistöhuollon liikevoittoon.

Uusiutuvat energialähteet

Uusiutuvien energialähteiden koko vuoden liikevaihto laski 5,1 % 34,9 miljoonaan euroon (36,8; 39,4). Liikevoitto oli 0,7 miljoonaa euroa (1,5; 2,1).

Toimialan liikevaihtoa ja liikevoittoa laskivat vertailukaudesta ennen kaikkea lyhyestä lämmityskaudesta johtuva metsäenergian alhainen kysyntä, heikot energiasisällöt sekä toimitusten kustannusten kasvu.

Liikevaihto toimialoittain

MEUR	2017	2016	Muutos %
Ympäristöpalvelut	265,3	264,8	0,2
Teollisuuspalvelut	90,7	82,1	10,5
Kiinteistöpalvelut	331,0	288,3	14,8
Uusiutuvat energialähteet	34,9	36,8	-5,1
Eliminoinnit	-9,8	-10,1	
Yhteensä	712,1	661,8	7,6

Liikevoitto toimialoittain

MEUR	2017	%	2016	%	Muutos %
Ympäristöpalvelut	29,8	11,2	31,3	11,8	-4,7
Teollisuuspalvelut	8,6	9,5	7,8	9,5	10,3
Kiinteistöpalvelut	9,2	2,8	13,5	4,7	-31,8
Uusiutuvat energialähteet	0,7	2,0	1,5	4,1	-53,4
Konsernin hallinto ja muut	-4,1		-3,7		
Yhteensä	44,2	6,2	50,5	7,6	-12,4

Rahoitus ja investoinnit

Liiketoiminnan rahavirta oli 61,8 miljoonaa euroa (76,4; 89,8). Käyttöpääomaa sitoutui 10,8 miljoonaa euroa (vapautui 2,7; vapautui 9,5).

Korollista vierasta pääomaa oli kauden lopussa 165,9 miljoonaa euroa (66,9; 95,8).

Korolliset nettovelat olivat 117,9 miljoonaa euroa (38,7; 41,8). Ne laskivat 15,3 miljoonaa euroa edellisestä kvartaalista ja nousivat 79,2 miljoonaa euroa vertailukaudesta.

Nettorahoituskulut vuonna 2017 olivat 1,4 miljoonaa euroa (0,4; 2,2). Nettorahoituskulut olivat 0,2 % (0,1; 0,3) liikevaihdosta.

Pitkäaikaisten lainojen kesikorko korkosuojaukset huomioon ottaen oli 1,1 % (1,6; 1,5). Vuonna 2018 lainoja erääntyy yhteensä 22,6 miljoonaa euroa mukaan lukien käytössä oleva lyhytaikainen yritystodistus.

Omavaraisuusaste oli 39,3 % (50,4; 46,5) ja gearing-prosentti 53,9 (17,3; 19,8). Likvidit varat olivat kauden lopussa 48,1 miljoonaa euroa (28,2; 54,0).

100 miljoonan euron yritystodistusohjelmasta oli kauden lopussa käytössä 20 miljoonaa euroa (0; 0). 30,0 miljoonan euron kommittoitu limiitti oli vertailukausien tapaan käyttämättä.

Vuonna 2017 bruttoinvestoinnit olivat 110,3 miljoonaa euroa (41,6; 49,6) ja ne koostuivat pääasiassa yritysostoista, kone- ja kalusto-hankinnoista sekä investoinneista tietojärjestelmiin. Merkittävin investointi oli L&T FM AB:n yritysosto. Käynnissä olevista merkittävistä

tietojärjestelmähankkeista Kiinteistöpalveluiden uusi toiminnanohjausjärjestelmä otettiin käyttöön kiinteistöhuollossa vuoden 2017 alkupuolella. Muiden palvelulinjojen osalta käyttöönotot jatkuvat vuonna 2018.

Rahoituksen avainlukuja

	2017	2016	2015
Korollinen vieras pääoma, MEUR	165,9	66,9	95,8
Korolliset nettovelat, MEUR	117,9	38,7	41,8
Korkokulut, MEUR	1,8	1,7	1,4
Nettorahoituskulut, MEUR	-1,4	-0,4	-2,2
Nettorahoituskulut, % liikevaihdosta	0,2	0,1	0,3
Nettorahoituskulut, % liikevoitosta	3,2	0,7	4,4
Omavaraisuusaste, %	39,3	50,4	46,5
Gearing, %	53,9	17,3	19,8
Liiketoiminnan rahavirta, MEUR	61,8	76,4	89,8
Käyttöpääoman muutos rahavirtalaskelmassa, MEUR	-10,8	2,7	9,5

Sijoitettu pääoma

MEUR	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015
Pitkäaikaiset varat	360,4	308,3	303,4
Vaihto-omaisuus ja saamiset	162,1	116,3	108,3
Likvidit varat	48,1	28,2	54,0
Laskennalliset verovelat	-29,2	-24,8	-24,9
Ostovelat ja muut velat	-147,7	-129,9	-121,7
Varaukset	-7,0	-6,8	-8,0
Muut korottomat velat	-2,2	-1,5	-3,7
Sijoitettu pääoma	384,6	289,9	307,4

Investoinnit taseryhmittäin

MEUR	2017	2016	2015
Kiinteistöt	2,7	4,7	3,3
Koneet, kalusto ja muut aineelliset hyödykkeet	30,8	26,3	32,3
Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	69,2	1,4	6,0
Muut aineettomat hyödykkeet	7,1	9,3	7,9
Muut pitkäaikaiset varat	0,5	0,0	0,0
Yhteensä	110,3	41,6	49,6

Investoinnit toimialoittain

MEUR	2017	2016	2015
Ympäristöpalvelut	21,9	18,5	24,4
Teollisuuspalvelut	9,0	8,2	7,5
Kiinteistöpalvelut	78,7	14,5	17,3
Uusiutuvat energialähteet	0,2	0,3	0,3
Konsernihallinto ja muut	0,4	0,0	0,0
Yhteensä	110,3	41,6	49,6

Rahallinat, vastuut ja vastuusitoumukset lähipiiriin kuuluville

Lähipiiritapahtumat selvitetään konsernitilinpäätöksen liitetiedostossa 31 Lähipiiritapahtumat.

Muutokset konserni-rakenteessa

Konserniin ostettiin ruotsalaisen kiinteistötekniikkapalveluyritys Veolia FM AB:n osakkeet sekä Pieksämäen Keräys Oy:n, Pihtiputaan Jätehuolto Oy:n ja Oulun Viemärihuolto Oy:n liiketoiminnot. Lisäksi konserni perusti L&T Työllistämispalvelu Oy:n sekä osti osuuden Moppicom Oy:stä.

Tilikauden tärkeimmät tapahtumat

31.3.2017 yhtiö kertoi yhtiökokouksen 16.3.2017 päätöksellä siirtäneensä 3 896 osaketta Lassila & Tikanojan hallituksen jäsenille osana hallituksen palkkioita.

21.4.2017 yhtiö ilmoitti siirtyvänsä raportoimaan tulostaan kululajikohtaisen tuloslaskelman kautta 1.1.–31.3.2017 osavuositauksessaan. Tiedotteessa esitettiin uuden tuloslaskelmakaavan mukaiset kululajikohtaiset kumulatiiviset vertailutiedot neljänneksittäin vuodelta 2016. Aiemmin yhtiö on raportoinut toimintolajikohtaisen tuloslaskelman kautta. Muutoksella ei ole vaikutusta konsernin segmenttiraportointiin. Esittämistapaa

muutettiin vastaamaan johdon raportoinnissa käytettävää tuloslaskelmakaavaa.

13.6.2017 yhtiö ilmoitti muuttavansa vuoden 2017 näkymiään. Vuoden 2017 liikevaihdon odotetaan olevan samalla tasolla kuin vuonna 2016 ja liikevoiton odotetaan laskevan vuoden 2016 tasosta. Aiemmin yhtiö arvioi vuoden 2017 liikevaihdon ja liikevoiton olevan samalla tasolla kuin vuonna 2016. Yhtiö laski kuluvaan vuoden liikevoittoennustettaan Kiinteistöpalveluiden ja erityisesti korjausrakentamisen liiketoiminnan heikon kannattavuuden vuoksi.

20.6.2017 yhtiö kertoi allekirjoittaneensa sopimuksen Veolian Ruotsin kiinteistötekniikkaan keskittyvän palveluliiketoiminnan ostamisesta hankkimalla Veolia FM AB:n koko osakekannan Veolia Nordic AB:ltä. Yhtiö kertoi haluavansa yrityskaupan avulla vahvistaa läsnäoloaan Ruotsin kiinteistöpalvelumarkkinalla laajentamalla palveluvalikoimaansa kiinteistötekniikan palveluihin.

4.7.2017 yhtiö tiedotti, että se on saanut ilmoituksen, jonka mukaan Kabouter Management LCC:n osuus Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeista ja äänistä on ylittänyt 5 % ja nousut 7,53 %:in.

31.8.2017 yhtiö kertoi saaneensa päätökseen Veolian Ruotsin kiinteistötekniikan yritysoston. 16.11.2017 yhtiö ilmoitti muuttavansa vuoden 2017 näkymiään. Uuden ohjeistuksen mukaan vuoden 2017 liikevaihdon odotetaan kasvavan vuoden 2016 tasosta ja liikevoiton odotetaan laskevan vuoden 2016 tasosta.

22.11.2017 yhtiö tiedotti muutoksista johdossa. Lassila & Tikanoja yhdistää talousjohtajan, toimitusketjun johtajan ja kehitysjohtajan toimet

Henkilöstö maittain vuoden lopussa

Koko- ja osa-aikaiset yhteensä	2017	2016	2015
Suomi	7 041	7 023	7 192
Ruotsi	1 332	652	640
Venäjä	290	256	253
Yhteensä	8 663	7 931	8 085

1.1.2018. Yhtiön taloudesta, ICT:stä, kehityksestä ja hankinnoista vastaavaksi talousjohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi nimitettiin 1.1.2018 alkaen KTM Tuomas Mäkipeska. Yhtiö kertoi, että talousjohtaja ja johtoryhmän jäsen Timo Leinonen sekä toimitusketjusta vastaava johtaja ja johtoryhmän jäsen Tomi Kontinen jättävät yhtiön.

14.12.2017 yhtiö ilmoitti muuttavansa segmenttiraportointiaan niin, että Kiinteistötekniikka raportoidaan uutena segmenttinä 1.1.2018 alkaen. Uudessa rakenteessa Lassila & Tikanojalla on viisi raportoitavaa segmenttiä – Ympäristöpalvelut, Teollisuuspalvelut, Kiinteistöpalvelut, Uusiutuvat Energialähteet ja Kiinteistötekniikka. Vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen osavuositarkastus laaditaan uuden raportointirakenteen mukaisesti.

Henkilöstö

Henkilöstömäärä oli vuonna 2017 kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin 7 875 (7 199; 7099). Kauden lopussa Lassila & Tikanojan palveluksessa oli koko- ja osa-aikaisia yhteensä 8 663 (7 931; 8 085) henkilöä. Heistä työskenteli Suomessa 7 041 (7 023; 7 192) ja muissa maissa 1 622 (908; 893) henkilöä.

Selvitys muista kuin taloudellisista tiedoista

Vastuullisuus osana L&T:n liiketoimintamallia

L&T:n liiketoimintamallissa yritysvastuun johtaminen on osa jokapäiväistä liiketoiminnan johtamista ja kehittämistä, jota ohjataan strategia- ja vuosisuunnittelun sekä johtamisjärjestelmän kautta. L&T:n johtamisjärjestelmä on sertifioitu ISO 9001 (johtamisjärjestelmä), ISO 14001 (ympäristö) ja OHSAS 18001 (työterveys ja työturvallisuus) -standardien mukaisesti.

Yritysvastuun strategisesta johtamisesta vastaa yhtiön johtoryhmä ja operatiivisesti toimenpiteitä linjataan yritysvastuuohjelman kautta. Yhtiön hallitus hyväksyy yritysvaluuohjelman. Yritysvastuun ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimii yhtiön toimitusjohtaja, seurasi säännöllisesti ohjelman ja sen toteuttamiseksi käynnistettyjen projektien etenemistä vuonna 2017.

Yritysvastuuohjelman painopisteet (vastuullinen liiketoiminta, ympäristövastuu, vastuu henkilöstöstä, vastuullinen toimitusketju ja

aktiiviset sidosryhmäsuhteet) perustuvat yhtiön strategiaan linjauksiin ja keskeisten sidosryhmien odotuksiin. Lisäksi siinä on otettu huomioon ympäristö- ja palvelualan yritykselle ominaiset liiketoiminnan ja toimintaympäristön erityispiirteet.

L&T:n yritys vastuuhjelmaa ja toimenpiteitä on käsitelty yksityiskohtaisemmin vuoden 2017 yritys vastuuraportissa, joka on julkaistu osana yhtiön vuoden 2017 vuosikertomusta. Raportti on laadittu Global Reporting Initiativen (GRI:n) raportointiohjeistoa noudattaen. Ruotsin kiinteistötekniikkaliiketoimintojen (L&T FM AB) osalta on raportoitu keskeiset näkökohdat 1.9. alkaen, jolloin toiminta liitettiin yrityskaupan myötä osaksi L&T-konsernia. Ympäristö- ja henkilöstö vastuun keskeiset tunnusluvut ovat kolmannen osapuolen varmentamat.

Yritysvastuun toimintaperiaatteet ja riskienhallinta

Vastuullinen toimintatapa kuuluu erottamattomasti L&T:n strategiaan, liiketoimintaan ja jokapäiväiseen työhön. Yhtiön palveluilla on keskeinen rooli asiakkaiden vastuullisuuden varmistamisessa, mikä ohjaa tavoittelevaan jatkuvasti yhä parempia tuloksia materiaalien hyödyntämisessä, päästöjen vähentämisessä ja henkilöstön työkyvyn ylläpitämisessä. L&T on palveluidensa kautta näkyvä osa yhteiskunnan arkea, minkä vuoksi sen on huolehdittava tinkimättömästi oman toimintansa vaatimuksien mukaisuudesta. Myös toimittajilta edellytetään lakien ja sopimusten noudattamista sekä yhtiön

vastuullisuusperiaatteiden mukaista toimintaa.

L&T noudattaa hallinnossaan Suomen lakeja ja säännöksiä, yhtiöjärjestystä, Nasdaq Helsingin sääntöjä ja ohjeita sekä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Lisäksi toimintaa ohjaavat hallituksen tai johtoryhmän hyväksymät politiikat ja toimintaperiaatteet.

Varmistaakseen toimintansa määräysten mukaisuuden, L&T on määrittänyt vastuullisen liiketavan periaatteet eli Tapa toimia -ohjeet. Ohjeisiin perehdyttäminen on esimiesten vastuulla ja johto seuraa ohjeiden noudattamista. Sen lisäksi, että jokaisen L&T:läisen on noudatettava Tapa toimia -ohjeistoa, tulee kaikkien myös ehkäistä ohjeiden vastaista toimintaa. Ohjeiden vastaisesta toiminnasta ilmoitetaan ensisijaisesti omalle esimiehelle, joka auttaa ohjeiden tulkinnassa epäselvissä tilanteissa. Lisäksi henkilökunta voi soittaa tai lähettää sähköpostia luottamukselliseen ilmoituskanavaan, joka on käytössä kaikissa toimintamaissa. Ohjeiden vastaiseen toimintaan puututaan viiveettä yhdessä sovitun prosessin mukaisesti.

Vuoden 2017 aikana kaikki uudet L&T:läiset perehtyivät Tapa toimia -ohjeisiin osana perehdytysohjelmaansa. Seuraavaksi ohjeet juurrutetaan Ruotsiin, jossa henkilöstömäärä kasvoi merkittävästi syksyllä tehdyn yrityskaupan myötä.

Vastuullisuuteen liittyvien riskien hallinta on osa yhtiön kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Riskienhallintaprosessi on kuvattu selvityksessä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä ja keskeiset riskit on avattu tämän dokumentin kohdassa "Riskit ja riskienhallinta".

Ympäristövastuu

Toimintaperiaatteet, riskit ja riskienhallinta

L&T:n ympäristövastuu toteutuu erityisesti asiakkaille tuotettavien palveluiden kautta. Asiakkailta kerätyt materiaalit pyritään aina ensisijaisesti ohjaamaan uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen lain mukaisen etusijajärjestyksen ja kiertotalousajattelun viitoittamana. Päästöjä pyritään vähentämään sekä omassa että asiakkaiden toiminnassa. Lisäksi tavoitteena on, ettei yhtiön omassa toiminnassa tapahdu yhtään vakavaa vahinkoa tai rikkettä.

Ympäristöpolitiikassa on määritetty ne ympäristönäkökohdat ja periaatteet, joita L&T noudattaa niin omassa toiminnassaan kuin asiakkaille tuottamissaan palveluissa. Lähtökohtana on ympäristölainsäädännön ja -standardien tinkimätön noudattaminen sekä jatkuvan parantamisen periaate. Vastuullinen ympäristöasioiden hoito on osa L&T:n operatiivista riskienhallintaprosessia.

Ammattimainen jätteenkäsittely edellyttää ympäristölupia ja toimintaa velvoitteiden mukaisesti. Vuonna 2017 L&T:llä oli 70 (69; 62) ympäristölupaa, jotka ohjasivat yhtiön ympäristöasioiden hallintaa ja seurantatarkkailua. Ympäristöluvan varaisille laitoksille on tehty ennaltavarautumis- ja pelastussuunnitelmat, joissa on määritetty, kuinka laitos varautuu merkittävimpiin ympäristövahinkoihin. Lisäksi tehdään säännöllisesti sisäisiä auditointeja, joissa käydään läpi myös ympäristöasiat.

L&T:n toiminnan merkittävimmät ympäristöriskit liittyvät ajoneuvokalustoon, jätteiden varastointiin ja käsittelyyn sekä kemikaaliturvallisuuteen. Näitä riskejä ja niiden hallintaa

on kuvattu tarkemmin tämän dokumentin kohdassa "Riskit ja riskienhallinta".

L&T edellyttää kumppaneiltaan ja toimittajiltaan vastuullista ympäristöasioiden hoitoa, mikä huomioidaan jo hankintaprosessissa muun muassa itsearviointien avulla. Jätettä luovutetaan vain sellaisille toimijoille, joilla on lupa sitä vastaanottaa tai käsitellä. Yritystokohteissa tehdään huolelliset due diligence -tutkimukset.

Toimintaperiaatteiden noudattamisen tulokset ja keskeiset tunnusluvut

Asiakkailta kerättyjen materiaalien ympäristökuormituksen vähentämiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi L&T pyrkii jatkuvasti löytämään uusia ratkaisuja materiaalien mahdollisimman tehokkaaksi hyödyntämiseksi jätehuollon etusijajärjestyksen mukaisesti. Vuonna 2017 yhtiön hallussa olevien materiaalien kierrätysaste (ml. uudelleenkäyttö) oli 54 % (54, 53). Kierrätysaste pysyi samalla tasolla kuin edellisenä vuonna, mutta positiivista kehitystä tapahtui muun muassa rakennusjätteen lajittelun tehostumisessa. Tavoite vuodelle 2020 on 55 %. Raportointi kattaa yritysasiakkailta kerätyt yhdyskuntajätteet, vaaralliset jätteet, teollisuuden jätteet ja rakennusjätteet Suomessa ja Venäjällä.

L&T:n oman toiminnan merkittävin välitön ympäristövaikutus on keräys- ja kuljetuspalveluista aiheutuvat päästöt, minkä vuoksi päästöjen vähentäminen on yksi yritys vastuun keskeisistä tavoitteista. Tavoitteena on laskea omasta toiminnasta aiheutuvia CO₂-päästöjä 25 %:lla vuoteen 2020 mennessä verrattuna

vuoden 2012 tasoon, seurattuihin toimintoihin ja niiden volyymiin. Vuoden 2017 loppuun mennessä päästöt olivat vähentyneet yhteensä 21,3 % vuoteen 2012 verrattuna (22,2; 19,4). Vertailtavuuden säilyttämiseksi ja niiden vähäisen merkityksen vuoksi päästöraportoinnissa ei ole mukana L&T FM:n lukuja 9-12/2017.

Vuonna 2017 L&T:n toiminnasta syntyi 59,6 tuhatta CO₂-ekvivalenttitonnia (59,0; 59,1) hiilidioksidipäästöjä. Absoluuttiset päästöt nousivat hieman edellisvuoteen verrattuna, mikä johtuu keräys- ja kuljetustoiminnan volyymin kasvusta. Toiminnan kasvaneeseen volyymiin suhteutettuna tilanne kehittyi kuitenkin positiiviseen suuntaan. Kasvihuonekaasujen päästöintensiteetti eli kasvihuonekaasupäästöjen suhde liikevaihtoon vuonna 2017 oli 66,2 CO₂-ekvivalenttitonnia miljoonaa euroa kohden (66,7; 68,2). Suunta on ollut laskeva vuodesta 2014 lähtien. Tähän ovat vaikuttaneet muun muassa aktiiviset toimenpiteet kuljetusten päästöjen vähentämiseksi ja raskaan kaluston kuljettajien ajotavan parantamiseksi.

Huomattavaa L&T:n toiminnan vaikutusten ymmärtämiseksi on se, että yhtiön oman toiminnan aiheuttamat päästöt olivat vain pieni osa siitä kokonaishyödyistä, joka syntyi bio- ja kierrätyspolttoaineiden kierrätyksestä ja toimuksesta asiakkaille. Vuonna 2017 L&T onnistui yhdessä asiakkaidensa kanssa vähentämään hiilidioksidipäästöjä noin 1,1 miljoonalla CO₂-ekvivalenttitonnilta (1,0; 1,1). Yritysten ilmastotyötä arvioivassa CDP Climate -arviossa yhtiö sijoittui Leadership-tasolle toiseksi parhaalla luokituksella A-.

Vuonna 2017 L&T:n toiminnassa tapahtui yksi vakava tulipalo, jonka vaikutukset jäivät kuitenkin vähäisiksi. Maaliskuussa Vantaan siirtokuormausasemalla syttynyt palo aiheutti tilapäisiä ympäristöhaittoja lähiympäristöön mm. savunmuodostuksen ja sammutusvesien kautta, mutta tapauksesta ei aiheutunut pysyvää ympäristön pilaantumista. Vastaavien tapausten ennaltaehkäisemiseksi L&T:n omat luvanvaraiset laitokset auditointiin vuoden 2017 aikana. Auditointien perusteella määriteltiin tarvittavat korjaavat toimenpiteet ja aikataulut toimenpiteiden suorittamiseksi.

Sosiaalinen vastuu: henkilöstö ja ihmisoikeudet

Toimintaperiaatteet, riskit ja riskienhallinta

Suurena työllistäjänä ja palvelualan yrityksenä L&T:n sosiaalisen vastuun painopiste on omassa henkilöstössä. Henkilöstövuastuun olennaisimmat osa-alueet ovat henkilöstön työkyvyn ylläpitäminen ja työturvallisuuden parantaminen, henkilöstötyytyväisyyden vahvistaminen sekä monimuotoisuuden ja tasa-arvon edistäminen.

L&T kunnioittaa YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa määriteltyjä ihmisoikeuksia sekä kansainvälisen työjärjestön (ILO) määrittelemiä työntekijöiden oikeuksia ja ILO:n kansainvälisiä sopimuksia. Työsuhteissa noudatetaan kansallisia lakeja, sopimuksia ja muita velvoitteita. Työntekijöiden vapautta järjestäytyä ammatillisesti kunnioitetaan. Yhtiö seuraa työehtosopimusten, ympäristö-, työ- ja työturvallisuus-

lainsäädännön sekä taloudenpitoon liittyvien säännösten noudattamista ja noudattaa paikallista tilaajavastuulainsäädäntöä – ja edellyttää samaa myös toimittajiltaan.

Toimintaa ohjaavat henkilöstö- ja monimuotoisuuspolitiikat, sertifioitu johtamisjärjestelmä sekä työturvallisuusjohtamisen ja vastuullisen toimintatavan periaatteet (Tapa toimia), joissa painotetaan reilua ja tasa-arvoista kohtelua sekä jokaisen yksilön ihmisarvon, yksityisyyden ja oikeuksien kunnioittamista. Työpaikalla ei suvaita minkäänlaista syrjintää, uhkailua, häirintää tai kiusaamista. Yhtiö on allekirjoittanut FIBSin monimuotoisuussitoumuksen. Henkilöstöriskien hallinta on keskeinen osa yhtiön riskienhallintaprosessia.

L&T:n toiminnan merkittävimmät henkilöstöriskit liittyvät osaavan ja motivoituneen työvoiman saatavuuteen ja henkilöstötyytyväisyyden heikkenemiseen sekä työkyvyttömyys- ja tapaturmakustannusten nousuun. Näitä riskejä ja niiden hallintaa on kuvattu tarkemmin tämän dokumentin kohdassa "Riskit ja riskienhallinta".

Ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä on arvioitu osana riskienhallintaprosessia, mutta koska L&T toimii pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa paikallisten kumppaneiden kanssa, ei toiminnassa ole tunnistettu merkittäviä ihmisoikeuksiin liittyviä riskejä.

Toimintaperiaatteiden noudattaminen, tulokset ja tunnusluvut

Osana henkilöstön työkyvyn johtamista L&T:n tavoitteena on vuoteen 2020 mennessä laskea sairauspoissaolot 4,5 %:iin ja nostaa keskimääräinen eläköitymisikä 64 vuoteen. Vuonna 2017 sairauspoissaoloprosentti Suomessa oli 4,8

(4,8; 5,2). Ruotsissa sairauspoissaoloprosentti oli 4,5 % ja Venäjällä 2,45 % (vertailulukuja ei saatavilla).

Keskimääräinen eläköitymisikä Suomessa (ml. työkyvyttömyyseläkkeet) oli 63 vuotta (63,2; 63,1) ja keskimääräinen vanhuuseläköitymisikä 63,9 vuotta (63,8; 64,0). Ruotsissa keskimääräinen vanhuuseläköitymisikä oli 64,2 vuotta (65,0; 65,0) ja Venäjällä 57,5 vuotta (57,5; 57,0). Kymmenessä vuodessa L&T:n keskimääräinen eläköitymisikä on Suomessa noussut 60 vuodesta 63 vuoteen.

Vuonna 2017 L&T:n kokonaistapaturmataajuus kehittyi toivotusti ollen Suomessa 30 (42; 46) ja koko yhtiössä 25 (vertailulukuja ei saatavilla). Poissaoloon johtaneita tapaturmia mittaava LTA-taajuus pysyi Suomessa viime vuoden tasolla ollen 15 (15; 11) ja koko yhtiössä 14 (14; 11). Tavoite vuodelle 2018 on alle 10. Kehitykseen vaikutti pääosin se, ettei korvaava työ ole ollut viimeiseen kahteen vuoteen Suomessa käytössä aikaisempien vuosien tapaan. Työtapaturmien vähentämisessä positiivista kehitystä tapahtui erityisesti siivouspalveluissa. Sekä kokonaistapaturmataajuus että LTA-taajuus ovat Suomessa puolittuneet viimeisen viiden vuoden aikana.

Vuonna 2017 Suomessa toteutetun henkilöstötyytyväisyyskyselyn tulokset olivat suunnilleen samalla tasolla kuin edellisellä tutkimuskerralla vuonna 2015. Parannusta tapahtui muun muassa lähiesiemiestyön osalta. Mittauksen mukaan 70 % (-; 71) L&T:n Suomen henkilöstöstä suosittelee yhtiötä työnantajana. Tavoite vuodelle 2020 on 80 %.

L&T:n monimuotoisuutta kuvastaa muun muassa se, että yhtiön Suomen henkilöstöstä

noin 16 % (16; 17) on ulkomaalaistaustaisia, eri kansallisuksia on yli 80 ja työntekijöiden ikäjakauma on laaja. Vuonna 2017 L&T pilotoi työttömien maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden työllistämistä yhdessä avustusjärjestöjen, vastaanottokeskusten sekä TE-keskuksen kanssa. Pilottiin osallistui kaikkiaan 15 ulkomaalaistaustaista henkilöä, joista valtaosa pystyttiin myöhemmin työllistämään L&T:lle. Pilotin jälkeen vastaava toiminta päätettiin muuttaa yhtiössä pysyväksi toimintatavaksi. Vuonna 2017 L&T:llä ei ollut yhtään ihmisoikeuksiin liittyvää rikkomusta tai syrjintätapausta.

Toimitusketjun vastuullisuus sekä korruption ja lahjonnan torjunta

Toimintaperiaatteet, riskit ja riskienhallinta
L&T edellyttää toimittajiltaan lakien ja sopimusten noudattamista sekä omien vastuullisuusperiaatteidensa mukaista toimintaa. Uudet sopimustoimittajat täyttävät täyttävät itsearviointin ennen yhteistyön aloittamista ja sitoutuvat noudattamaan L&T:n Tapa toimia -ohjeita.

Toimittajien laatua ja suorituskykyä seurataan tuoteryhmälle tarkoituksenmukaisella tavalla. Oikeanlaisilla toimittajavalinnoilla vähennetään myös tuotantovälineiden ja -aineiden aiheuttamia ympäristövaikutuksia. Hankintaohjeilla varmistetaan, että hankintaprosessi on läpinäkyvä ja toimittajat täyttävät vaatimukset. Toimittajia auditoidaan vuosittain riskiarvioon perustuen.

L&T toimii pääasiassa Suomessa ja Ruotsissa paikallisten kumppanien kanssa, mikä pa-

rantaa läpinäkyvyyttä kumppaneiden vastuullisuuteen. Palveluntoimittajien osalta suurimmat riskit liittyvät taloudellisten näkökohtien lisäksi työsuhte- ja työturvallisuusasioihin. Nämä riskit huomioidaan erityisesti alihankintasopimuksissa. Suomessa L&T:n alihankkijoiden on kuuluttava Tilaa javastuun Luotettava kumppani -ohjelmaan ja lisäksi heidät sitoutetaan mm. toimimaan ulkomaisen työvoiman palkkaamiseen ja liikennelupiin liittyvien säännösten mukaisesti.

Korruption ja lahjonnan ehkäisyssä noudetaan kansallisia lakeja ja sopimuksia. Sisäisesti toimintaa ohjaavat vastuullisen liiketavan periaatteet (Tapa toimia), joissa on kuvattu lahjonnan ja korruption vastaisia ohjeita mm. lahjojen ja vieraanvaraisuuden tarjoamisesta ja vastaanottamisesta sekä eturistiriitojen välttämisestä. Lisäksi asiat ovat mukana sisäisen tarkastuksen yksikötarkastuksissa.

Kaikki hankintapäätökset perustuvat kilpailukykyisiin toimitussopimuksiin ja niitä ohjaavat hankintaperiaatteet. Yhteistyöhön ei saa liittyä lahjontaa eikä sellaista vieraanvaraisuutta tai lahjoja, jotka voisivat vaikuttaa päätöksentekoon yhtiön liikesuhteissa.

Toimintaperiaatteiden noudattaminen, tulokset ja tunnusluvut

Vuonna 2017 toimittajien itsearviointi laajennettiin kattamaan kaikki keskitettyjen hankintojen uudet toimittajat. Vuonna 2017 tehtiin yhteensä 61 toimittajan itsearviointia. Yritysvastuuohjelman mukaiset auditoinnit kohdistettiin riskiarvioon pohjautuen L&T:n omiin ympäristöluvan varaisiin laitoksiin Vantaan yksikössä tapahtuneen tulipalon vuoksi.

Vuonna 2017 L&T:llä ei ollut yhtään lahjontaa tai korruptiotapausta.

Tutkimus ja kehitys

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan kaudelle, jolla ne syntyvät. Kehittämismenot aktivoidaan, kun yritys pystyy todentamaan kehitettävän tuotteen teknisen toteuttavuuden ja kaupalliset hyödyntämismahdollisuudet sekä kun hankintameno pystytään luotettavasti määrittämään. Muut kehittämismenot kirjataan kuluksi.

Yhtiön tämän hetken aktivoitava kehitystyö kohdistuu lähinnä ohjelmisto- ja järjestelmä-hankkeisiin. Taseeseen aktivoitiin ohjelmistoprojekteista kehitysmenoja 5,7 miljoonaa euroa (7,6; 6,0). Ohjelmistoprojektin kustannukset aktivoidaan siitä lähtien, kun projektit ovat siirtyneet tutkimusvaiheesta kehittämisvaiheeseen, ja projektin tulos on yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke.

Pääosin tuloslaskelmaan kuluksi kirjattavan tuotekehityksen tehtävänä on vastata L&T:n palvelutuotevalikoiman kilpailukykyistä ja edesauttaa näin yhtiön tavoitteiden saavuttamisessa.

Riskit ja riskienhallinta

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Vastuut

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet, valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta. Rahoitusriskien hallinnan periaatteet määrittää konsernin rahoituspolitiikassa. Vakuutusriskien hallinnan periaatteet määrittää vakuutuspolitiikassa.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi

L&T:lle on määritelty riskienhallintaprosessi, jossa käydään läpi talous- ja rahoitusriskit, strategiset riskit, operatiiviset riskit sekä vahinkoriskit. Riskien merkittävyyttä arvioidaan riskimatriisin avulla ja riskeille laaditaan ja vastuutetaan toimenpiteet, joiden avulla esille nousseita riskejä hallitaan ja pyritään minimoimaan. Merkittävimmistä esille nousseista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti toimitusjohtajalle ja hallitukselle.

Riskianalyysi

Osiossa Strategiset ja operatiiviset riskit kuvataan L&T:n liiketoiminnan merkittävimpiä strategisia, operatiivisia ja vahinkoriskejä, jotka toteutuessaan voivat vaarantaa tai estää liiketoiminnan tavoitteiden saavuttamisen. Rahoitusriskejä ja niiden hallintaa on selostettu konsernitiilinpäätöksen liitetiedossa 34, Rahoitusriskien hallinta.

Strategiset ja operatiiviset riskit

Tieto- ja viestintäjärjestelmiin liittyvät riskit

Tieto- ja viestintäjärjestelmiin liittyvät riskit voivat toteutuessaan aiheuttaa tilapäisiä katkoja L&T:n toimintaan ja asiakaspalveluun. Riskien minimoimiseksi tehdään määrätietoista työtä järjestelmäympäristön kehittämiseksi ja ICT-ympäristön käyttövarmuuden turvaamiseksi mm. kartoittamalla toiminnalle kriittiset järjestelmät ja määrittelemällä ja tarkentamalla vastuita järjestelmätoimittajien ja L&T:n välillä. Tietoturvallisuutta kehitetään pitkäjänteisesti ja vuonna 2017 käynnistettiin projekti, jolla varmistetaan EU tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisuus määräaikaan mennessä.

Markkinoihin liittyvät riskit

Markkinoilla ja markkinaympäristössä tapahtuvat muutokset, kuten kunnallistaminen ja kierrätysraaka-aineiden markkinamuutokset sekä päästöoikeuksien, uusiuraaka-aineiden tai öljytuotteiden markkinahintojen kehitys voivat vaikuttaa yhtiön liiketoimintoihin ja liiketoiminnan kasvuun negatiivisesti sekä johtaa kannattavuuden heikkenemiseen.

Markkinoihin liittyvää riskiä pienentää L&T:n riippumattomuus yksittäisistä suurista asiakkaista ja L&T:n palvelutarjonnan monipuolisuus. L&T kehittää ja tuo jatkuvasti markkinoille uusia palvelutuotteita, joilla pyritään muun muassa erottautumaan kilpailijoista ja luomaan muita lisäarvotekijöitä hinnan lisäksi. Markkinariskeihin varaudutaan kiinnittämällä erityistä huomiota tuottavuuden parantamiseen ja asiakassuhteen hoitoon. Lisäksi strategioissa

huomioidaan mahdolliset muutokset toimialalla ja niihin liittyvät toimenpiteet kannattavuuden varmistamiseksi. Samalla seuraamme aktiivisesti markkinatilannetta sekä lainsäädännön kehittymistä ja pyrimme vaikuttamaan siihen proaktiivisesti.

Yritysostot

L&T tavoittelee kasvua sekä orgaanisesti että yritysostojen kautta. Yritysostojen onnistuminen vaikuttaa yhtiön kasvu- ja kannattavuustavoitteiden toteutumiseen. Jos yritysostoissa epäonnistutaan, yhtiön kilpailukyky ja kannattavuus voivat kärsiä ja yhtiön riskiprofiili voi muuttua. Riskiä hallitaan kauppasopimuksilla, ostokohteiden liiketoiminnan strategisella ja taoudellisella analysoinnilla, tekemällä kattavat due diligence -tutkimukset ostokohteista sekä erityisesti kaupan toteutumisen jälkeisellä tehokkaasti läpiviedyllä yhdistymisohjelmalla.

Henkilöstö

Osaavan ja motivoituneen työvoiman saatavuus on merkittävä henkilöstöön liittyvä riski, koska ala on työvoimavaltainen, työtilanne vaihtelee kausittain ja väestön ikärakenne lisää kilpailua työvoimasta. Panostamme henkilöstön saatavuuteen kehittämällä rekrytointi- ja perehdytysprosesseja sekä esimiestyötä. Lisäksi teemme aktiivisesti töitä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden rekrytoimiseksi. Panostamme työyhteisöjen toimivuuteen, johtamiseen, monikulttuurisuuden lisäämiseen, tehtäväkiertoon ja työturvallisuuteen. L&T pyrkii olemaan alansa houkuttelevin yritys työnantajille.

Strategiseksi riskiksi olemme tunnistaneeet henkilöstötyytyväisyyden heikentymisen,

mikäli emme pysty reagoimaan siihen riittävän aikaisin. Tätä riskiä pyrimme hallitsemaan mahdollistamalla urapolut ja työkierron sekä vahvistamalla henkilöstökokemusta muun muassa esimiestyötä, viestintää ja henkilöstön osallistamista kehittämällä.

Henkilöstön työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkekustannusten kohoaminen voi vaikuttaa olennaisesti L&T:n kilpailukykyyn ja kannattavuuteen, sillä suurtyönantajana L&T vastaa täysimääräisesti henkilöstönsä työkyvyttömyydestä aiheutuvista eläkekustannuksista. Panostamme henkilöstön terveyden edistämiseen ja työterveyshuollon ohjaamiseen Sirius-ohjelmalla, jonka tavoitteena on sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkkeiden vähentäminen sekä niistä aiheutuvien kustannusten hallinta. Teemme säännöllisesti työtehtävä- ja kohdekohtaisia riskiarvioita sekä työpaikkaselvityksiä ja tuemme henkilöstömme työkykyä ja jaksamista työkykyä ylläpitävällä toiminnalla. L&T:llä on oma työpaikkakassa, joka tukee L&T:n työkyvynhallintaa ja täydentää työterveyshuoltoa. Lisäksi käytössämme on Sopiva työ -malli, jossa tavoitteena on kuntouttaa ja työllistää työkyvyttömyyseläkeriskin piirissä olevia henkilöitä.

Vahinkoriskit

Mahdollisten ennalta arvaamattomien vahinkoriskien varalta L&T:llä on jatkuva, kaikki toimintamaat kattava vakuutusturva, joka sisältää muun muassa henkilöstö-, omaisuus-, keskeytys-, vastuu-, ympäristö- ja kuljetusvahingot.

Tulipalon vaara

Tulipalon seurauksena kierrätyslaitoksen toiminta voi keskeytyä lyhyeksi tai pitkäksi aikaa. Riskin merkittävyttä pienentää kuitenkin se, että yksittäisillä laitoksilla tai tuotantolinjoilla ei ole olennaisen suurta merkitystä L&T:n kokonaiskannattavuudelle. Vakuuttamisen lisäksi yhtiö pyrkii minimoimaan palovahinkoriskejä jatkuvuussuunnittelulla, kehittämällä ensisammutusvalmiutta ja kouluttamalla henkilökuntaa vaaratilanteiden varalta.

Ympäristövahinkojen vaara

L&T:n liiketoimintaan kuuluu vaarallisten jätteiden keräystä ja kuljetusta sekä prosessointia yhtiön omissa laitoksissa. Vaarallisten jätteiden virheellisen käsittelyn tai laitevaurioiden seurauksena on mahdollista, että haitallisia aineita pääsee ympäristöön. Tällaisten vahinkojen seurauksena L&T:lle voi syntyä korvausvaateita. Ympäristövahinkoihin liittyviä riskejä hallitaan vakuuttamisen lisäksi laitosten järjestelmällisillä ympäristökartoituksilla, laitteistojen ennakkohuoltosuunnitelmilla, auditoinneilla ja henkilöstön pitkäjänteisellä kouluttamisella.

Hallinnointi

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä tilikaudelta 2017 annetaan erillisenä kertomuksena.

Hallintoelimet

Lassila & Tikanoja Oyj:n yhtiöjärjestyksen mukaisesti yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä huolehtii hallitus, johon kuuluu vähintään kolme (3) ja enintään seitsemän (7) yhtiökokouksen valitsemaa jäsentä. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vaalia seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Yhtiöllä on toimitusjohtaja, jonka valitsee hallitus. Yhtiöjärjestyksen muuttamisesta päättää osakeyhtiölain mukaisesti yhtiökokous. Toimitusjohtajan kanssa tehdyn kirjallisen toimitusjohtajasopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanoessa kuusi kuukautta.

16.3.2017 pidetty varsinainen yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten lukumääräksi kuusi (6). Hallitukseen valittiin uudelleen seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen saakka nykyiset hallituksen jäsenet Heikki Bergholm, Laura Lares, Sakari Lassila, Miikka Majjala ja Teemu Kangas-Kärki sekä uutena jäsenenä Laura Tarkka.

Tilintarkastajaksi valittiin KPMG Oy Ab, KHT-yhteisö, joka ilmoitti nimeävänsä KHT Lasse Holopaisen yhtiön päävastuulliseksi tilintarkastajaksi.

Toimitusjohtajana on 1.11.2011 alkaen toiminut Pekka Ojanpää.

Johtoryhmän jäsenet

Johtoryhmään kuuluivat 31.12.2017 toimitusjohtaja Pekka Ojanpää, Ympäristöpalvelut-toimialan toimialajohtaja Petri Salermo, Teollisuuspalvelut-toimialan toimialajohtaja Antti Tervo, Kiinteistöpalvelut-toimialan toimialajohtaja Tutu Wegelius-Lehtonen, Uusiutuvat energia-lähteet -toimialan toimialajohtaja ja kehitysjohdaja Tuomas Mäkipeska, henkilöstöjohtaja Kirsi Matero, toimitusketjusta vastaava johtaja Tomi Kontinen ja yhteiskuntasuhdejohtaja Jorma Mikkonen. Tomi Kontinen jätti yhtiön 31.12.2017.

L&T:n talousjohtaja ja johtoryhmän jäsen Timo Leinonen jätti yhtiön, ja talousjohtajan tehtäviä hoiti 22.11. alkaen vuoden 2017 loppuun saakka oman toimensa ohella kehitysjohdaja Tuomas Mäkipeska. Hänet nimitettiin 1.1.2018 alkaen Lassila & Tikanojan taloudesta, ICT:stä, kehityksestä ja hankinnoista vastaavaksi talousjohtajaksi ja johtoryhmän jäseneksi.

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Osakepääoma ja osakkaiden lukumäärä

Lassila & Tikanoja Oyj:n osakepääomassa ja osakemäärässä ei ole tapahtunut muutoksia vuosina 2017 ja 2016. Yhtiön rekisteröity osakepääoma on 19 399 437 euroa. Osakkeita on 38 798 874 kappaletta. Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä ilman yhtiön hallussa olevia osakkeita oli 38 394 955. Kullakin osakkeella on yksi ääni. Yhtiöjärjestyksessä ei ole määritelty osakkeiden enimmäismäärää eikä enimmäis-

osakepääomaa. Osakkeella ei ole nimellisarvoa eikä kirjanpidollista vasta-arvoa.

Yhtiön osakkeet on liitetty Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään. Euroclear Finland ylläpitää yhtiön virallista osakasluetteloa.

Osakkeenomistajat

Lassila & Tikanoja Oyj:llä oli vuoden 2017 lopussa 12 208 osakkeenomistajaa (10 812, 9 790). Hallintarekisteröidyn omistuksen osuus oli 19,5 % (17,6; 21,6) osakekannasta.

Hallituksen ja toimitusjohtajan omistukset

Yhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja sekä heidän määräysvallassaan olevat yhteisöt omistivat 31.12.2017 yhteensä 969 852 yhtiön osaketta. Niiden osuus osake- ja äänimäärästä on 2,5 %.

Kaupankäynti osakkeilla vuonna 2017

Yhtiön osakkeet noteerataan Nasdaq Helsinki Oy:n keski suurten yhtiöiden listalla toimialaluokassa Teollisuustuotteet ja -palvelut. Kaupankäyntitunnus on LAT1V ja ISIN-koodi FI0009010854.

Yhtiön osakkeen vaihto ilman omia osakkeita Nasdaq Helsingissä vuonna 2017 oli 5 480 149 kappaletta, mikä on 14,3 % (16,9; 26,0) ulkona olevien osakkeiden keskimääräisestä lukumäärästä. Vaihdon arvo oli 101,6 miljoonaa euroa (110,1; 172,4). Korkein hinta oli 20,89 euroa ja alin 17,22 euroa. Päätöskurssi oli 18,06 euroa.

Yhtiön osakekannan markkina-arvo ilman yhtiön hallussa olevia omia osakkeita oli kauden lopussa 693,5 miljoonaa euroa (736,9; 695,1).

Omat osakkeet

Yhtiön hallussa oli katsauskauden lopussa 400 862 omaa osaketta, jotka edustavat 1,0 % kaikista osakkeista ja äänistä.

Hallituksen valtuutukset

Lassila & Tikanoja Oyj:n 16.3.2017 pidetty varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta yhtiön omien osakkeiden hankkimiseen yhtiön vapaalla omalla pääomalla. Lisäksi yhtiökokous päätti hallituksen valtuuttamisesta päättämään osakeannista sekä osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta.

Hallitus on valtuutettu hankkimaan enintään 2 000 000 kappaletta (5,2 % koko osakemäärästä) yhtiön omia osakkeita. Hankkimisvaltuutus on voimassa 18 kuukautta.

Hallitus on valtuutettu päättämään uusien tai yhtiön hallussa mahdollisesti olevien osakkeiden annista osakeannilla ja/tai optio-oikeuksien tai muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta siten, että valtuutuksen nojalla voidaan antaa ja/tai luovuttaa yhteensä enintään 2 000 000 osaketta, joka on 5,2 % koko osakemäärästä. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta.

Äänioikeuden rajoitukset

Yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeenomistajan äänioikeus yhtiökokouksessa on rajoitettu viidesosaan yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista.

Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain 31.12.2017

	Omistajien lukumäärä	%-osuus	Osakemäärä, kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
Yritykset ja asuntoyhtiöt	659	5,4	2 498 740	8,0
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	39	0,3	6 328 724	20,3
Julkisyhteisöt	23	0,2	3 945 273	12,6
Kotitaloudet	11 164	91,4	11 905 635	38,1
Kotitalouksia palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	281	2,3	6 378 584	20,4
Ulkomaiset osakkeenomistajat	43	0,4	150 506	0,5
Hallintarekisteröidyt osakkeet	9	0,1	7 550 884	19,5
Yhteistilillä			40 528	0,1
Omat osakkeet	1	0,0	400 862	1,0
Yhteensä			38 798 874	100,0 %

Osakkeenomistuksen jakautuminen sektoreittain 31.12.2017

Osakkeita kpl	Omistajien lukumäärä	%-osuus	Osakemäärä, kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
1 – 1 000	10 715	87,8	2 676 537	6,9
1 001 – 5 000	1 096	9,0	2 395 193	6,2
5 001 – 10 000	177	1,5	1 267 305	3,3
10 001 – 100 000	180	1,5	5 458 720	14,1
100 001 – 500 000	24	0,2	4 879 890	12,6
yli 500 000	17	0,1	22 080 701	56,9
Joista hallintarekisteröityjä	9		7 550 884	19,5
Yhteistilillä			40 528	0,1
Omat osakkeet	1	0,0	400 862	1,0
Yhteensä	12 209	100,0	38 798 874	100,0

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2017

Osakkeenomistaja	Osakemäärä, kpl	% osakkeista ja äänimäärästä
1 Evald ja Hilda Nissin Säätiö	2 413 584	6,2
2 Mandatum Henkivakuutusosakeyhtiö	2 311 238	6,0
3 Maijala Juhani	1 529 994	3,9
4 Sijoitusrahasto Nordea Nordic Small Cap	1 474 300	3,8
5 Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo	1 229 073	3,2
6 Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	934 836	2,4
7 Stiftelsen för Åbo Akademi	903 332	2,3
8 Bergholm Heikki	828 053	2,1
9 Maijala Mikko	720 000	1,9
10 Föreningen Konstsamfundet rf	677 721	1,8
11 Valtion Eläkerahasto	562 000	1,5
12 Turjanmaa Kristiina	529 200	1,4
13 Sijoitusrahasto Nordea Pro Suomi	510 300	1,3
14 Lassila & Tikanoja Oyj	400 862	1,0
15 Kirkon Eläkerahasto	360 604	0,9
16 Fondita Nordic Small Cap -sijoitusrahasto	360 000	0,9
17 Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma	349 791	0,9
18 Maijala Eeva	345 000	0,9
19 Oy Chemec Ab	340 000	0,9
20 Sijoitusrahasto Aktia Capital	230 000	0,6
Yhteensä	17 422 491	43,9

Voitonjako

Osingonjakopolitiikka

Lassila & Tikanoja Oyj:n osingon määrä on sidottu tilikauden tulokseen. Se osa tuloksesta, jota ei katsota tarvittavan yhtiön terveen kehityksen varmistamiseen, jaetaan osakkaille.

Vuonna 2017 yhtiön osakekohtainen tulos oli 0,88 euroa (1,13; 0,98) ja liiketoiminnan rahavirta/osake 1,61 euroa (1,99; 2,33). Yhtiön hallitus esitti 15.3.2018 pidettävälle yhtiökokoukselle, että osinkoa jaetaan 0,92 euroa osakkeelta.

Vuodelta 2016 maksettiin osinkoa 0,92 euroa osakkeelta ja vuodelta 2015 0,85 euroa osakkeelta.

Lähiaikojen epävarmuus-tekijöitä

Heilahtelu fossiilisten polttoaineiden hinnassa voi vaikuttaa yhtiön tuottamien kierrätys- ja uusiutuvien polttoaineiden kysyntään.

Yhtiö on aloittanut uuden toiminnanohjausjärjestelmän käyttöönoton ja jatkaa käyttöönottoa vuonna 2018. Käyttöönotto saattaa aiheuttaa toimintamallin muutoksesta johtuvia väliaikaisia päällekkäisiä kustannuksia, jotka voivat heikentää yhtiön tulosta.

Näkymät vuodelle 2018

Lassila & Tikanojan vuoden 2018 liikevaihdon ja liikevoiton odotetaan kasvavan vuodesta 2017.

Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Yhtiön johdolla ei ole tiedossa sellaisia olennaisia katsauskauden jälkeisiä tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet tilinpäätöksen laadintaan.

KONSERNIN TUNNUSLUVUT

Osakekohtaiset tunnusluvut

		2017	2016	2015	2014	2013
1	Osakekohtainen tulos, EUR	0,88	1,13	0,98	0,47	0,57
2	Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	0,88	1,13	0,98	0,47	0,57
3	Oma pääoma/osake, EUR	5,69	5,81	5,51	5,34	5,46
4	Osinko / osake, EUR *	0,92	0,92	0,85	0,75	0,50
5	Osinko / tulos, %	104,8	81,3	86,5	160,0	87,2
6	Efektiivinen osinkotuotto, %	5,1	4,8	4,7	5,0	3,3
7	Hinta/voittosuhte (P/E)	20,6	17,0	18,4	32,3	26,6
8	Liiketoiminnan rahavirta /osake, EUR	1,61	1,99	2,33	2,06	2,23
9	Tilikauden alin kaupan tekokurssi, EUR	17,22	14,37	14,54	12,75	11,60
10	Tilikauden ylin kaupan tekokurssi, EUR	20,89	19,59	18,74	15,84	15,59
11	Tilikauden keskiarvo, EUR	18,52	16,96	17,25	14,31	13,81
12	Tilikauden viimeinen kaupan tekokurssi, EUR	18,06	19,20	18,12	15,14	15,23
13	Osakekannan markkina-arvo 31.12., MEUR	700,7	744,9	703,0	584,7	589,5
	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä					
14	keskimäärin vuoden aikana	38 394 955	38 375 007	38 589 658	38 728 721	38 703 933
15	vuoden lopussa	38 398 012	38 378 006	38 361 153	38 617 980	38 706 627
16	keskimäärin vuoden aikana laimennettu	38 409 829	38 389 881	38 604 906	38 739 668	38 720 630
17	Vaihdettujen osakkeiden lukumäärä, kpl	5 480 149	6 475 324	10 271 667	10 191 394	7 206 872
18	% keskimääräisestä osakemäärästä	14,3	16,9	26,6	26,3	18,7
19	Osakkeiden vaihto, MEUR	101,6	110,1	177,2	147,2	99,5

* 2017 Hallituksen ehdotus

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

		2017	2016	2015	2014	2013
20	Liikevaihto, MEUR	712,1	661,8	646,3	639,7	668,2
21	Liikevoitto, MEUR	44,2	50,5	49,9	48,5	33,2
22	% liikevaihdosta	6,2	7,6	7,7	7,6	5,0
23	Voitto ennen veroja, MEUR	42,7	50,1	47,7	26,6	30,3
24	% liikevaihdosta	6,0	7,6	7,4	4,2	4,5
25	Tilikauden voitto, MEUR	33,7	43,4	37,9	18,1	22,2
26	% liikevaihdosta	4,7	6,6	5,9	2,8	3,3
27	Tilikauden voitto emoyhtiön omistajille, MEUR	33,7	43,4	37,9	18,1	22,2
28	% liikevaihdosta	4,7	6,6	5,9	2,8	3,3
29	EVA, MEUR	21,2	30,7	30,3	29,1	12,4
30	Liiketoiminnan rahavirta, MEUR	61,8	76,4	89,8	79,6	86,4
31	Taseen loppusumma, MEUR	570,6	452,8	465,8	458,3	496,0
32	Oman pääoman tuotto, % (ROE)	15,3	20,0	18,2	8,7	10,0
33	Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	13,4	17,4	16,5	15,4	10,6
34	Omavaraisuusaste, %	39,3	50,4	46,5	46,3	43,7
35	Gearing, %	53,9	17,3	19,8	25,2	30,4
36	Korolliset nettovelat, MEUR	117,9	38,7	41,8	52,0	64,4
37	Bruttoinvestoinnit, MEUR	110,3	41,6	49,6	44,7	32,7
38	% liikevaihdosta	15,5	6,3	7,7	7,0	4,9
39	Henkilöstö kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin	7 875	7 199	7 099	7 257	8 267
40	Henkilöstö kokopäiväiset ja osa-aikaiset yhteensä	8 663	7 931	8 085	7 830	8 847

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAPERUSTEET

Osakekohtaiset tunnusluvut

1 Osakekohtainen tulos, EUR	=	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä keskimäärin}}$	
2 Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	=	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos}}{\text{Osakkeiden laimennettu lukumäärä keskimäärin}}$	
3 Oma pääoma/osake, EUR	=	$\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$	
4 Osakekohtainen osinko*	=	$\frac{\text{Tilikauden osingonjako}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$	
5 Osinko/tulos, %*	=	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Osakekohtainen tulos}} \times 100$	
6 Efektiivinen osinkotuotto, %*	=	$\frac{\text{Osakekohtainen osinko}}{\text{Tilikauden päätöskurssi}} \times 100$	
7 Hinta/voittosuhte (P/E)	=	$\frac{\text{Tilikauden päätöskurssi}}{\text{Osakekohtainen tulos}}$	
8 Liiketoiminnan rahavirta /osake, EUR	=	$\frac{\text{Liiketoiminnan nettorahavirta}}{\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä keskimäärin}}$	
13 Osakekannan markkina-arvo, MEUR	=	$\text{Osakkeiden laimentamaton lukumäärä tilinpäätöspäivänä} \times \text{tilikauden päätöskurssi}$	

* Laskentakaavoja sovelletaan myös pääomanpalautuksen tunnuslukuihin

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

29 EVA	=	$\frac{\text{Liikevoitto - sijoitetulle pääomalle (vuosineljännten keskiarvo) laskettu kustannus}}{\text{Sijoitetulle pääomalle laskettu kustannus lasketaan käyttäen konsernin painotettua keskimääräistä pääomankustannusta (WACC).}}$	
		WACC 2017: 6.69 %	
		WACC 2016: 6.56 %	
		WACC 2015: 6,51 %	
		WACC 2014: 6,58 %	
		WACC 2013: 6,52 %	
32 Oman pääoman tuotto, % (ROE)	=	$\frac{\text{Voitto/tappio}}{\text{Oma pääoma (tilikauden alun ja tilikauden lopun keskiarvo)}} \times 100$	
33 Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Voitto/tappio ennen veroja + rahoituskulut}}{\text{Oma pääoma + korolliset rahoitusvelat (tilikauden alun ja tilikauden lopun keskiarvo)}} \times 100$	
34 Omavaraisuusaste, %	=	$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma - saadut ennakot}} \times 100$	
35 Gearing	=	$\frac{\text{Korolliset nettorahoitusvelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$	
36 Korolliset nettovelat, MEUR	=	$\text{Korollinen vieras pääoma - likvidit varat}$	

KONSERNIN TULOSLASKELMA

1.1.–31.12. MEUR	2017	2016	Liite
Liikevaihto	712,1	661,8	1
Liiketoiminnan muut tuotot	5,7	4,8	4
Varaston muutos	-1,0	1,1	
Materiaalit ja palvelut	-234,9	-206,3	
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	-296,9	-280,8	
Liiketoiminnan muut kulut	-100,3	-91,4	4
Poistot ja arvonalentumiset	-40,5	-38,8	
Liikevoitto	44,2	50,5	
Rahoitustuotot ja -kulut	-1,4	-0,4	6
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta	-0,1	0,0	
Voitto ennen veroja	42,7	50,1	
Tuloverot	-9,0	-6,7	7
Tilikauden voitto	33,7	43,4	
Tilikauden voiton jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille	33,7	43,4	
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:			
Osakekohtainen tulos, EUR	0,88	1,13	8
Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	0,88	1,13	

KONSERNIN LAAJA TULOSLASKELMA

1.1.–31.12. MEUR	2017	2016	Liite
Tilikauden voitto	33,7	43,4	
Erät, joita ei siirretä myöhemmin tulosvaikutteiseksi			
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	0,1	0,0	22
Erät, joita ei siirretä myöhemmin tulosvaikutteiseksi, yhteensä	0,1	0,0	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi			
Suojausrahasto, käyvän arvon muutos	-0,1	0,4	
Muuntoerot	-2,7	-0,1	
Muuntoerot määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteiseksi, yhteensä	-2,8	0,3	
Tilikauden laaja tulos, verojen jälkeen	30,9	43,7	
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille	30,9	43,7	
Määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	

Lisätietoja konsernin laajan tuloslaskelman veroista on liitetiedossa 7. Tuloverot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

KONSERNIN TASE

31.12. MEUR	2017	2016	Liite
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet			10
Liikearvo	150,2	116,5	11
Hankittu sopimuskanta	22,6	5,2	
Kilpailukieltosopimukset	0,0	0,1	
Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	0,5	0,6	
Muut aineettomat hyödykkeet	22,9	20,8	
	196,3	143,2	
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet			12
Maa-alueet	5,3	5,3	
Rakennukset ja rakennelmat	40,3	40,7	
Koneet ja kalusto	106,5	104,8	
Muut aineelliset hyödykkeet	0,1	0,1	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2,0	5,3	
	154,1	156,1	
Muut pitkäaikaiset varat			
Myytavissä olevat sijoitukset	0,6	0,6	14, 27
Rahoitusleasingsaamiset	0,3	1,2	15, 27
Laskennalliset verosaamiset	6,5	5,5	16
Muut saamiset	2,6	1,7	27
	10,0	9,0	
Pitkäaikaiset varat yhteensä	360,4	308,3	
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	23,9	24,9	17
Myyntisaamiset ja muut saamiset	137,6	90,5	18, 27
Johdannaissaamiset	0,1	0,3	27, 28
Ennakkomaksut	0,5	0,6	
Rahavarat	48,1	28,2	19, 27
Lyhytaikaiset varat yhteensä	210,2	144,5	
Varat yhteensä	570,6	452,8	

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

31.12. MEUR	2017	2016	Liite
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Oma pääoma			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			20
Osakepääoma	19,4	19,4	
Muut rahastot	-5,9	-3,1	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,6	0,4	
Kertyneet voittovarot	170,7	162,7	
Tilikauden voitto	33,7	43,4	
	218,5	222,8	
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,2	0,2	
Oma pääoma yhteensä	218,7	223,0	
Velat			
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	29,2	24,8	16
Eläkevelvoitteet	1,4	1,0	22
Varaukset	5,0	4,8	23
Rahoitusvelat	140,9	63,5	24, 27
Muut velat	0,4	0,3	25, 27
	177,0	94,3	
Lyhytaikaiset velat			
Rahoitusvelat	25,0	3,4	24, 27
Ostovelat ja muut velat	147,7	129,9	26, 27
Johdannaisvelat	0,2	0,1	27, 28
Tilikauden verotettavaan tulokseen perustuvat verovelat	0,1	0,1	
Varaukset	1,9	2,0	23
	174,9	135,5	
Velat yhteensä	351,9	229,8	
Oma pääoma ja velat yhteensä	570,6	452,8	

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA

1.1.–31.12. MEUR	2017	2016	Liite
Liiketoiminnan rahavirta			
Tilikauden voitto	33,7	43,4	
Oikaisut	51,6	43,8	30
Tulorahoitus ennen käyttöpääoman muutosta	85,3	87,2	
Käyttöpääoman muutos			
Myyntisaamisten ja muiden saamisten muutos	-14,6	-2,5	
Vaihto-omaisuuden muutos	1,0	-1,4	
Ostovelkojen ja muiden velkojen muutos	2,8	6,6	
Käyttöpääoman muutos	-10,8	2,7	
Maksetut korot	-2,7	-2,0	
Saadut korot	0,5	0,3	
Maksetut verot	-10,5	-11,7	
Liiketoiminnan nettorahavirta	61,8	76,4	
Investointien rahavirta			
Hankitut tytäryritykset ja liiketoiminnat vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	-67,2	-1,8	2
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin käyttöomaisuushyödykkeisiin	-25,5	-33,9	
Aineellisten ja aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden myynnit	1,7	0,8	
Investoinnit osakkuusyrityksiin	-0,8	-	
Muiden pitkäaikaisten saamisten muutos	-0,3	0,2	
Saadut osingot investoinneista	-	0,0	
Investointien nettorahavirta	-92,1	-34,6	
Rahoituksen rahavirta			
Lyhytaikaisten lainojen muutos	18,3	-0,2	
Pitkäaikaisten lainojen nostot	69,9	-	
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-2,6	-34,8	
Maksetut osingot	-35,3	-32,6	
Rahoituksen nettorahavirta	50,3	-67,6	
Likvidien varojen nettomuutos	20,0	-25,9	
Likvidit varat tilikauden alussa	28,2	54,0	
Valuuttakurssien muutosten vaikutus	-0,1	0,0	
Likvidit varat taseessa tilikauden lopussa	48,1	28,2	19

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

MEUR	Osake- pääoma	Muunto- erot	Suojaus- rahasto	Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	Kertyneet voittovarot	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä	Liite
Oma pääoma 1.1.2017	19,4	-3,0	-0,1	0,4	206,1	222,8	0,2	223,0	
Laaja tulos									
Tilikauden tulos					33,7	33,7	0,0	33,7	
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät					0,1	0,1		0,1	
Suojausrahasto käyvän arvon muutos			-0,1			-0,1		-0,1	
Muuntoerot		-2,7				-2,7	0,0	-2,7	
Tilikauden laaja tulos yhteensä		-2,7	-0,1		33,7	30,9	0,0	30,9	
Liiketoimet omistajien kanssa									
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi				0,1	-0,2	0,0		0,0	21
Maksetut osingot					-35,3	-35,3		-35,3	
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä				0,1	-35,5	-35,4		-35,4	
Muut muutokset					0,1	0,1		0,1	
Oma pääoma 31.12.2017	19,4	-5,7	-0,2	0,6	204,4	218,5	0,2	218,7	

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA

MEUR	Osake- pääoma	Muunto- erot	Suojaus- rahasto	Sijoitetun vapaan pääoman rahasto	Kertyneet voittovarot	Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä	Liite
Oma pääoma 1.1.2016	19,4	-2,9	-0,4	0,5	194,7	211,2	0,1	211,4	
Laaja tulos									
Tilikauden tulos					43,4	43,4	0,0	43,4	
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät					0,0	0,0		0,0	
Suojausrahasto käyvän arvon muutos			0,4			0,4		0,4	
Muuntoerot		-0,1				-0,1	0,0	-0,1	
Tilikauden laaja tulos yhteensä		-0,1	0,4		43,4	43,7	0,0	43,7	
Liiketoimet omistajien kanssa									
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi				0,0	0,5	0,5		0,5	21
Maksetut osingot					-32,6	-32,6		-32,6	
Palautuneet osingot					0,0	0,0		0,0	
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä				0,0	-32,1	-32,1		-32,1	
Muut muutokset					0,0	0,0		0,0	
Oma pääoma 31.12.2016	19,4	-3,0	-0,1	0,4	206,1	222,8	0,2	223,0	

Lisätietoja omasta pääomasta on liitetiedossa 20. Oma pääoma, ja omaan pääomaan kirjatuista veroista liitetiedossa 7. Tuloverot.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä.

KONSERNI- TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Konsernin perustiedot

Lassila & Tikanoja -konserni on erikoistunut ympäristönhuoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten ylläpitoon. Konsernilla on toimintaa Suomessa, Ruotsissa ja Venäjällä.

Konsernin emoyritys on Lassila & Tikanoja Oyj, jonka y-tunnus on 1680140-0. Lassila & Tikanoja Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Yhtiön rekisteröity osoite on Valimotie 27, 00380 Helsinki.

Lassila & Tikanoja Oyj:n osake noteerataan
NASDAQ OMX Helsingissä.

Jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa internet osoitteesta www.lti.fi tai konsernin emoyrityksen pääkonttorista osoitteesta Valimotie 27, 00380 Helsinki.

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus on hyväksynyt kokouksessaan 30. päivänä tammikuuta 2018 tämän tilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

Tilinpäätöksen laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti, ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2017 voimassa olleita IAS- ja IFRS- standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitoalaisia ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettavaksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölain-säädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta sellaisia myytävissä olevia sijoituksia, joiden käypä arvo voidaan määrittää markkinahintojen avulla, ja johdannaissopimuksia, jotka on arvostettu käypään arvoon. Osakeperusteiset maksut on kirjattu käypään arvoon niiden myöntämispäivänä.

Tilinpäätöstiedot esitetään miljoonina euroina.

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää L&T:n johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaan perustuvia ratkaisuja. Tietoa harkintaan perustuvista ratkaisuista, joita johto on käyttänyt konsernin noudattamia tilinpäätöksen laatimisperiaatteita soveltaessaan ja joilla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin,

sekä tulevaisuutta koskevista oletuksista ja arvioihin liittyvistä keskeisistä oletuksista on esitetty laatimisperiaatteiden kohdassa ”Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valintaan ja soveltamiseen liittyvä johdon harkinta”.

Sovelletut uudet ja uudistetut standardit ja tulkinnat

Konserni on soveltanut 1.1.2017 alkaen seuraavia uusia ja uudistettuja standardeja ja tukintoja:

Lassila & Tikanoja Oyj on noudattanut vuoden 2017 alusta alkaen seuraavia voimaan tulleita uusia ja muutettuja standardeja:

- [illegible]

tulevat muutokset omaisuuserän
kirjanpitoarvossa tai siinä tavassa, kuinka
kirjanpitoarvoa vastaava määrä kertyy
tulevaisuudessa. Standardimuutoksella
ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n
konsernitilinpäätökseen.

- Muutokset IFRS 12:een*, Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin, muutoskokoelma 2014–2016 (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.

* = Kyseistä säännöstä ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2017.

Laatimisperiaatteet

Yhdistelyperiaatteet

Tytäryhtiöt

Konsernitiinipäätös sisältää emoyhtiö Lassila & Tikanoja Oyj:n lisäksi kaikki tytäryritykset, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy kun konserni olemalla osallisena yhteisössä altistuu yhteisön muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja se pystyy vaikuttamaan tähän tuottoon käyttämällä yhteisöä koskevaa valtaansa.

Konsernin keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu käyttäen hankintamenetelmää. Luovutettu vastike ja hankitun yhtiön yksilöitävissä olevat varat ja velat arvostetaan hankintahet-

ken käypiin arvoihin.

Hankintaan liittyvät menot, lukuun ottamatta vieraan tai oman pääoman ehtoisten arvopapereiden liikkeeseen laskusta aiheutuvia menoja, on kirjattu kuluksi. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä ja se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien osuuden suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaatte määrätään erikseen kullekin yrityshankinnalle. Tytäryhtiöiden hankinnasta syntyneen liikearvon käsittelyä kuvataan kohdassa ”Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet”.

Tytärytykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin konserni on saanut määräysvallan, siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa.

Kauden voitto tai tappio ja laaja tulos kohdistetaan emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille, vaikka tämä johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta esitetään omana eräänään taseessa oman pääoman osana. Emoyrityksellä tytäryrityksessä olevan omistuosuuden muutokset, jotka eivät

johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääomaa koskevinä liiketoimina. Konsernilla ei ole olennaisia määräysvallattomien omistajien osuuksia.

Vaiheittain toteutuvan hankinnan yhteydessä aiempi omistuosuus arvostetaan käypään arvoon ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Konsernin menettäessä määräysvallan tytäryrityksessä, arvostetaan jäljelle jäävä sijoitus määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja tästä syntyvä erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat, realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu konsernitilinpäätöksessä. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta. Tilikauden voiton tai tappion sekä laajan tuloksen jakautuminen emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään erillisen tuloslaskelman ja laajan tuloslaskelman yhteydessä ja osuus omista pääomista esitetään omana eräänään taseessa konsernin omassa pääomassa.

Osakkuusyrytykset

Osakkuusyrytykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta. Huomattava vaikutusvalta syntyy pääsääntöisesti silloin, kun konserni omistaa yli 20 % yrityksen äänivallasta tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyrytykset on yhdistelty konsernitilinpäätöksen pääomaosuusmenetelmää käyttäen.

Ulkomaan rahan määräisten erien muuntaminen

Konsernin yksiköiden tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut määritetään siinä valuutassa, joka on kunkin yksikön pääasiallisen toimintaympäristön valuutta (toimintavaluutta). Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyrityksen toiminta- ja esittämismvaluutta.

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat on kirjattu toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivän valuuttakurssia. Käytännössä käytetään usein kurssia, joka likimain vastaa tapahtumapäivän kurssia. Ulkomaan rahan määräiset monetaariset erät muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakursseja. Ei-monetaariset erät arvostetaan tapahtumapäivän kurssiin. L&T:llä ei ole ulkomaan rahan määräisiä ei-monetaarisia eriä, jotka arvostettaisiin käypiin arvoihin. Ulkomaan rahan määräisistä liiketapahtumista ja monetaaristen erien muuntamisesta syntyneet kurssivoitot ja -tappiot merkitään tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liikevoiton yläpuolelle ja rahoituserien kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät rahoitustuottoihin tai -kuluihin.

Niiden konserniyritysten, joiden toimintavaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat muunnetaan euroiksi tilikauden keskikurssiin ja taseet tilinpäätöspäivän kurssiin. Tilikauden tuloksen ja laajan tuloksen muuntaminen eri kursseilla tuloslaskelmassa ja taseessa aiheuttaa muuntoeron, joka kirjataan oman pääoman muuntoerorahastoon. Ulkomaisten tytäryh-

tiöiden hankintamenon eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyneet muuntoerot kirjataan muuntoerorahastoon.

Ulkomaisten yksiköiden hankinnasta syntyvät liikearvot ja näiden yksiköiden varojen ja velkojen kirjanpitoarvoihin hankinnan yhteydessä tehtävät käypien arvojen oikaisut on käsitelty kyseisten yksiköiden varoina ja velkoina ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssseja käyttäen.

Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet

Liikearvo on se osa hankintamenosta, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteenlaskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon hankintahetkellä. Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan se testataan vuosittain arvonalentumisen varalta viimeisen neljänneksen aikana. Taseessa liikearvot esitetään alkuperäiseen hankintamenoa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut aineettomat hyödykkeet arvostetaan käypään arvoon. Aineettomien hyödykkeiden taloudellisen vaikutusajan arvioidaan olevan rajallinen tai rajoittamaton. L&T:llä liiketoimintojen yhdistämisissä kirjatut aineettomat hyödykkeet ovat mm. asiakassuhteita, kilpailukieltosopimuksia ja ympäristölupia. Niillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, joka vaihtelee kolmesta kolmeentoista vuoteen.

Muut aineettomat hyödykkeet ovat pääasiassa ohjelmistoja ja ohjelmistolisenssejä.

Ohjelmistoprojektien kustannukset aktivoidaan muihin aineettomiin hyödykkeisiin siitä lähtien kun projekti ovat siirtyneet tutkimusvaiheesta kehittämisvaiheeseen ja projektin tulos on yksilöitävissä oleva aineeton hyödyke. Tällaisen aineettoman hyödykkeen tulee tuottaa L&T:lle vastaista taloudellista hyötyä, joka ylittää sen kehittämisestä syntyneet menot. Hankintameno käsittää kaikki menot, jotka johtuvat välittömästi omaisuuserän saattamisesta valmiiksi toimimaan johdon tarkoittamalla tavalla. Suurimmat menoerät ovat ulkopuolisille maksetut konsulttipalkkiot ja oman henkilöstön palkka- ja muut kustannukset.

Ohjelmistojen ja ohjelmistolisenssien poistoaika on viisi vuotta.

Poistojen kirjaaminen lopetetaan, kun aineeton käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi (tai sisältyy myytävänä olevaksi luokiteltuun luovutettavien erien ryhmään) IFRS 5 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot -standardin mukaisesti.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineellinen käyttöomaisuus on arvostettu hankintameno vähennettynä kertyneillä poistoilla ja arvonalentumistappioilla. Alkuperäinen hankintameno sisältää menot, jotka aiheutuvat välittömästi kyseisen aineellisen omaisuuserän hankkimisesta. Ehdot täyttävän aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankkimisesta,

rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osaksi omaisuuserän hankintamenoa.

Liiketoimintojen yhdistämisissä aineellinen käyttöomaisuus arvostetaan hankintahetken käypään arvoon. Taseessa aineellinen käyttöomaisuus esitetään vähennettynä kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumisilla.

Aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa lukuun ottamatta uusia kaatopaikkoja. Arvioidut taloudelliset vaikutusajat tarkistetaan jokaisena tilinpäätöspäivänä, ja jos ne eroavat merkittävästi aikaisemmista arvioista, poistoaikoja muutetaan kuvastamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Tilinpäätöksen poistot perustuvat seuraaviin arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin:

Rakennukset ja rakennelmat	5–30 vuotta
Kuljetusvälineet	6–15 vuotta
Koneet ja kalusto	4–15 vuotta

Valmistuneisiin kaatopaikkoihin sovelletaan suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, jossa poistot tehdään läjitysalueelle toimitetun jätteen viemän tilavuuden mukaan. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Mikäli käyttöomaisuushyödyke koostuu useammasta osasta, joiden taloudelliset vaikutusajat ovat eripituiset, kukin osa käsitellään erillisinä hyödykkeinä. Tavanomaiset korjaus- ja kunnossapitokustannukset kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jolla ne ovat

syntyneet. Kooltaan merkittävien uudistus- ja parannushankkeiden menot kirjataan taseeseen, jos on todennäköistä, että taloudellisen hyödyn lisäys koituu tulevaisuudessa konsernin hyväksi. Kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi IFRS 5 Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot -standardin mukaisesti, poistojen kirjaaminen lopetetaan. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden luovutuksesta ja käytöstä poistamisesta syntyvät voitot ja tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti ja ne esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa tai kuluissa.

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden arvonalentumiset

Konserni arvioi jokaisena raportointikauden päättymispäivänä omaisuuserien tasearvoja mahdollisen arvonalentumisen selvittämiseksi. Jos viitteitä ilmenee, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Arvonalentumisen kirjaamistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksiköiden tasolla, eli sillä alimmalla yksikkötasolla, joka on pääosin muista yksiköistä riippumaton ja jonka rahavirrat ovat erotettavissa muista rahavirroista.

Kerrytettävissä oleva rahamäärä on omaisuuserän käypä arvo vähennettynä luovutuksesta aiheutuvilla kustannuksilla tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvolla tarkoitetaan kyseisestä omaisuuserästä tai rahavirtaa tuottavasta yksiköstä saatavissa olevia arvioituja vastaisia nettorahavirtoja, jotka diskontataan

nykyarvoonsa. Diskonttauskorkona käytetään ennen veroja määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä rahan aika-arvosta ja omaisuuserään liittyvistä riskeistä.

Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan, kun omaisuuserän kirjanpitoarvo on suurempi kuin siitä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Rahavirtaa tuottavaan yksikköön kohdistuva arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja tämän jälkeen vähentämään muita yksikön omaisuuseriä tasasuhteisesti.

Muusta omaisuuserästä kuin liikearvosta aikaisemmin kirjattu arvonalentumistappio peruutetaan, mikäli olosuhteissa on tapahtunut muutos ja kerrytettävissä oleva rahamäärä on muuttunut. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

Liikearvojen arvonalentumistestit tehdään vuosittain tai aina, kun viitteitä arvonalentumisesta ilmenee. Kerrytettävissä olevista rahamääristä tehdään sekä käyttöarvoon että nettomyyntihintaan perustuvat laskelmat niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joille liikearvot on kohdistettu.

Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet ovat ohjelmistoprojekteja, joille ei voida tehdä erillisiä arvonalentumistestejä, koska niillä ei ole itsenäistä rahavirtaa. Jos tilikauden päättyessä todetaan, että projektit aiotaan saattaa loppuun ja ottaa ohjelmistot käyttöön, arvonalennukselle ei katsota olevan tarvetta. Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet testataan kuitenkin osana sitä rahavirtaa tuottavaa yksikköä, johon ne kuuluvat.

Vuokrasopimukset

Konserni vuokralle ottajana

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle otetut hyödykkeet kirjataan aineelliseen käyttöomaisuuteen. Ne merkitään taseeseen määrään, joka on hyödykkeen käypä arvo tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo, ja poistetaan vuokrasopimuksen voimassaoloaikana tai sitä lyhyempänä taloudellisena vaikutusajana. Jos kuitenkin on kohtuullisen varmaa, että vuokralle otetun hyödykkeen omistusoikeus siirtyy L&T:lle vuokratuoden päättymiseen mennessä, poistot hyödykkeestä tehdään kuten vastaavasta L&T:n omistamasta hyödykkeestä. Sopimuksista johtuvat velvoitteet kirjataan lainoihin. Kukin vuokraerä jaetaan rahoituskuluksi ja velan lyhennykseksi. Rahoituskulut kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Konserni vuokralle antajana

Ympäristöpalvelut-toimiala vuokraa asiakkaille laitteita, esimerkiksi jätetäjäkkeitä, pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla, joiden mukaan olenainen osa omistamiseen liittyvistä riskeistä ja eduista siirtyy vuokralle ottajalle. Tällaiset sopimukset luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi ja niihin tehty nettosijoitus kirjataan sopimuksen alkamishetkellä myyntisaamiseksi. Kukin vuokraerä jaetaan rahoitustuotoksi ja myyntisaamisen lyhennykseksi. Rahoitustuotot kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle saamiselle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen tuotto prosentti.

Sellaiset hyödykkeiden ja toimitilojen vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut säilyvät olennaisilta osin vuokranantajalla, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Niihin liittyvät vuokrat kirjataan tasasuuruksina erinä vuokra-ajan kuluessa tuotoiksi tai kuluiksi riippuen siitä, onko L&T vuokralle antajana vai ottajana. Muilla vuokrasopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet kirjataan aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin ja poistetaan taloudellisena vaikutusajana kuten vastaavat omassa käytössä olevat käyttöomaisuushyödykkeet.

Myytävänä olevaksi luokitellut pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot

Pitkäaikaiset omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmä) ja lopetettuihin toimintoihin liittyvät omaisuuserät sekä näihin liittyvät velat luokitellaan myytävänä oleviksi, mikäli niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa omaisuuserän myynnistä jatkuvan käytön sijaan. Myytävänä olevaksi luokittelun edellytyksien katsotaan täyttyvän, kun myynti on erittäin todennäköinen ja omaisuuserä (tai luovutettavien erien ryhmä) on välittömästi myytävissä nykyisessä kunnossaan yleisin ja tavanomaisin ehdoin, kun johto on sitoutunut myyntiin ja myynnin odotetaan tapahtuvan vuoden kuluessa luokittelusta.

Välittömästi ennen luokittelua myytävänä olevaksi kyseiset omaisuuserät tai luovutet-

tavien erien ryhmän varat ja velat arvostetaan niihin sovellettavien IFRS-standardien mukaisesti. Luokitteluhetkestä lähtien myytävänä olevat omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmä) arvostetaan kirjanpitoarvoon tai myynnistä aiheutuvilla menoilla vähennettyyn käypään arvoon sen mukaan, kumpi niistä on alempi. Poistot näistä omaisuuseristä lopetetaan luokitteluhetkellä. Mikäli luokittelukriteeri ei täyty, perutaan luokittelu ja omaisuuserä arvostetaan luokittelua edeltäneeseen tasearvoon vähennettynä poistoilla ja arvonalennuksilla tai sitä alempaan kerrytettävissä olevaan rahamäärään. Myytävänä olevaksi luokiteltu pitkäaikainen omaisuuserä sekä myytävänä olevaksi luokiteltuun luovutettavien erien ryhmään kuuluvat omaisuuserät esitetään taseessa erillään muista omaisuuseristä. Samoin velat, jotka sisältyvät myytävänä oleviksi luokiteltuun luovutettavien erien ryhmään, esitetään taseessa erillään muista veloista. Lopetettujen toimintojen tulos esitetään tuloslaskelmassa omalla rivillään. Tuloslaskelman vertailutietoja oikaistaan niiden toimintojen osalta, jotka on luokiteltu lopetetuiksi viimeisimmän esitetävän tilinpäätöskauden aikana. Lopetettujen toimintojen tulos siirretään siten omalle rivilleen myös vertailutietojen osalta. Tilikausilla 2017 ja 2016 konsernissa ei ollut lopetettuja toimintoja.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alhaisempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatu arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty tuotteen valmiiksi saattami-

seen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. L&T Biowatin ja ympäristötuotteiden vaihto-omaisuus arvostetaan painotetun keskihinnan menetelmää käyttäen. Muut varastot määritetään fifo-periaatteella.

Kierrätyslaitoksilla valmistetaan kierrätysmateriaaleista myytäviä uusioraaka-aineita. Näiden materiaalien varastojen hankintameno muodostuu materiaalikustannuksista, välittömistä palkoista, muista välittömistä valmistusmenoista sekä osuudesta muuttuvista ja kiinteistä yleismenoista normaalilla toiminta-asteella.

Rahoitusvarat ja rahoitusvelat

Rahoitusvarat ja -velat luokitellaan lainoihin ja muihin saamisiin, myytävissä oleviin rahoitusvaroihin, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin sekä muihin velkoihin. Luokittelu tehdään hankinnan yhteydessä hankinnan tarkoituksen perusteella.

Rahoitusvaroihin kuuluva erä kirjataan pois taseesta silloin, kun oikeudet omaisuuserän rahavirtoihin lakkaavat tai kun siihen liittyvät riskit ja edut ovat siirtyneet merkittävilta osin L&T:n ulkopuolelle.

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Näiden arvostusperuste on jaksotettu hankintameno efektiivisen koron menetelmää käyttäen. Myyntisaamiset ja muut

saamiset sisältyvät tähän ryhmään ja ne merkitään taseeseen alkuperäisen arvon mukaisina vähennettynä hyvityksillä ja arvonalentumistappioilla.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat ovat suojauslaskennan ulkopuolella olevia johdannaissopimuksia. Niitä koskevat laatimisperiaatteet on esitetty alla kohdassa Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta.

L&T:n ottamat lainat kirjataan selvityspäivänä taseeseen alun perin saadun vastikkeen perusteella käypään arvoon, johon sisällytetään hankinnasta tai liikkeellelaskusta välittömästi johtuvat transaktiokustannukset. Myöhemmin lainat arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenoon.

Ostovelat ja muut lyhytaikaiset korottomat velat kirjataan taseeseen alkuperäiseen arvoonsa.

Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta

Rahoituspolitiikkansa mukaisesti L&T käyttää johdannaissopimuksia pienentääkseen korko- ja hyödykekurssimuutoksiin liittyviä rahoitusriskejä. L&T:n tekemät johdannaissopimukset ovat olleet koronvaihtosopimuksia, jotka on tehty vaihtuvakorkoisten lainojen rahavirran suojaamiseksi korkorisikiltä, ja hyödykeswap-sopimuksia, jotka on tehty tulevien dieselostojen hintavaihteluiden tasaamiseksi, sekä valuuttatermiini- ja -optionsopimuksia, jotka on tehty ulkomaanvaluuttamääräisten kertaluonteisten tapahtumien suojaamiseksi valuuttariskiltä.

Johdannaiset merkitään taseeseen alun perin käypään arvoon. Hankinnan jälkeen ne arvostetaan kunkin tilinpäätöshetken käypiin arvoihin. Käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinanoteerauksiin. Käypään arvoon arvostamisesta syntyvät voitot ja tappiot käsitellään kirjanpidossa johdannaissopimuksen käyttötarkoituksen määrittämällä tavalla.

Kaikki korko- ja hyödykesuojaukset täyttävät konsernin riskienhallinnan asettamat tehokkaan suojauksen vaatimukset. Suojauslaskennan piirissä olevien johdannaisten voitot ja tappiot kirjataan yhdenmukaisesti alla olevan kohde-etuuden kanssa. Johdannaissopimukset määrittellään syntymishetkellään tulevien kassavirtojen ja ennustettujen ostojen suojauksiksi (rahavirtasuojaus) tai johdannaissopimuksiksi, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa (taloudellinen suojaus).

L&T soveltaa rahavirran suojauslaskentaa kaikkiin koronvaihto- ja hyödykejohdannaissopimuksiin. L&T dokumentoi suojauslaskentaa aloittaessaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumentin välisen suhteen sekä konsernin riskienhallintatavoitteet ja suojausstrategian.

L&T dokumentoi ja arvioi suojauksen alkaessa ja jokaisen osavuositarkastuksen yhteydessä suojaussuhteiden tehokkuuden tarkastelemalla suojaavan instrumentin kykyä kumota suojattavan erän rahavirtojen muutokset.

Siltä osin kuin rahavirran suojaus on tehokas, suojausinstrumenttien käypien arvojen muutokset kirjataan oman pääoman suojausrahastoon. Kun suojausinstrumentti erääntyy, se myydään tai kun suojauslaskennan kriteerit eivät enää täytä IAS 39:n vaatimuksia, suojaus-

sinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan, kunnes suojattava rahavirta toteutuu. Jos suojattavan rahavirran ei enää odoteta toteutuvan, suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Suojaussuhteen tehoton osuus merkitään myös välittömästi tuloslaskelmaan.

Valuuttatermiini ja -optiosopimuksiin ei ole sovellettu IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa ja niiden käypien arvojen muutokset on kirjattu tuloslaskelmaan rahoitustuotoksi tai -kuluksi. Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, luokitellaan kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviksi rahoitusvaroiksi ja -veloiksi.

Kaikkien johdannaisten positiiviset käyvät arvot kirjataan taseeseen johdannaissaamisiin. Johdannaisten negatiiviset käyvät arvot kirjataan vastaavasti johdannaisvelkoihin. Kaikki johdannaisten käyvät arvot sisältyvät lyhytaikaisiin varoihin tai velkoihin.

Rahavarat

Rahavarat sisältävät käteisen rahan, vaadittaessa nostettavat pankkitalletukset ja muut lyhytaikaiset likvidit sijoitukset. Niiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta hankinta-ajankohdasta. Ne kirjataan selvityspäivänä ja arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon. Valuuttamääräiset erät on muunnettu euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän keskikursseja.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko olemassa viitteitä siitä, että jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän arvo on alentunut. Mikäli arvonalentumisesta on näyttöä, käyvän arvon rahastoon kertynyt tappio siirretään tuloslaskelmaan. Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin luokiteltujen osakkeiden arvonalentumistappiota ei peruuteta tuloslaskelman kautta kuten korkoinstrumenteista kirjattu arvonalentumistappion myöhempi peruuntuminen.

Epävarmat saamiset arvioidaan kuukaussittain suoritettavan tarkastelun perusteella. Jos on objektiivista näyttöä siitä, että saamisten tasearvo on suurempi kuin niistä kerrytettävissä oleva rahamäärä, erotus kirjataan arvonalentumistappiona tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin. Kriteerinä saamisen arvonalentumistappion kirjaamiseen pidetään velallisen merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, yrityssaneerausta, perintätoimiston antamaa luottotappiosuosittelua tai maksujen pitkäaikaista laiminlyöntiä. Mikäli saamisten tasearvon ja niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän erotus myöhemmin pienenee, arvonalentumistappio peruutetaan tulosvaikutteisesti.

Vieraan pääoman menot

Vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet.

Tietyt ehdot täyttävän hyödykkeen hankintamenoon sisällytetään välittömästi kyseisen hyödykkeen hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta aiheutuvat vieraan pääoman menot.

Lainojen hankinnasta välittömästi johtuneet transaktiomenot on sisällytetty lainan alkuperäiseen hankintamenoon ja jaksotettu laina-aikana korkokuluksi efektiivisen koron menetelmällä.

Oma pääoma

Kantaosakkeet esitetään osakepääomana. Menot, jotka liittyvät omien osakkeiden liikkeen laskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä. Jos konserni hankkii takaisin omia oman pääoman ehtoisia instrumentteja, näiden instrumenttien hankintameno vähennetään omasta pääomasta.

Varaukset

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena syntynyt oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite kolmatta osapuolta kohtaan ja tapahtumaan liittyy maksuvelvoite, jonka toteutuminen on todennäköistä ja jonka suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varaus arvostetaan velvoitteen kattamiseksi vaadittavien menojen nykyarvoon. Ajan kulumisesta johtuva varauksen lisäys kirjataan korkokuluksi. Varauksen muutokset merkitään tuloslaskelmaan samaan erään kuin varaus on alun perin kirjattu. Varaus kirjataan, mikäli erän täsmällistä määrää tai tapahtumisaikaa ei tiedetä. Muussa tapauksessa erä kirjataan siirtovelkoihin. Varausten määrää arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä ja niiden määrä muutetaan vastaamaan parasta arvioita tarkasteluhetkellä.

Ympäristöön liittyvät varaukset kirjataan silloin, kun syntynyt olemassa oleva velvoite, jon-

ka seurauksena maksuvelvoitteen syntyminen on todennäköistä ja sen määrä on luotettavasti arvioitavissa. Ympäristön ennalleen palauttamiseen liittyvät ympäristövaraukset tehdään projektin alkaessa. Varauksena aktivoidut kustannukset ja omaisuuden alkuperäinen hankintameno poistetaan omaisuuden taloudellisen vaikutusajan kuluessa ja varaukset diskontataan nykyarvoonsa. Taseessa euromääräisesti suurimmat varaukset ovat kaatopaikkojen ja pilaantuneiden maiden käsittelyalueen peitto-kustannusvaraukset.

Tuloutusperiaatteet

Tuotot palveluista kirjataan, kun palvelut on suoritettu. Mikäli laitoksilla valmistetaan myytäviä materiaaleja, kirjataan materiaalien hankintameno vaihto-omaisuuteen. Mikäli käsiteltävällä materiaalilla ei ole myyntihintaa, kirjataan kustannusvaraukset siirtovelkoihin.

Tuotot myydyistä tavaroista kirjataan, kun tavaroiden omistamiseen liittyvät merkittävät riskit ja edut ovat siirtyneet ostajalle ja tuoton määrä on määritettävissä luotettavasti.

Liikevaihtoa laskettaessa myyntituottoja oikaistaan välillisillä veroilla ja alennuksilla.

Korkotuotot on kirjattu efektiivisen koron menetelmällä. Konsernin osinkotuotot ovat vähäiset ja ne kirjataan oikeuden syntymishetkellä, mikäli tieto osingoista saadaan tällöin. Muutoin ne kirjataan maksupäivänä.

Pitkäaikaishankkeet

Pitkäaikaishankkeen tulot ja menot kirjataan tuotoiksi ja kuluiksi valmistumisasteen perusteella, kun hankkeen lopputulos voidaan arvioi-

da luotettavasti. Kaatopaikkojen sulkemisurakat ovat osatuloutettavia pitkäaikaishankkeita, joiden aloitus ja valmistuminen ajoittuvat eri tilikausille. Hankkeen valmistumisaste määritellään tarkasteluhetkeen mennessä suoritetusta työstä aiheutuneiden menojen osuutena hankkeen arvioiduista kokonaismenoista. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat suuremmat kuin hankkeesta laskutettu määrä, erotus esitetään taseessa erässä myyntisaamiset ja muut saamiset. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat pienemmät kuin hankkeen laskutus, erotus esitetään erässä saadut ennako.

Silloin kun pitkäaikaishankkeen lopputulosta ei voida arvioida luotettavasti, hankkeesta johtuvat menot kirjataan kuluksi samalla tilikaudella, jolla ne ovat syntyneet ja hankkeesta saatavia tuottoja kirjataan vain siihen määrään asti, kuin toteutuneita menoja vastaava rahamäärä on saatavissa. Mikäli on todennäköistä, että hankkeen valmiiksi saamiseen tarvittavat kokonaismenot ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva tappio kirjataan kuluksi välittömästi.

Pilaantuneiden maiden vastaanottotoiminnan lopputulokset eivät ole arvioitavissa luotettavasti. Näiden hankkeiden osalta tuottoja kirjataan hankkeiden toteutuneita menoja vastaava määrä.

Tutkimus ja kehitys

Tutkimusmenot on kirjattu tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Uusien palvelukonseptien antamat hyödyt ovat todennettavissa vasta niin myöhäisessä vaiheessa, että aktivointikriteereiden ei ole kat-

sottu täyttyvän ennen palvelun luovuttamista. Taseeseen on aktivoitu ohjelmistoprojekteihin liittyviä kehitysmenoja, joista on tarkempi kuvaus kohdassa Liikearvo ja muut aineettomat hyödykkeet.

Julkiset avustukset

Syntyneiden menojen korvaukseksi saadut julkiset avustukset kirjataan tuloslaskelmaan silloin, kun konserni täyttää avustuksen saamisen edellytykset ja on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan. Ne esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa. Välittömästi henkilöstön palkkaukseen liittyvät julkiset työllistämisen-, oppisopimus- ja muut vastaavat tuet kirjataan henkilöstökulujen vähennykseksi.

Käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaan liittyvät julkiset avustukset kirjataan alkuperäisten hankintamenojen vähennykseksi. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa hyödykkeen taloudellisena vaikutusajana.

Työsuhde-etuudet

Eläkevelvoitteet

Eläkejärjestelyt luokitellaan etuuspohjaisiksi ja maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisissa järjestelyissä konserni suorittaa kiinteitä maksuja eläkkeistä eikä sillä ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen. Kaikki sellaiset järjestelyt, jotka eivät täytä näitä ehtoja, ovat etuuspohjaisia eläkejärjestelyjä. Maksupohjaisiin eläkejärjestelyihin tehty suoritus kirjataan tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jota veloitus koskee.

L&T:n eläkejärjestelyt noudattavat kunkin maan paikallisia sääddöksiä ja käytäntöjä ja ovat pääosin maksupohjaisia.

L&T:llä on pieniä, pääosin yrityskauppojen mukana tulleita, etuuspohjaisia eläkejärjestelyjä. Näistä etuuspohjaisista eläkkeistä osa on konsernin omalla vastuulla ja osalle on otettu eläkevakuutus. Velvoitteet on laskettu kustakin järjestelystä erikseen käyttäen ennakoituun etuoikeusyksikköön perustuvaa menetelmää. Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle auktorisoitujen vakuutusmatemaattikkojen suorittamien laskelmien perusteella. Eläkevelvoitteen nykyarvoa laskettaessa diskonttokorko perustuu yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoon, joiden maturiteetti vastaa olennaisilta osin laskettavan eläkevastuun arvioitua maturiteettia. Riskipreemio perustuu sellaisten yritysten liikkeelle laskemiin joukkovelkakirjalainoihin, joiden luottokelpoisuusluokitus on AAA. Taseeseen kirjattavan eläkevelvoitteen nykyarvosta vähennetään eläkejärjestelyyn kuuluvat varat tilinpäätöspäivän käypään arvoon arvostettuina. Taseeseen merkitään etuuspohjaisen eläkejärjestelyn nettovelka (tai -omaisuuserä).

Kauden työsuorituksen perustuva meno (eläkemeno) ja etuuspohjaisen järjestelyn nettovelan nettokorko kirjataan tulosvaikutteisesti ja esitetään työsuhte-etuuksista aiheutuvis-sa kuluissa. Etuuspohjaisen nettovelan (tai -omaisuuserän) uudelleen määrittämisestä aiheutuvat erät (mm. vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot sekä järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto lukuun ottamatta nettokorkoon

sisältyviä eriä) kirjataan muihin laajan tuloksen eriin sillä tilikaudella, jona ne syntyvät.

Aiempaan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan kuluksi tulosvaikutteisesti aikaisempaan seuraavista ajankohdista: joko kun järjestelyn muuttaminen tai supistaminen tapahtuu tai kun yhteisö kirjaa tähän liittyvät uudelleenjärjestelymenot tai työsuhteen päättämiseen liittyvät edut.

Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on useita kannustinjärjestelyjä, joissa maksut suoritetaan joko oman pääoman ehtoisina instrumentteina tai käteisvaroina. Järjestelyissä myönnettävät etuudet arvostetaan käypään arvoon niiden myöntämishetkellä ja kirjataan kuluksi tasaisesti oikeuden syntymisjakson aikana. Järjestelyn tulosvaikutus esitetään työsuhte-etuuksista aiheutuvis-sa kuluissa.

Tuloverot

Konsernin verot muodostuvat kauden verotettavaan tuloon perustuvista veroista ja laskennallisista veroista. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, mutta suoraan omaan pääomaan tai muun laajan tuloksen eriin kirjattavien erien verovaikutus kirjataan kyseisiin eriin. Kauden verotettavaan tuloon perustuvat verot lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan voimassaolevan verokannan perusteella. Veroja oikaistaan mahdollisilla edellisiin kausiin liittyvillä veroilla.

Laskennalliset verot lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä väliaikaisista eroista omaisuus- ja velkaerien verotusarvojen ja kirjanpi-

toarvojen välillä. Laskennalliset verot lasketaan käyttämällä tilinpäätöspäivänä voimassa olevia verokantoja, ja verokantojen muuttuessa tiedossa olevalla uudella verokannalla. Verotuksessa vähennyskeltvottomista liikearvon arvonalentumisista ei kirjata laskennallista veroa. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että se voidaan hyödyntää tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan.

Merkittävimmät väliaikaiset erot muodostuvat mm. FAS:ssa tehdyistä liikearvon poistoista ja käyttöomaisuushyödykkeiden poistoista.

Osingonjako

Osinkovelka yhtiön osakkeenomistajille kirjaan velaksi tilinpäätökseen, kun yhtiökokous on päättänyt osingonjaosta.

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valintaan ja soveltamiseen liittyvä johdon harkinta ja arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät

Konsernin johto joutuu IFRS-tilinpäätöstä laatiessaan tekemään tulevaisuutta koskivia arvioita ja oletuksia, joiden lopputulemat voivat poiketa tehdyistä arvioista ja oletuksista. Johto joutuu lisäksi käyttämään harkintaa tehdes-sään päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden valinnasta ja niiden soveltamisesta.

Harkintaan perustuvat ratkaisut koskevat

erityisesti niitä tapauksia, joissa voimassa-olevassa IFRS-normistossa on vaihtoehtoisia kirjaamis-, arvostamis- tai esittämistapoja. Merkittävin osa-alue, joissa johto on käyttänyt edellä kuvattua harkintaa, liittyy hankittujen liiketoimintojen yhteydessä kirjattujen omaisuususerien ja velkojen kirjaamiseen ja käypään arvoon arvostamiseen.

Tilinpäätöksen laatiminen edellyttää L&T:n johdolta sellaisten arvioiden ja oletusten käyttämistä, jotka vaikuttavat taseen laadintahetken varojen ja velkojen sekä tilikauden tuottojen ja kulujen määriin. Arviot ja oletukset pohjautuvat johdon parhaaseen näkemykseen tilinpäätöshetkellä ja niiden taustalla on aiemmat kokemukset sekä tulevaisuutta koskevat, tilinpäätöshetkellä todennäköisimpinä pidetyt oletukset.

Keskeiset tulevaisuutta koskevat oletukset ja sellaiset raportointikauden päättymispäivän arvioihin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät, jotka aiheuttavat merkittävimmät riskit konsernin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana on kuvattu alla:

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankittujen varojen ja velkojen käyvän arvon määrittäminen

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut varat ja velat arvostetaan IFRS 3:n mukaan käypään arvoon. Johto käyttää mahdollisuuksien mukaan saatavilla olevia markkina-arvoja käypien arvojen määrittämisessä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, arvostaminen perustuu omaisuususerän historialliseen tuottoon. Erityisesti ai-

neettomien hyödykkeiden arvostaminen perustuu diskontattuihin kassavirtoihin ja edellyttää johdon arvioita tulevista kassavirroista. Arviot perustuvat johdon parhaaseen näkemykseen, mutta on mahdollista että toteumat poikkeavat käytetyistä arvioista (liitetieto 2. Hankitut liike-toiminnot). Omaisuuden tasearvoja arvioidaan jatkuvasti mahdollisten arvonalennusten selvittämiseksi. Tästä kerrotaan lisää laatimis-periaatteiden kohdassa Arvon alentumiset.

Liikearvojen arvonalentumistestaus

Liikearvojen arvonalentumistesteissä kerrytetävissä olevista rahamääristä tehdään käyttöarvoon perustuvat laskelmat niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, joille liikearvot on kohdistettu. Nämä laskelmat edellyttävät johdon arvioiden käyttämistä. Vaikka johdon käsityksen mukaan käytetyt oletukset ovat asianmukaisia, saattavat arviot tulevista rahavirroista erota olennaisesti tulevaisuudessa toteutuvista. Lisätietoja kerrytettävissä olevan rahamäärän herkkyydestä on annettu liitetiedoissa (liitetieto 11. Liikearvojen arvonalentumistestit).

Tulevilla tilikausilla sovellettaviksi tulevat uudet ja muutetut standardit sekä tulkinnat

Konserni ei ole vielä soveltanut seuraavia, IASB:n jo julkistamia uusia tai uudistettuja standardeja ja tulkintoja. Konserni ottaa ne käyttöön kunkin standardin ja tulkinnan voimaantulopäivästä lähtien, tai mikäli voimaantulopäivä on muu kuin tilikauden ensimmäinen päivä, voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lukien.

* = Kyseistä säännöstä ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2017.

- IFRS 9 Rahoitusinstrumentit ja siihen tehdyt muutokset (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): IFRS 9 korvaa nykyisen IAS 39-standardin. Uuteen standardiin sisältyy uudistettu ohjeistus rahoitusinstrumenttien kirjaamisesta ja arvostamisesta. Tämä kattaa myös uuden, odotettuja luottotappioita koskevan kirjanpitokäsittelyn mallin, jota sovelletaan rahoitusvaroista kirjattavien arvonalentumisten määrittämiseen. Standardin yleistä suojauslaskentaa koskevat säännökset on myös uudistettu. IAS 39:n säännökset rahoitusinstrumenttien taseeseen kirjaamisesta ja taseesta pois kirjaamisesta on säilytetty. Standardimuutoksen vaikutukset Lassila & Tikanoja Oyj:n 1.1.2018 avaavaan taseeseen on -0,4 MEUR.

- IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista, IFRS 15:n voimaantuloaika ja Selvennyksiä IFRS 15:een (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Uusi standardi korvaa nykyiset IAS 18- ja IAS 11-standardit ja niihin liittyvät tulkinnat. IFRS 15 sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen myyntituottojen kirjaamisesta: mihin määrään ja milloin myyntituotot kirjataan. Myynti kirjataan määräysvallan siirtymisen perusteella joko ajan kuluessa tai yhtenä ajankohtana. Standardi lisää myös esitettävien liitetietojen määrää.

Lassila & Tikanoja aloitti standardin käyttöönottoon valmistautumisen vuonna 2016 laatimalla ylätasaisen analyysin yhtiön asiakassopimuksista toimialoitain / tuloverroittain. Merkittävä osa yhtiön tuloverroista muodostuu palvelujen tuottamisesta. Myyntituotot palveluista tuloutetaan tällä hetkellä sitä mukaa kun palveluja tuotetaan. Yhtiö on arvioinut, että palvelua koskeva määräysvalta siirtyy ajan kuluessa, koska asiakas samanaikaisesti saa ja kuluttaa yhtiön suoritteesta saamansa hyödyn sitä mukaa kun yhteisö tuottaa suoritteita. Näin ollen yhtiö täyttää suoriteveloitteen ja kirjaa myyntituoton IFRS 15 standardin mukaisesti ajan kuluessa. Merkittäviä muutoksia olemassa oleviin tuloutuskäytäntöihin ei tule.

Sopimusten läpikäynnin yhteydessä tunnistetut tuloutusajankohdan muutokset liittyvät laitemyyntiin (puristimet ja paalaimet) joka edustaa noin 0,5 % L&T:n liikevaihdosta.

Yhtiö tulee ottamaan standardin käyttöön takautuvasti jokaiseen esitettävään aiempaan raportointikauteen IAS 8:n mukaisesti ottaen huomioon IFRS 15 standardin mahdollistamat käytännön apukeinot. Käyttöönoton vaikutus avaavan taseen 1.1.2018 omaan pääomaan tulee olemaan -1,3 MEUR.

- IFRS 16 Vuokrasopimukset (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Uusi standardi korvaa IAS 17-standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. IFRS 16 -standardi edellyttää vuokralle ottajilta vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen vuokranmaksuveloitteena sekä siihen liittyvänä omaisuuseränä. Taseeseen merkitseminen muistuttaa paljon IAS 17:n mukaista rahoitusleasingin kirjanpitokäsittelyä. Taseeseen merkitsemisestä on kaksi helpotusta, jotka koskevat lyhytaikaisia enintään 12 kuukautta kestäviä vuokrasopimuksia sekä arvoltaan enintään noin USD 5 000 olevia hyödykkeitä. Vuokralle antajien kirjanpitokäsittely tulee säilymään suurelta osin nykyisen IAS 17:n mukaisena. Standardi vaikuttaa merkittävimmin operatiivisten vuokrasopimusten kirjanpitokäsittelyyn. Tilikauden lopussa konsernilla on 36,1 MEUR operatiivisiin vuokrasopimuksiin perustuvia ei peruutettavissa olevia vuokraveloitteita, liitetieto 29.

- IFRS 17 Vakuutus sopimukset* (sovellettava 1.1.2021 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi koskee vakuutus sopimuksia, ja auttaa sijoittajia ja muita tahoja paremmin ymmärtämään vakuuttajien altistumista riskeille, sekä niiden kannattavuutta ja taloudellista asemaa. Tämä standardi korvaa IFRS 4 -standardin. Standardilla ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Muutokset IFRS 2:een – Osakeperusteisesti maksettavien liiketoimien luokittelu ja arvostaminen* (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät tietyntyyppisten järjestelyjen kirjanpito käsittelyä. Ne koskevat kolmea osa-aluetta: käteisvaroina maksettavien maksujen arvostaminen, osakeperusteiset maksut, joista on vähennetty ennakonpidätys sekä osakeperusteisten maksujen muuttaminen käteisvaroina maksettavasta omana pääomana maksettavaksi. Vaikutukset Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen tulevat olemaan vähäiset.
- Muutokset IFRS 4:ään IFRS 9:n Rahoitusinstrumentit soveltaminen IFRS 4:n Vakuutus sopimukset kanssa (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksilla vastataan toimialan huoleen liittyen soveltamisen aloittamiseen eri ajankohtina. Standardiin tuodaan kaksi vaihtoehtoista menettelytapaa tilapäisen kirjanpidossa syntyvän yhteensopimattomuuden ja volatiliiteetin helpottamiseksi. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Tulkinta IFRIC 22 Ulkomaanrahan määräiset liiketoimet ja etukäteisvastike* (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Kun ulkomaanrahan määräinen – omaisuuserään, kuluun tai tuottoon liittyvä – ennakosuoritus maksetaan tai vastaanotetaan, IAS 21 Valuuttakurssien muutosten vaikutukset – standardi ei ota kantaa siihen, miten kyseisen erän muuntamisen toteutumispäivä määritetään. Tulkinta selventää, että toteutumispäivä on se päivä, jolloin yhteisö alun perin kirjaa ennakosuorituksesta ennakkomaksun tai tuloennakon. Liiketoimen muodostuessa useista ennakosuorituksista, toteutumispäivä määritetään erikseen kullekin yksittäiselle suoritukselle. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Muutokset IAS 40:ään – Sijoituskiinteistöjen siirrot* (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että johdon aikomusten muuttuminen ei yksinään osoita sijoituskiinteistön käyttötarkoituksen muuttumista. Käyttötarkoituksen muutosta osoittavat esimerkit standardissa on myös muutettu niin, että ne viittaavat myös rakenteilla olevaan kiinteistöön samoin kuin valmiiseen kiinteistöön. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin*, muutoskokoelma 2014–2016 (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 1 ja IAS 28 -standardeja. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- IFRIC 23 Tuloverokäsittelyjä koskeva epävarmuus* (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Tulkinta selventää kirjanpito käsittelyä tilanteessa, jossa yhteisön verotuksellinen ratkaisu odottaa vielä veroviranomaisen hyväksymistä. Olennainen kysymys on arvioida, tuleeko veroviranomainen hyväksymään yhteisön tekemän valitsemien ratkaisun. Tätä harkittaessa oletetaan, että veroviranomaisella on pääsy kaikkeen asiaan kuuluvaan tietoon arvioidessaan ratkaisua. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Muutokset IFRS 9:ään Prepayment Features with Negative Compensation* (Alustava suomenkielinen otsikko: Ennen eräpäivää tapahtuvaa maksua koskevat ominaisuudet, joihin liittyy negatiivinen kompensaatio) (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset mahdollistavat joidenkin, ennen eräpäivää tapahtuvan maksun mahdollistavien rahoitusinstrumenttien arvostamisen jaksotettuun hankintamenuun. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Muutokset IAS 28:aan Long-term Interests in Associates and Joint Ventures* (alustava suomenkielinen otsikko: Pitkäaikaiset osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä) (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että sellaisiin pitkäaikaisiin osuuksiin osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka muodostavat osan nettosijoituksesta osakkuus- tai yhteisyritykseen, sovelletaan IFRS 9-standardia. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.
- Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin*, muutoskokoelma 2015–2017 (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 3, IFRS 11, IAS 12 ja IAS 23 -standardeja. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta Lassila & Tikanoja Oyj:n konsernitilinpäätökseen.

1. Segmentti-informaatio

Konsernilla on neljä raportoitavaa segmenttiä, jotka ovat konsernin toimialayksiköt.

1.1.2013 alkaen konsernin liiketoiminnat ja raportoivat segmentit järjestettiin uudelleen tukemaan ydinliiketoimintojen ja painopisteiden muutosta. Raportoivat segmentit vuosina 2016 ja 2017 ovat olleet Ympäristöpalvelut -toimiala, Teollisuuspalvelut -toimiala, Kiinteistöpalvelut -toimiala ja Uusiutuvat energialähteet -toimiala.

Segmenttien välinen hinnoittelu tapahtuu käypään markkinahintaan. Segmentti-informaatio raportoidaan ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle sisäisen raportoinnin kanssa yhdenmukaisella tavalla. Ylimpänä operatiivisena päätöksentekijänä toimii Lassila & Tikanoja Oy:n toimitusjohtaja. Konsernihallinto ja muut –erä sisältää konsernijohdon kulut sekä kulut, jotka aiheutuvat pörssiyhtiönä toimimisesta, ja näitä tuotteita ja kuluja vastaavat varat ja velat. Lisäksi konsernihallinnon varoihin kuuluvat myytävissä olevat sijoitukset.

Segmentin varat ovat sellaisia liiketoiminnan eriä, joita segmentti käyttää liiketoiminnassaan, ja jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmentille. Segmentin velat ovat sellaisia liiketoiminnan velkoja, jotka aiheutuvat segmentin liiketoiminnasta, ja jotka ovat järkevällä perusteella kohdistettavissa segmentille. Segmentin varat sisältävät aineettomat hyödykkeet, aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet, rahoitusleasing -saamiset, vaihto-omaisuuden sekä myyntisaamiset ja muut saamiset lukuun ottamatta siirtosaamisia koroista ja verosaamisia. Segmentin velat sisältävät varaukset ja eläkevelvoitteet sekä pitkäaikaisista veloista ennakot, siirtovelat ja kauppahintave-

lat ja lyhytaikaisista veloista ostovelat ja muut velat lukuun ottamatta siirtovelkoja koroista ja verovelkoja.

Kohdistamattomat varat sisältävät likvidit varat, saamiset korko- ja valuuttajohdannaisista, siirtosaamiset koroista ja muista rahoituseristä sekä verosaamiset. Kohdistamattomat velat sisältävät lainat, velat korko- ja valuuttajohdannaisista, siirtovelat koroista ja muista rahoituseristä sekä verovelat.

Konsernin toimintasegmentit tilikaudella:

Ympäristöpalveluiden toiminta käsittää jätehuolto- ja kierrätysliiketoiminnan sekä ympäristötuotteiden ja ympäristöjohtamisen palvelut.

Teollisuuspalvelut -toimiala koostuu teollisuusprosesseissa syntyviin materiaaivirtoihin ja niiden hyödyntämiseen keskittyvistä materiaalihyötykäyttöratkaisuista, teollisuusprosessien puhdistuksiin erikoistuneesta prosessipuhdistuksesta, vaarallisten jätteiden keräyksestä ja käsittelystä sekä viemäriverkostojen ylläpitoon erikoistuneista viemärihuolto- ja kuvauspalveluista.

Kiinteistöpalvelut -toimiala tarjoaa siivous- ja tukipalveluita, kiinteistöhuollon ja kiinteistöjohtamisen palveluita, kiinteistötekniikan ja energiahallinnan palveluita, sekä korjaus- ja muutosrakentamisen palveluita.

Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti) toimittaa asiakkailleen puupohjaisia polttoaineita, kierrätyspolttoaineita ja ainespuuta sekä tarjoaa metsäpalveluita metsänomistajille.

2017 MEUR	Ympäristö- palvelut	Teollisuus- palvelut	Kiinteistöpalvelut	Uusiutuvat energiälähteet	Konserni- hallinto ja muut	Eliminoinnit	Konserni
Liikevaihto							
Liikevaihto, ulkoinen	261,8	87,4	328,2	34,7		0,0	712,1
Toimialojen välinen liikevaihto	3,5	3,3	2,8	0,2		-9,8	0,0
Liikevaihto yhteensä	265,3	90,7	331,0	34,9		-9,8	712,1
Liikevoitto	29,8	8,6	9,2	0,7	-4,1		44,2
Liikevoitto, %	11,2	9,5	2,8	2,0			6,2
Rahoitustuotot ja -kulut							-1,4
Voitto ennen veroja							42,8
Tuloverot							-9,0
Tilikauden voitto							33,8
Varat							
Toimialan varat	212,0	74,1	202,2	22,7	2,1		513,1
Kohdistamattomat varat							57,5
Varat yhteensä							570,6
Velat							
Toimialan velat	47,3	27,4	68,1	7,6	5,4		155,7
Kohdistamattomat velat							196,2
Velat yhteensä							351,9
Investoinnit	21,9	9,0	78,7	0,2	0,4		110,3
Poistot	19,3	7,3	13,6	0,3	0,0		40,5

2016 MEUR	Ympäristö- palvelut	Teollisuus- palvelut	Kiinteistöpalvelut	Uusiutuvat energiälähteet	Konserni- hallinto ja muut	Eliminoinnit	Konserni
Liikevaihto							
Liikevaihto, ulkoinen	261,2	78,7	285,3	36,6		0,0	661,8
Toimialojen välinen liikevaihto	3,6	3,4	2,9	0,2		-10,1	0,0
Liikevaihto yhteensä	264,8	82,1	288,3	36,8		-10,1	661,8
Liikevoitto	31,3	7,8	13,5	1,5	-3,7		50,5
Liikevoitto, %	11,8	9,5	4,7	4,1			7,6
Rahoitustuotot ja -kulut							-0,4
Voitto ennen veroja							50,1
Tuloverot							-6,7
Tilikauden voitto							43,4
Varat							
Toimialan varat	215,4	69,5	97,2	23,5	11,1		416,8
Kohdistamattomat varat							36,0
Varat yhteensä							452,8
Velat							
Toimialan velat	54,7	22,4	46,9	7,0	6,6		137,7
Kohdistamattomat velat							92,2
Velat yhteensä							229,8
Investoinnit	18,5	8,2	14,5	0,3	0,0		41,6
Poistot	19,6	6,7	12,2	0,3	0,0		38,8

Varojen täsmäytys kokonaisvaroihin

MEUR	2017	2016
Raportoitavien segmenttien varat	510,9	405,6
Muiden erien varat	2,1	11,1
	513,1	416,8
Kohdistamattomat varat		
Likvidit varat	48,1	28,2
Verosaamiset	7,4	6,0
Muut kohdistamattomat varat	2,0	1,9
Yhteensä	57,5	36,0
Varat yhteensä	570,6	452,8

Velkojen täsmäytys kokonaisvelkoihin

MEUR	2017	2016
Raportoitavien segmenttien velat	150,4	131,1
Muiden erien velat	5,4	6,6
	155,7	137,7
Kohdistamattomat velat		
Velat, korko- ja valuuttajohdannaiset	166,2	66,2
Siirtovelat, korot ja muut rahoituserät	0,7	1,0
Verovelat	29,3	24,9
Yhteensä	196,2	92,2
Velat yhteensä	351,9	229,8

Maantieteellisiä alueita koskevat tiedot

Maantieteellisten alueiden liikevaihto esitetään asiakkaan sijainnin mukaan ja varat esitetään varojen sijainnin mukaan.

MEUR	2017	2016
Liikevaihto		
Suomi	630,2	622,7
Muut maat	81,9	39,1
Yhteensä	712,1	661,8
Varat		
Suomi	445,1	390,2
Muut maat	67,9	26,5
Kohdistamattomat varat	57,5	36,0
Yhteensä	570,6	452,8
Investoinnit		
Suomi	40,8	41,0
Muut maat	69,5	0,6
Yhteensä	110,3	41,6

2. Hankitut liiketoiminnot

Liiketoimintojen yhdistämisissä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet arvostetaan käypään arvoon vastaavien hyödykkeiden markkinahintojen perusteella ottaen huomioon hyödykkeiden ikä, kuluminen ja muut vastaavat tekijät. Aineelliset hyödykkeet poistetaan johdon arvioon perustuvana taloudellisena vaikutusajana ottaen huomioon konsernissa noudatettavat poistoperiaatteet.

Liiketoimintojen yhdistämisissä hankitut aineettomat hyödykkeet kirjataan erillään liikearvosta hankinta-ajankohdan käypään arvoon, mikäli ne ovat yksilöitävissä. Hankituissa liiketoiminnoissa konserni on hankkinut pääasiassa kilpailukieltosopimuksia ja asiakkuuksia. Asiakassopimusten ja niihin liittyvien asiakassuhteiden käypä arvo on määritetty asiakassuhteiden arvioidun kestoajan ja nykyisistä asiakkuuksista syntyvien diskontattujen nettoraHAVirtojen perusteella. Kilpailukieltosopimusten arvo on laskettu vastaavalla tavalla sopimuksen kestoajan rahavirtojen kautta. Muut aineettomat erät poistetaan sopimukseen tai johdon arviointiin perustuvana taloudellisena vaikutusajanaan.

Liiketoimintojen yhdistämisistä syntynyt liikearvo muodostuu hankittujen yritysten henkilöstön ammattitaidon lisäksi muista aineettomista eristä. Tällaisia eriä ovat hankituissa yrityksissä oleva uusien asiakkaiden hankintapotentiali, uusien tuotteiden ja palveluiden kehitysmahdollisuudet sekä hankitun liiketoiminnan vahva alueellinen asema. Kaikista liiketoimintojen yhdistämisistä syntyy lisäksi

synergiaetuja, jotka ovat pääasiassa säästöjä tuotannon kiinteissä kustannuksissa.

Hankittujen liiketoimintojen hankintamenoihin voi tulla muutoksia kauppakirjojen kauppahintaa koskevien ehtojen perusteella. Monissa hankinnoissa pieni osa kauppahinnasta on sidottu lyhytaikaisiin (alle 12 kk) tulevaisuuden tapahtumiin. Nämä ehdolliset kauppahinnat kirjataan hankintahetkellä käypään arvoon ja mahdolliset muutokset kirjataan ilman tulostulosta hankintamenolaskelman kautta.

Lassila & Tikanoja Oyj osti Pieksämäellä toimivan Pieksämäen Keräys Oy:n liiketoiminnan 3.1.2017. Kaupassa siirtyvät jätehuolto ja kierrätysliiketoiminta. 1.2.2017 Lassila & Tikanoja Oyj osti Oulun Viermärihuolto Oy:n joka on erikoistunut viemärihuoltoon ja teollisuuspuhdistukseen. 2.5.2017 Lassila & Tikanoja Oyj osti Pihtiputaan Jätehuolto Oy:n ja Viitasaarelaisen Hyötykolmio Oy:n ympäristöliiketoiminnat. 31.8.2017 Lassila & Tikanoja Oyj sai päätökseen Veolia FM AB:n (L&T FM AB) koko osakekannan oston Veolia Nordic AB:ltä. Yrityskaupan avulla Lassila & Tikanoja Oyj vahvisti läsnäoloaan Ruotsin kiinteistöpalvelumarkkinalla laajentamalla palveluvalikoimaansa kiinteistötekniikan palveluihin.

1.1.2016 L&T osti jäte- ja viemärihuoltoon erikoistuneen Huurinainen Oy:n koko osakekannan sekä JPM-Kuljetus Oy:n liiketoiminnan.

L&T FM AB:n tiedot on esitetty erillisessä taulukossa. Muut tiedot hankituista yrityksistä ja liiketoiminnoista on esitetty yhteenlaskettuina, koska mikään niistä ei ole yksitellen tarkasteltuna olennainen. Käyvät arvot on määritetty kaupan toteutumisajankohtana. Mistään liike-

toiminnoista ei ole luovuttu hankinnan seurauksena. Kaikki hankinnat on maksettu käteisellä. Osakekaupoilla saavutettiin sadan prosentin osuus äänivallasta. Ehdollinen vastike on sidottu hankitun liiketoiminnan asiakassopimusten siirtymiseen L&T Oyj:lle ja arviot vastikkeiden käyvistä arvioista on määritelty todennäköisyydellä painotetun loppukauppahinnan mukaan. Ehdollisen vastikkeen arviot eivät ole muutuneet hankintahetken ja tilinpäätöshetken välillä. Myynti- ja muut saamiset ovat kirjattu käypään arvoon hankintahetkellä.

Ostettujen yritysten ja liiketoimintojen vaikutus konsernin liikevaihtoon oli 39,9 miljoonaa euroa (5,9) ja liikevoittoon 1,0 miljoonaa euroa (0,7). Mikäli L&T FM AB:n hankinta olisi toteutunut 1.1.2017 olisi konsernin liikevaihto ollut noin 784,9 miljoonaa euroa ja liikevoitto 45,8 miljoonaa euroa.

L&T FM AB**MEUR****2017**

Aineettomat hyödykkeet	19,0
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	0,1
Sijoitukset	-
Saamiset	32,2
Rahavarat	0,8
Varat yhteensä	52,1
Muut velat	16,8
Laskennallinen verovelka	4,2
Velat yhteensä	21,0
Hankittu nettovarallisuus	31,2
Kokonaisvastike	64,9
Liikearvo	33,7
Vaikutus rahavirtaan	
Rahana maksettu vastike	-64,9
Hankitun yrityksen rahavarat	0,8
Investointien kassavirta	-64,1

MUUT HANKITUT LIIKETOIMINNOT YHTEENLASKETTUNA**MEUR****2017****2016**

Aineettomat hyödykkeet	0,6	1,1
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1,0	1,8
Sijoitukset	0,0	0,0
Saamiset	0,3	1,7
Rahavarat	1,0	2,3
Varat yhteensä	2,9	6,9
Muut velat	0,3	1,0
Laskennallinen verovelka	0,0	0,0
Velat yhteensä	0,3	1,0
Hankittu nettovarallisuus	2,6	5,9
Kokonaisvastike	4,1	8,8
Liikearvo	1,5	2,9
Vaikutus rahavirtaan		
Rahana maksettu vastike	-4,1	-8,8
Hankitun yrityksen rahavarat	1,0	2,3
Maksettu edellisenä vuonna	-	3,6
Maksamatta	0,2	1,0
Investointien kassavirta	-3,0	-1,8

3. Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut

MEUR	2017	2016
Palkat ja palkkiot	237,0	223,4
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	49,4	43,2
Etuuspohjaiset järjestelyt	0,0	0,0
Osakepalkitseminen	0,2	0,6
Muut henkilösivukulut	10,4	13,7
Yhteensä	296,9	280,8

Tiedot osakepalkkioista esitetään liitetiedossa 21. Osakeperusteiset maksut.

Tiedot johdon työsuhde-etuuksista esitetään liitetiedossa 31. Lähipiiritapahtumat.

Tiedot etuuspohjaisten eläkkeiden tase-eristä esitetään liitetiedossa 22. Eläkevelvoitteet.

Henkilöstö kokoaikaiseksi muutettuna keskimäärin

	2017	2016
Toimihenkilöt	1 326	1 295
Työntekijät	6 549	5 904
Yhteensä	7 875	7 199
Suomi	6 288	6 306
Muut maat	1 587	893
Yhteensä	7 875	7 199

4. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

MEUR	2017	2016
Liiketoiminnan muut tuotot		
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	1,5	1,1
Ostojen vuosihyvitykset	1,7	1,4
Myyntisaamisten arvonalentumistappioiden peruutukset	0,3	0,2
Saadut korvaukset ja julkiset avustukset	0,4	0,6
Hyödykejohdannaisten arvonmuutokset	0,2	0,7
Muut	1,6	0,7
Yhteensä	5,7	4,8

Liiketoiminnan muut kulut

ICT kulut	12,1	10,8
Matkakulut	10,7	9,6
Ajoneuvot ja työkoneet	36,3	33,0
Vuokrat ja kiinteistökulut	14,5	15,2
Asiantuntijapalkkiot	7,4	4,3
Vapaaehtoiset sosiaalikulut	6,3	5,3
Muut	12,8	13,1
Yhteensä	100,3	91,4

5. Tutkimus- ja kehitysmenot

Tuloslaskelmaan sisältyy kuluksi kirjattuja tutkimus- ja kehittämismenoja keskitetysti ohjatuista kehitysprojekteista 2,0 miljoonaa euroa (1,6).

6. Rahoitustuotot ja -kulut

MEUR	2017	2016
Rahoitustuotot		
Osinkotuotot myytävissä olevista sijoituksista	-	0,0
Korkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista ja muista saamisista	-	0,0
Korkotuotot lainoista ja muista saamisista	0,2	0,2
Myytavissä olevien sijoitusten myyntivoitot	-	0,0
Valuuttakurssivoitot	0,8	1,4
Rahoitustuotot yhteensä	1,0	1,6
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintamenoan arvostettavista lainoista	2,0	1,7
Muut rahoituskulut	0,4	0,3
Valuuttakurssitappiot	-	0,0
Rahoituskulut yhteensä	2,4	2,0
Rahoitustuotot ja -kulut	-1,4	-0,4

7. Tuloverot

Tuloverot tuloslaskelmassa

MEUR	2017	2016
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verot	-10,0	-9,9
Edellisten tilikausien verot	0,0	-0,1
Laskennalliset verot	1,0	3,3
Yhteensä	-9,0	-6,7

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

MEUR	2017	2016
Tulos ennen veroja	42,7	50,1
Verot Suomen verokannan mukaan 20 %	-8,5	-10,0
Ulkomaisten tytäryhtiöiden erilaisten verokantojen vaikutus	0,0	0,0
Vähennyskelpottomat kulut	-0,4	-0,1
Verovapaat tulot ja myyntivoitot	0,0	0,3
Verot aiemmilta tilikausilta	0,0	-0,1
Tilikauden tappioista kirjaamaton laskennallinen vero	-0,1	0,1
Edellisten vuosien tappioiden käyttö	0,1	-
L&T Recoil Oy:n takausvastuun verovähennys*	-	3,3
Muut erät	-0,1	-0,2
Yhteensä	-9,0	-6,7

* Vertailukauden verokuluihin vaikutti parantavasti emoyhtiön hallinto-oikeudelta saama lainvoimainen päätös, jonka mukaan L&T Recoil Oy:n takausvastuun perusteella vuonna 2014 maksuunpantu noin 16,7 miljoonan euron maksu on emoyhtiölle verotuksessa vähennyskelpoinen. Aiemmissa tilinpäätöksissä yhtiö on käsitellyt maksun verovähennyskelpottomana eränä vähennyskelpoisuuden oltua vielä vahvistamatta. Lopullinen määrä vahvistuu L&T Recoil Oy:n konkurssipesästä saatavan mahdollisen jako-osan ratkettua. Saatavan määrä perustuu johdon arvioon tulevasta verohyödydestä.

Verovaikutukset, muut laajan tuloksen erät

MEUR	2017			2016		
	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen	Ennen veroja	Vero-vaikutus	Verojen jälkeen
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Suojausrahasto, käyvän arvon muutos	-0,1	0,0	-0,1	0,5	-0,1	0,4
Muuntoerot	-2,7	0,0	-2,7	-0,1	0,0	-0,1
Muuntoerot määräysvallattomille omistajille	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Muut laajan tuloksen erät	-2,8	0,0	-2,8	0,4	-0,1	0,3

8. Osakekohtainen tulos

Osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto kauden aikana ulkona olevien osakkeiden osakeantioikaistulla keskimääräisellä lukumäärällä ilman yhtiön omassa omistuksessa olevia osakkeita.

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien potentiaalisten osakkeiden laimentava vaikutus.

MEUR	2017	2016
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto	33,7	43,4
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä keskimäärin kauden aikana, miljoona kpl	38,4	38,4
Osakekohtainen tulos, EUR	0,88	1,13
Osakepalkkiojärjestelmän laimennusvaikutus, miljoona kpl	0,0	0,0
Ulkona olevien osakkeiden laimennettu osakeantioikaistu lukumäärä keskimäärin kauden aikana, 1000 kpl	38,4	38,4
Laimennettu osakekohtainen tulos, EUR	0,88	1,13

9. Osakekohtainen osinko

Yhtiön hallitus ehdottaa 15.3.2018 pidettävälle yhtiökokoukselle, että osinkoa tilikaudelta 2017 jaetaan 0,92 euroa osakkeelta.

Vuodelta 2016 yhtiö jakoi yhtiökokouksen päätöksellä osinkoa 0,92 euroa osakkeelta.

10. Aineettomat hyödykkeet

MEUR	Liikearvo	Hankittu sopimuskanta	Kilpailukieltosopimukset	Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista	Aineettomat oikeudet	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakko-maksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	131,2	29,3	23,9	10,1	13,7	42,6	0,7	251,6
Lisäykset					0,7	1,0	5,3	7,1
Hankitut liiketoiminnot	34,0	18,9	0,0		0,0			53,0
Vähennykset	0,0				-0,3	0,0		-0,4
Siirrot erien välillä					0,8	1,7	-2,4	0,0
Kurssierot	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,0		0,0	-0,6
Hankintameno 31.12.2017	164,9	48,1	24,0	10,1	14,8	45,3	3,6	310,8
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2017	-14,8	-24,1	-23,9	-9,5	-12,3	-24,0		-108,5
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot					0,3	0,0		0,4
Tilikauden poistot		-1,5	-0,1	-0,1	-0,4	-4,6		-6,6
Kurssierot	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0		0,3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2017	-14,7	-25,5	-23,9	-9,6	-12,3	-28,5		-114,5
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	150,2	22,6	0,0	0,5	2,5	16,8	3,6	196,3
Hankintameno 1.1.2016	128,5	28,5	24,0	10,1	13,3	30,5	4,0	239,0
Lisäykset					0,5	2,6	6,0	9,2
Hankitut liiketoiminnot	1,3					0,1		1,4
Vähennykset	0,2				0,0		-0,1	0,1
Siirrot erien välillä	1,6	1,0				9,4	-9,3	2,7
Kurssierot	-0,5	-0,1	0,0	0,0	0,0		0,0	-0,7
Hankintameno 31.12.2016	131,2	29,3	23,9	10,1	13,7	42,6	0,7	251,6
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2016	-14,9	-23,1	-23,8	-9,5	-12,1	-20,7		-104,1
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot					0,0			0,0
Tilikauden poistot	0,0	-1,1	-0,1	-0,1	-0,3	-3,2		-4,8
Kurssierot	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0			0,3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2016	-14,8	-24,1	-23,9	-9,5	-12,3	-24,0		-108,5
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	116,5	5,2	0,1	0,6	1,4	18,7	0,7	143,2

Muut aineettomat hyödykkeet yrityskaupoista ovat yleensä patenteja tai lupia.

Aineettomien käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 0,2 miljoonaa euroa (0,1).

11. Liikearvojen arvonalentumistestit

Liikearvojen kohdistaminen

Liikearvon kirjanpitoarvot on kohdistettu alla olevan taulukon mukaisesti kassavirtaa tuottaville yksiköille:

MEUR	2017	2016
Ympäristöpalvelut Suomi	73,7	72,8
Teollisuuspalvelut	19,4	18,8
Kiinteistöpalvelut	22,4	22,4
L&T Service*	2,2	2,5
L&T FM AB	32,6	-
Yhteensä	150,2	116,5

*Vuoden 2016 tilinpäätöksessä L&T Service oli nimellä Ruotsi.

Arvonalentumistestaus

Arvonalentumistestauksessa arvioidaan kerrytettävissä olevat rahamäärät käyttöarvon perusteella. Vastaiset rahavirrat perustuvat johdon neljän vuoden vuosikohtaisiin tuloslaskelma- ja ylläpitoinvestointiennusteisiin, jotka on tehty budjetointiprosessin yhteydessä. Johto perustaa ennusteensa toteutuneeseen kehitykseen sekä käsitykseensä alansa kasvunäkymistä (markkinoiden yleinen kehitys ja yksikön kannattavuus, hinnoittelu, kunnallis-

tamispäätökset, henkilöstö- ja raaka-ainekustannukset). Kasvuennusteissa huomioidaan hyväksytyt investointipäätökset.

Rahavirrat, jotka ulottuvat neljän vuoden ennustejakson jälkeiselle ajalle on laskettu ns. loppuarvomenetelmää käyttäen. Laskelmissa käytetty kasvu perustuu johdon arvioon kassavirran pitkän aikavälin kasvusta.

Käyttöarvolaskelmissa käytetty pitkän aikavälin kasvu rahavirtaa tuottavissa yksiköissä

%	2017	2016
Ympäristöpalvelut Suomi	1,5	1,5
Teollisuuspalvelut	1,5	1,5
Kiinteistöpalvelut	1,5	1,5
L&T Service*	1,5	1,5
L&T FM AB	2,0	-

Laskennassa käytetty diskonttauskorko perustuu konsernin painotettuun keskimääräiseen pääomakustannukseen ennen veroja (WACC). WACC:n osatekijät ovat riskitön tuotto, markkinariskipreemio, toimialakohtainen beta, vieraan pääoman kustannus sekä oman ja vieraan pää-

oman suhde. Jokaiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle on määritetty oma diskonttauskorko. Erot diskonttauskoroissa johtuvat mm. yksiköiden liiketoimintojen erilaisista riskeistä sekä maantieteellisestä sijainnista.

Laskennassa käytetyt diskonttauskorot

%	2017	2016
Ympäristöpalvelut Suomi	8,5	9,0
Teollisuuspalvelut	8,5	8,7
Kiinteistöpalvelut	9,8	10,0
L&T Service*	10,0	10,3
L&T FM AB	10,3	-

Liikearvon testauksessa ei tunnistettu arvonalentumisia.

Arvon alentumistestin herkkyyssanalyysit

Kirjanpitoarvon ylittävän käyttöarvon määrä on luokiteltu seuraavasti: 0 %, 1-10 %, 10-25 %, 25-50 % ja yli 50 %. Yhtiön arvion mukaan mikään jokseenkin mahdollinen muutos keskeisissä

oletuksissa ei voisi saada aikaan sitä, että rahavirtaa tuottavan yksikön kirjanpitoarvo ylittäisi käyttöarvon niissä yksiköissä, joissa testaushetkellä kirjanpitoarvon ylitys oli yli 50 %.

Tulevaisuuden EBITDA-prosentit on määritetty konservatiivisin perustein ja niiden arvo perustuu toteutuneeseen kehitykseen. Loppuarvon laskennassa käytetyt EBITDA-prosentit muodostavat oleellisen osatekijän koko käyttöarvon laskennassa.

Loppuarvon laskennassa käytetyt EBITDA-prosentit niiden rahavirtaa tuottavien yksiköiden osalta, joissa testaushetkellä tai vertailukauden testaushetkellä kirjanpitoarvon ylitys oli alle 50 %.

Käyttöarvo suhteessa kirjanpitoarvoon

%	2017	2016
Ympäristöpalvelut Suomi	Yli 50 %	Yli 50 %
Teollisuuspalvelut	Yli 50 %	25-50 %
Kiinteistöpalvelut	Yli 50 %	Yli 50 %
L&T Service*	Yli 50 %	Yli 50 %
L&T FM AB	10-25 %	-

%	2017	2016
Teollisuuspalvelut	17,5	17,5
L&T FM AB	6,0	-

Jokaiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle on tehty herkkyyssanalyysi, missä laskennan keskeiset oletukset testattiin. Herkkyyssanalyysissä laskettiin yksittäistä keskeistä oletusta muuttamalla millä raja-arvoilla käyttöarvo on yhtä suuri kirjanpitoarvon kanssa.

Herkkyyssanalyysissä testatut oletukset ja niiden raja-arvot niiden rahavirtaa tuottavien yksiköiden osalta, joissa testaushetkellä tai vertailukauden testaushetkellä kirjanpitoarvon ylitys oli alle 50 %.

Herkkyyssanalyysissä testatut keskeiset oletukset ja niiden raja-arvot

%	2017		2016	
	Diskonttaus-korko	Loppuarvon laskennassa käytetty EBITDA-prosentti	Diskonttaus-korko	Loppuarvon laskennassa käytetty EBITDA-prosentti
Teollisuuspalvelut	17,0	10,6	15,3	11,9
L&T FM AB	11,9	4,5	-	-

12. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakko-maksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2017	5,8	120,4	416,0	0,2	5,3	547,7
Lisäykset		1,9	27,1		3,4	32,5
Hankitut liiketoiminnot			1,1			1,1
Vähennykset		-1,9	-16,5		0,0	-18,4
Siirrot erien välillä		4,9	1,9		-6,8	0,0
Kurssierot	0,0	-0,2	-0,5	0,0	0,0	-0,7
Hankintameno 31.12.2017	5,8	125,2	429,1	0,2	2,0	562,2
Kertyneet poistot 1.1.2017	-0,5	-79,8	-311,2	-0,1		-391,6
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		1,1	16,0			17,1
Tilikauden poistot		-6,3	-27,6			-33,9
Kurssierot		0,1	0,3	0,0		0,4
Kertyneet poistot 31.12.2017	-0,5	-84,9	-322,6	-0,1		-408,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	5,3	40,3	106,5	0,1	2,0	154,1
Hankintameno 1.1.2016	5,5	111,0	409,4	0,2	5,5	531,6
Lisäykset		4,6	21,6		4,0	30,2
Hankitut liiketoiminnot		0,1	0,7			0,8
Vähennykset		2,6	-16,7			-14,1
Siirrot erien välillä	0,2	1,7	-0,4		-4,2	-2,7
Kurssierot	0,0	0,4	1,4	0,0	0,1	1,9
Hankintameno 31.12.2016	5,8	120,4	416,0	0,2	5,3	547,7
Kertyneet poistot 1.1.2016	-0,5	-71,1	-298,4	-0,1		-370,1
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		-2,5	15,8			13,4
Tilikauden poistot		-5,8	-28,2			-34,0
Kurssierot		-0,4	-0,4			-0,9
Kertyneet poistot 31.12.2016	-0,5	-79,8	-311,2	-0,1		-391,6
Kirjanpitoarvo 31.12.2016	5,3	40,7	104,8	0,1	5,3	156,1

Koneiden ja kaluston kirjanpitoarvoon sisältyy 17,6 miljoonaa euroa (6,0) rahoitusleasingsopimuksella vuokralle otettuja hyödykkeitä.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintaa koskevat sopimukseen perustuvat sitoumukset olivat 1,9 miljoonaa euroa (7,2).

13. Konserniyhtykset

Konsernin emoyritys

Lassila & Tikanoja Oyj

	Konsernin osuus osakkeista ja äänivallasta %
Kotimaiset tytäryhtykset	
L&T Relations Oy, Helsinki	100,0
L&T Toimi Oy, Helsinki	100,0
L&T Biowatti Oy, Helsinki	100,0
Kiinteistö Oy Vantaan Valimotie 33, Helsinki	100,0
L&T Hankinta Ky, Helsinki	100,0
L&T Korjausrakentaminen Oy, Helsinki	100,0
L&T Työllistämispalvelu Oy, Helsinki	100,0
Huurinainen Oy, Helsinki	100,0
Kuljetus J Hirvonen Oy, vapaaehtoisessa selvitystilassa, Kitee	100,0
Oulun Viemärihuolto Oy, vapaaehtoisessa selvitystilassa, Oulu	100,0

	Konsernin osuus osakkeista ja äänivallasta %
Ulkomaiset tytäryhtykset	
Lassila & Tikanoja FM AB, Tukholma, Ruotsi	100,0
Lassila & Tikanoja Service AB, Tukholma, Ruotsi	100,0
Lassila & Tikanoja Services OÜ, Tallinna, Viro	100,0
L&T Ecoinvest LLC, Dubna, Venäjä	100,0
L&T LLC, Dubna, Venäjä	100,0
The Russian-Finnish Company Ecosystem LLC, Dubna, Venäjä	90,0

Osakkuusyhtykset

Suomen Keräystuote Oy, Helsinki	Konsernin osuus osakkeista ja äänivallasta %
Moppicom Oy, Helsinki	40,0
	43,7

Yhteisyhtykset

Konsernilla ei ollut yhteisyhtyksiä tilikausilla 2017 eikä 2016

Strukturoidut yhteisöt

Konsernilla ei ollut strukturoituja yhteisöjä tilikausilla 2017 eikä 2016

Muutokset konsernissa tilikauden aikana

Oulun Viemärihuolto Oy, Oulu	hankittu
Moppicom Oy, Helsinki	hankittu
L&T Työllistämispalvelu Oy, Helsinki	perustettu
Lassila & Tikanoja FM AB, Tukholma Ruotsi	hankittu

14. Myytävissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset

MEUR	2017	2016
Tasearvo 1.1.	0,6	0,6
Lisäykset	0,0	0,0
Tasearvo 31.12.	0,6	0,6

Myytävissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset ovat noteeraamattomia osakkeita.

15. Rahoitusleasingsaamiset

MEUR	2017	2016
Vähimmäisvuokrien erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	0,6	1,0
1-5 vuoden kuluttua	0,3	1,0
Yli 5 vuoden kuluttua	0,0	0,3
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	0,9	2,2
Vähimmäisvuokrien nykyarvojen erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	0,6	0,9
1-5 vuoden kuluttua	0,3	0,9
Yli 5 vuoden kuluttua	0,0	0,3
Vähimmäisvuokrien nykyarvo yhteensä	0,8	2,1
Kertymättömät rahoitustuotot	0,0	0,1
Bruttosijoitus rahoitusleasingsopimuksiin	0,9	2,2

Rahoitusleasingsaamiset perustuvat asiakkaille vuokrattujen puristimien, paalaimien ja muiden hyödykkeiden vuokrasopimuksiin. Vähimmäisvuokrat sisältävät hyödykkeiden omistusoikeuden siirrosta suoritettavan maksun vuokratkauden lopussa, jos vuokrasopimukseen sisältyvä osto-optio on ehdoiltaan sellainen, että oikeuden käyttäminen sopimuksen syntymisajankohtana on kohtuullisen varmaa tai jos siitä on tehty sitova sopimus.

16. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos tilikauden aikana

MEUR	1.1.2017	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Muut muutokset	Hankitut / myytyt liiketoiminnot	31.12.2017
Laskennalliset verosaamiset						
Eläke-etuudet	0,2	0,0	0,0			0,2
Varaukset	0,9	0,0				1,0
Käyvän arvon muutokset	0,0	0,0	0,0			0,0
Hyllypoistot	0,9	0,1				1,0
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	5,4	-0,1			0,7	6,1
Yhteensä	7,5	0,1	0,0	0,0	0,7	8,3
Laskennalliset verovelat						
Poistoerot ja purkutappiot	-26,6	0,9	0,0	0,0	-5,2	-31,0
Rahoitusleasing	-0,2	0,1				-0,1
Osakeperusteiset etuudet	0,0	0,0	0,0			0,1
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	-26,7	0,9	0,0	0,0	-5,2	-31,0
Laskennallinen verovelka, netto	-19,3	1,1	0,0	0,0	-4,5	-22,7

MEUR	1.1.2016	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu omaan pääomaan	Kurssierot	Hankitut / myydyt liiketoiminnot	31.12.2016
Laskennalliset verosaamiset						
Eläke-etuudet	0,2	0,0	0,0			0,2
Varaukset	1,2	-0,3				0,9
Käyvän arvon muutokset	0,1	0,0	-0,1			0,0
Tuloutus	0,0	0,0				0,0
Hyllypoistot	0,6	0,3				0,9
Tytäryritysten tappiot	0,0	0,0				0,0
Muut vähennyskelpoiset tilapäiset erot	2,0	3,4				5,4
Yhteensä	4,2	3,3	-0,1	0,0	0,0	7,5
Laskennalliset verovelat						
Poistoerot ja purkutappiot	-26,5	-0,2	0,0	0,0	0,0	-26,6
Rahoitusleasing	-0,2	0,1				-0,2
Osakeperusteiset etuudet	0,1	0,0	0,0			0,0
Ulkomaiset yhtiöt	0,0	0,1	0,0			0,1
Yhteensä	-26,7	0,0	0,0	0,0	0,0	-26,7
Laskennallinen verovelka, netto	-22,5	3,3	-0,1	0,0	0,0	-19,3

Laskennalliset verot taseessa

MEUR	2017	2016
Laskennalliset verosaamiset	6,5	5,5
Laskennalliset verovelat	-29,2	-24,8
Laskennalliset verovelat, netto	-22,7	-19,3

Laskennalliset verot on esitetty taseessa eriteltyinä verosaamisiin ja verovelkoihin. Laskennalliset verosaamiset ja verovelat on esitetty nettona silloin, kun sekä saaminen että velka kohdistuvat samaan erään, eikä erä ole ollut suuruudeltaan olennainen.

Verosaamisten Muihin vähennyskelpoisiin tilapäisiin eriin sisältyy purkutappioiden verotuksen tuloutuksesta aiheutuva verosaaminen määrältään 2,0 miljoonaa euroa (2,1) sekä L&T Recoil Oy:n takausvastuun verovähennys. Lisätietoja L&T Recoil Oy:n takausvastuun verovähennykseen liittyen liitetiedossa 7. Tuloverot.

17. Vaihto-omaisuus

MEUR	2017	2016
Aineet ja tarvikkeet	16,9	17,2
Valmiit tuotteet/tavarat	3,1	3,2
Muu vaihto-omaisuus	3,9	4,5
Yhteensä	23,9	24,9

Vaihto-omaisuuden kuluksi kirjattu hankintameno oli 29,9 miljoonaa euroa (28,0), joka sisältää varaston muutosta -1,0 miljoonaa euroa (1,1).

Vaihto-omaisuuden arvosta kirjattiin kuluksi 0,9 miljoonaa euroa (1,1), jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastaamaan sen nettorealisointiarvoa. Kulukirjaus sisältyy tuloslaskelman erään Materiaalit ja palvelut.

18. Myyntisaamiset ja muut saamiset

MEUR	2017	2016
Myyntisaamiset	127,0	83,0
Rahoitusleasingsaamiset, lyhytaikaiset	0,6	0,9
Lainasaamiset	0,3	0,3
Siirtosaamiset	7,4	5,6
Verosaamiset	1,0	0,5
Muut saamiset	1,3	0,2
Yhteensä	137,6	90,5
Siirtosaamisten erittely		
Kela, työterveyshuollon korvaukset	1,3	1,6
Lakisääteiset henkilövakuutukset	1,8	0,8
Vakuutuskorvaussaatavat	0,1	0,1
Välilliset verot	0,2	0,2
Muut	3,9	3,0
Yhteensä	7,4	5,6

Kaikki saamiset ovat vakuudettomia. Myyntisaamisista kirjatut arvonalentumistappiot ja niiden peruutukset ilmenevät liitetiedosta 4. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut.

19. Rahavarat

MEUR	2017	2016
Pankkitilit ja käteinen raha	48,1	28,2
Yhteensä	48,1	28,2

Rahavarat esitetään nimellisarvoisina, mikä vastaa niiden käypää arvoa.

Rahavirtalaskelman mukaiset likvidit varat muodostuvat seuraavasti:

MEUR	2017	2016
Rahavarat	48,1	28,2
Yhteensä	48,1	28,2

20. Oma pääoma

MEUR	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä, 1 000 kpl	Osakepääoma	Svop-rahasto	Omat osakkeet	Yhteensä
1.1.2017	38 378	19,4	0,4	-6,8	13,0
24.2.2017 Omien osakkeiden luovutus	16			0,2	0,2
31.3.2017 Omien osakkeiden luovutus	4			0,1	0,1
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi			0,1		0,1
31.12.2017	38 398	19,4	0,6	-6,6	13,4

MEUR	Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä, 1 000 kpl	Osakepääoma	Svop-rahasto	Omat osakkeet	Yhteensä
1.1.2016	38 361	19,4	0,5	-7,0	12,9
25.2.2016 Omien osakkeiden luovutus	12			0,1	0,1
30.3.2016 Omien osakkeiden luovutus	5			0,0	0,0
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi			0,0		0,0
31.12.2016	38 378	19,4	0,4	-6,8	13,0

Lassila & Tikanoja Oyj:llä on yksi osakelaji. Yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeilla ei ole enimmäismäärää eikä yhtiöllä ole enimmäisosakepääomaa. Osakkeilla ei ole nimellisarvoa eikä kirjanpidollista vasta-arvoa. Kaikki liikkeeseen lasketut osakkeet on maksettu täysimääräisesti.

31.12.2017 yhtiön hallussa olevien osakkeiden määrä oli 400 862 kappaletta (420 868).

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto (SVOP) sisältää muut oman pääoman luonteiset sijoitukset ja osakkeiden merkintähinnan siltä osin kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

Muut rahastot

Muuntoerorahasto

Muuntoeroja syntyy ulkomaisten tytäryritysten oman pääoman ja tuloksen muuntamisesta euromääräisiksi.

Suojausrahasto

Suojausrahasto sisältää rahavirran suojauksena käytettävien johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutosten tehokkaat osuudet.

Pääoman hallinta

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on turvata Lassila & Tikanojan toiminnan jatkuvuus ja ylläpitää optimaalinen pääomarakenne

investointien turvaamiseksi ottaen huomioon pääomakustannukset. Pääomaan lasketaan oma ja vieras pääoma vähennettynä saaduilla ennakkoilla.

Vuotuisen osingon määrä on sidottu tulokseen. Se osa, jota ei katsota tarvittavan yhtiön terveen kehityksen varmistamiseen, jaetaan osakkaille. Osakepääomaa korotetaan, mikäli poikkeuksellisen nopea kasvu tai suuret investoinnit vaativat lisää pääomaa.

Pääoman rakenteen kehitystä seurataan omavaraisuusasteen ja gearingin avulla vuosineljänneksittäin. Tunnuslukujen laskenta on esitetty alla olevissa taulukoissa.

MEUR	2017	2016
Oma pääoma konsernitaseessa	218,7	223,0
Taseen loppusumma	570,6	452,8
Saadut lyhytaikaiset ennakot	-13,5	-10,0
Saadut pitkäaikaiset ennakot	-0,3	-0,3
Pääoma yhteensä	556,8	442,6
Omavaraisuusaste, %	39,3 %	50,4 %

MEUR	2017	2016
Oma pääoma konsernitaseessa	218,7	223,0
Pitkäaikaiset rahoitusvelat	140,9	63,5
Lyhytaikaiset rahoitusvelat	25,0	3,4
Rahavarat	-48,1	-28,2
Nettorahoitusvarat	117,9	38,7
Gearing, %	53,9 %	17,3 %

21. Osakeperusteiset maksut

Konsernilla on useita kannustinjärjestelyjä, joissa maksut suoritetaan joko oman pääoman ehtoisina instrumentteina tai käteisvaroina. Järjestelyissä myönnettävät etuudet arvostetaan käypään arvoon niiden myöntämishetkellä ja kirjataan kuluksi tasaisesti oikeuden syntymisjakson aikana. Järjestelyn tulosvaikutus esitetään työsuhte-etuuksista aiheutuissa kuluissa.

Osakepalkkiojärjestelmä 2014

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 18.12.2013 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa enintään 39 105 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2015 luovutettiin yhteensä 17 850 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa käytettiin yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuului 10 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2015

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 17.12.2014 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa enintään 37 560 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2016 luovutettiin yhteensä 12 324 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa käytettiin yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuului 10 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2016

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 11.1.2016 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustui konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa enintään 34 200 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2017 luovutettiin yhteensä 16 110 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa käytettiin yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuului 10 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2017

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti kokouksessaan 13.12.2016 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen.

Ohjelman perusteella voidaan luovuttaa enintään 31 900 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Ohjelman perusteella vuonna 2018 luovutetaan yhteensä arviolta 421 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta. Palkkion maksussa tullaan käyttämään yhtiön hallussa olevia omia osakkeita. Ohjelman piiriin kuuluu 10 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmät 2014, 2015, 2016 ja 2017

Instrumentti	Osakepalkkiojärjestelmä			
Osakeohjelma	2014	2015	2016	2017
Myöntämispäivä	18.12.2013	17.12.2014	11.1.2016	13.12.2016
Ansaintajakso alkaa	1.1.2014	1.1.2015	1.1.2016	1.1.2017
Ansaintajakso päättyy	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017
Osakkeen keskipörssi myöntämispäivänä	14,88	14,69	17,79	18,92
Toteutunut määrä, kpl*	17 850	12 324	16 110	421
Osakeomistusvelvollisuus, vuotta	2	2	2	2
Osakkeiden vapautuminen	31.3.2017	31.3.2018	31.3.2019	31.3.2020
Henkilöitä	10	10	10	10

Osakepalkkiojärjestelmistä kirjattavat kulut, MEUR	2017	2016
Osakkeina maksettavat palkkiot	0,2	0,2
Rahasuoritusosuudet	0,0	0,3
Yhteensä	0,2	0,6

* Vuoden 2017 ohjelman toteuma on arvio.

22. Eläkevelvoitteet

Etuuspohjaiset eläkejärjestelyt ovat pieniä ja koskevat yksittäisiä henkilöitä Suomessa. Ne ovat syntyneet pääasiassa yrityskauppojen seurauksena. Osa eläkesopimuksista hoidetaan vakuutus-yhtiöissä ja osa on yhtiön omalla vastuulla.

MEUR	2017	2016
Taseen etuuspohjainen eläkevelka määräytyy seuraavasti:		
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	0,6	0,4
Järjestelmään kuuluvien varojen käypä arvo	-0,5	-0,4
	0,1	0,1
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo	1,3	0,9
Nettomääräinen eläkevelka taseessa	1,4	1,0
Velvoitteen nykyarvon muutokset		
Velvoite kauden alussa	1,3	1,3
Työsuorituksesta johtuvat menot	0,0	0,0
Korkomenot	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,1	0,1
Lisäykset yrityskaupoista	0,5	-
Maksetut etuudet	-0,1	-0,1
Velvoite tilikauden lopussa	1,9	1,3
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypien arvojen muutokset		
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot kauden alussa	0,4	0,4
Korkotuotot	0,0	0,0
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,2	0,0
Maksetut etuudet	0,0	-0,1
Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvät arvot kauden lopussa	0,5	0,4

MEUR	2017	2016
Taseessa esitetyn velan muutokset:		
Velka kauden alussa	1,0	0,9
Tuloslaskelmaan merkityt kulut	0,0	0,0
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	-0,1	0,0
Lisäykset yrityskaupoista	0,5	-
Maksetut etuudet	-0,1	0,0
Velka kauden lopussa	1,4	1,0
Tuloslaskelman etuus pohjainen eläkekulu määräytyy seuraavasti:		
Tilikauden työsuorituksen perustuvat menot	0,0	0,0
Korkomenot	0,0	0,0
Korkotuotot	0,0	0,0
Uudelleenmäärittämisestä johtuvat erät	0,1	0,0
Yhteensä	0,1	0,1

Konserni ennakoii maksavansa etuus pohjaisiin eläkejärjestelyihin 72 tuhatta euroa vuonna 2018.

MEUR	2017	2016
Velvoitteen nykyarvo	1,9	1,3
Järjestelmään kuuluvien varojen käypä arvo	-0,5	-0,4
Alikate	1,4	1,0
Tärkeimmät käytetyt vakuutusmatemaattiset oletukset		
Diskonttauskorko	1,5 %	1,2 %
Varojen odotettu tuotto	1,8 %	1,5 %
Tuleva palkankorotusolettamus	4,0 %	3,8 %
Inflaatio-oletus	1,5 %	1,3 %

Velvoitteen maksuperusteinen maturiteetti

MEUR	2017	2016
Maturiteetti alle vuoden	0,1	0,1
1-5 vuotta	0,3	0,4
5-10 vuotta	0,3	0,3
10-15 vuotta	0,3	0,2
15-20 vuotta	0,2	0,2
20-25 vuotta	0,2	0,2
25-30 vuotta	0,1	0,1
yli 30 vuotta	0,1	0,1
Yhteensä	1,6	1,6

23. Varaukset

MEUR	Ympäristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
Varaukset 1.1.2017	5,9	0,9	6,8
Varausten lisäykset	1,7	1,0	2,7
Käytetyt varaukset	-1,7	-1,0	-2,7
Diskonttauksen vaikutus	0,2	0,0	0,2
Varaukset 31.12.2017	6,1	0,8	7,0

MEUR	Ympäristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
Varaukset 1.1.2016	6,8	1,2	8,0
Varausten lisäykset	0,8	1,0	1,8
Käytetyt varaukset	-1,7	-1,4	-3,1
Diskonttauksen vaikutus	0,0	0,0	0,0
Varaukset 31.12.2016	5,9	0,9	6,8

MEUR

	2017	2016
Pitkäaikaiset varaukset	5,0	4,8
Lyhytaikaiset varaukset	1,9	2,0
Yhteensä	7,0	6,8

Ympäristövaraukset kattavat seuraavat velvoitteet:

L&T omistaa Uudenkaupungin Munaisten metsän kaatopaikan sekä siihen kuuluvan maa-alueen. Kaatopaikka toimii yhdyskuntajätteen, pilaantuneiden maa-ainesten sekä teollisuuden sivutuotteiden loppusijoitusalueena.

L&T on vuokrannut Kotkan kaupungilta maa-alueen, jolla on kaatopaikka. Lisäksi konsernilla on käytössään Varkaudessa maa-alue pilaantuneen maa-aineksen välivarastointia, puhdistustoimintaa ja loppusijoitusta varten. Konsernilla on velvoite hoitaa vuokrasopimusten tai toiminnan päättyessä alueiden jälkihoitotyöt eli maisemointi ja seurantatutkimukset ympäristölupien ehtojen mukaisesti.

Keravan kaatopaikan jälkihoitokustannusvaraus on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa tulevat kustannukset on arvioitu laskentahetken hintatason perusteella korjattuna maanrakennuskustannusindeksin mukaisella muutoksella sekä 2 %:n vuotuisella inflaatiolla, koska kustannustaso on varauksen käyttöhetkellä korkeampi kuin kaatopaikan rakennusaikana. Inflaatiolla korjatut kustannukset on diskontattu läjitysalueen rakentamishetkeen. Korkokantana on käytetty valtion 5 vuoden riskittömän velkakirjan tuotto-odotusta rakenushetkellä lisättynä L&T:n lainamarginaalilla

ko. ajankohtana. Tämä läjitysalueen rakentamisesta aiheutuva määrä on aktivoitu nykyarvon suuruusena osaksi alueen hankintamenoa taseeseen ja se poistetaan tasapoistoin. Yhtä suuri erä on kirjattu taseen velkoihin varaukseksi, jota vuosittain kasvattaa rahoituskuluihin kirjattava diskonttokorko. Varauksen toinen osa lasketaan läjitysalueelle ajettavan tonnimäärän perusteella. Kolmannen osan varauksesta muodostaa seurantatutkimusvaraus.

Kotkan kaatopaikan jälkihoitokustannusvaraus on jaettu kahteen osaan. Varauksen ensimmäisessä osassa kaatopaikan rakentamisesta aiheutuva määrä on aktivoitu nykyarvon suuruusena osaksi alueen hankintamenoa taseeseen kuten Keravan kaatopaikan varaus. Kotkan kaatopaikkaan sovelletaan kuitenkin suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, joten taseeseen aktivoitu määrä poistetaan alueelle toimitetun jätteen tilavuuden mukaan. Toisen osan Kotkan kaatopaikan varauksesta muodostaa taseeseen aktivoitu seurantatutkimusvaraus, joka perustuu tasapoistoihin. Tulevat kustannukset on arvioitu laskentahetken hintatason perusteella korjattuna 2 %:n vuotuisella inflaatiolla.

Varkauden pilaantuneen maa-aineksen käsittely- ja loppusijoituspaikan jälkihoitokustannusvaraus on käsitelty saman periaatteen

mukaan kuin Keravan varaus.

Uudenkaupungin Munaistenmetsän loppusijoitusalueen jälkihoitokustannusvaraus on käsitelty saman periaatteen mukaan kuin Kotkan varaus. Uudenkaupungin kanssa tehdyn liiketoimintakaupan yhteydessä L&T:lle siirtyi myös vanhan jo suljetun kaatopaikan seuranta-tutkimusvelvoite. Velvoite siirtyi vain suoritettavan näytteiden oton ja analysoinnin osalta, ei mahdollisten pilaantumien osalta. Tulevat kustannukset on arvioitu laskentahetken hintatason perusteella korjattuna 2 %:n vuotuisella inflaatiolla.

Konsernilla on myös varauksia taseessa pois luovutettujen maa-alueiden mahdollisia puhdistuskustannuksia varten.

Muut varaukset ovat pääsääntöisesti uudenjärjestelykuluvarauksia.

24. Rahoitusvelat

MEUR	1.1.2017	Rahavirrat	Ei-rahavirtavaikuttaiset muutokset		31.12.2017
			Siirrot pitkäaikaisista lyhytaikaisiin	Muut ei- rahavirtavaikutteiset muutokset	
Pitkäaikaiset					
Lainat rahoituslaitoksilta	27,7	69,9	-1,8	-0,1	95,7
Joukkovelkakirjalainat	29,8			0,1	29,9
Rahoitusleasingvelat	5,2		-3,2	13,4	15,3
Eläkelainat	0,8		-0,8		0,0
Yhteensä	63,5	69,9	-5,8	13,4	140,9
Lyhytaikaiset					
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	2,6	-2,6	2,6		2,6
Rahoitusleasingvelat	0,8	-1,6	3,2		2,4
Lyhytaikaiset lainat	0,0	19,9		0,1	20,0
Yhteensä	3,4	15,7	5,8	0,1	25,0

MEUR	1.1.2016	Rahavirrat	Ei-rahavirtavaikuttaiset muutokset		31.12.2016
			Siirrot pitkäaikaisista lyhytaikaisiin	Muut ei- rahavirtavaikutteiset muutokset	
Pitkäaikaiset					
Lainat rahoituslaitoksilta	29,7		-1,8	-0,2	27,7
Joukkovelkakirjalainat	29,8			0,1	29,8
Rahoitusleasingvelat	-		-1,0	6,2	5,2
Eläkelainat	1,6		-0,8		0,8
Yhteensä	61,0	0,0	-3,5	6,1	63,5
Lyhytaikaiset					
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	34,9	-34,9	2,6		2,6
Rahoitusleasingvelat	-	-0,2	1,0		0,8
Lyhytaikaiset lainat	0,0	0,0			0,0
Yhteensä	34,9	-35,1	3,6	0,0	3,4

Rahoitusvelkojen käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 27. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin.

Pitkäaikaisten lainojen erääntyminen on esitetty liitetiedossa 34. Rahoitusriskien hallinta

25. Muut pitkäaikaiset velat

MEUR	2017	2016
Saadut ennakot	0,3	0,3
Muut velat	0,2	0,0
Yhteensä	0,4	0,3

26. Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat

MEUR	2017	2016
Saadut ennakot	13,5	10,0
Ostovelat	56,4	48,6
Muut velat	23,7	21,2
Siirtovelat	54,1	50,2
Yhteensä	147,7	129,9
Siirtovelat		
Henkilöstökuluihin liittyvät velat	47,8	46,4
Muut jaksotetut kulut	6,3	3,8
Yhteensä	54,1	50,2

Ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen käyvät arvot ovat samat kuin niiden tasearvot.

27. Rahoitusvarat ja -velat arvostusryhmittäin

2017

MEUR	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitusvarat	Efektiivisen koron menetelmällä kirjattavat rahoitusvelat	Suojauslaskennan alaiset johdannaiset	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käyvän arvon hierarkiataso
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytavissä olevat sijoitukset		0,6			0,6	3
Rahoitusleasingsaamiset	0,3				0,3	2
Muut saamiset	1,8				1,8	
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset	128,7				128,7	
Rahoitusleasingsaamiset	0,6				0,6	
Johdannaissaamiset				0,1	0,1	
Rahavarat	48,1				48,1	
Rahoitusvarat yhteensä	179,3	0,6		0,1	180,1	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Lainat			125,6		125,6	2
Rahoitusleasingvelat			15,3		15,3	
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Lainat			22,6		22,6	
Rahoitusleasingvelat			2,4		2,4	
Ostovelat ja muut velat			80,1		80,1	
Johdannaisvelat				0,2	0,2	2
Rahoitusvelat yhteensä			246,0	0,2	246,3	

Tase-erien käyvät arvot eivät eroa merkittävästi tase-erien kirjanpitoarvoista.

2016

MEUR	Lainat ja muut saamiset	Myytavissä olevat rahoitus- varat	Efektiivisen koron menetelmällä kirjattavat rahoitusvelat	Suojaus- laskennan alaiset johdannaiset	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käyvän arvon hierarkiataso
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytavissä olevat sijoitukset		0,6			0,6	3
Rahoitusleasingsaamiset	1,2				1,2	2
Muut saamiset	1,5				1,5	
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset	83,6				83,6	
Rahoitusleasingsaamiset	0,9				0,9	
Johdannaissaamiset				0,3	0,3	
Rahavarat	28,2				28,2	
Rahoitusvarat yhteensä	115,4	0,6		0,3	116,3	
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Lainat			58,3		58,3	2
Rahoitusleasingvelat			5,2		5,2	
Muut velat			0,0		0,0	
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Lainat			2,6		2,6	
Rahoitusleasingvelat			0,8		0,8	
Ostovelat ja muut velat			71,8		71,8	
Johdannaisvelat				0,1	0,1	2
Rahoitusvelat yhteensä			138,6	0,1	138,7	

Tase-erien käyvät arvot eivät eroa merkittävästi tase-erien kirjanpitoarvoista.

Edellisellä sivulla olevissa taulukoissa Pitkäaikaiset muut velat eivät sisällä saatuja ennakkoita, Myyntisaamiset ja muut saamiset eivät sisällä verosaamisia ja siirtosaamisia, eivätkä Ostovelat ja muut velat lakisääteisiä velkoja (kuten verovelkoja), koska nämä erittelyt vaaditaan vain rahoitusinstrumenteista.

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypien arvojen määrittämisperiaatteet

Myytavissä olevat rahoitusvarat

Myytavissä olevat rahoitusvarat koostuvat noteeraamattomista osakkeista, rahasto-osuuksia, sijoitus- ja yritystodistuksista. Sellaiset noteeraamattomat osakesijoitukset, joiden käypiä arvoja ei ole saatavissa epäaktiivisten markkinoiden vuoksi, arvostetaan hankintamenoon. Sijoitus- ja yritystodistukset ovat jälkimarkkinakelpoisia ja niiden käypä arvo perustuu tilinpäätöspäivän korkomarkkinanoteerauksiin. Rahasto-osuuden markkina-arvo perustuu tilinpäätöspäivän noteeraukseen.

Johdannaiset

Koronvaihtosopimusten, valuuttatermiinien ja hyödykejohdannaisten käyvät arvot on määritetty tulevien rahavirtojen nykyarvoon perustuvalla menetelmällä, jonka tukena ovat tilinpäätöspäivän markkinanoteeraukset. Käyvät arvot kuvaavat niitä hintoja, jotka konserni saisi tai joutuisi maksamaan, jos johdannaisso-
pimus purettaisiin tilinpäätöspäivänä.

Pankkilainat ja muut lainat

Lainojen käyvät arvot perustuvat efektiivisen koron menelmällä diskontattuihin rahavirtoihin. Diskonttauskorkona on käytetty korkoa, jolla konserni saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöshetkellä. Lainan kokonaiskorko muodostuu riskitömästä markkinakorosta ja yrityskohtaisesta riskipreemiosta.

Rahoitusleasingvelat

Rahoitusleasingvelkojen käypä arvo on arvioitu diskonttaamalla tulevat rahavirrat korolla, jolla konserni voisi tehdä vastaavan leasingso-
muksen tilinpäätöshetkellä.

Myyntisaamiset ja muut saamiset

Johdannaisvaroihin kuulumattomiin rahoitusvaroihin sisältyvät myyntisaamiset ja muut saamiset merkitään taseeseen alkuperäisen arvon mukaisina vähennettynä hyvityksillä ja arvonalentumistappioilla. Tämä vastaa niiden käypää arvoa, koska maksuajat ovat lyhyitä eikä diskonttauksella siten ole olennaista vaikutusta.

Ostovelat ja muut velat

Ostovelat ja muut lyhytaikaiset korottomat velat kirjataan taseeseen alkuperäiseen arvoonsa, joka vastaa niiden käypää arvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen velkojen maturiteetti huomioon ottaen.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostetuista rahoitusvaroista ja -veloista

Käypään arvoon arvostetut rahoitusvarat ja -velat on luokiteltava käyttäen kolmitasoista käypien arvojen hierarkiaa, joka kuvastaa arvo- ja määritettäessä käytettävien syöttötietojen merkittävyyttä. L&T:llä ainoastaan lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat ja johdannaiset kirjataan käypään arvoon. Myytävissä olevien lyhytaikaisten sijoitusten, jotka ovat rahasto-osuuksia, sijoitus- ja yritystodistuksia, ja johdannaisten, jotka ovat koronvaihto- valuutta- ja hyödykejohdannaissopimuksia, käyvät arvot ovat tason 2 mukaisia. Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot perustuvat toimivilla markkinoilla noteeratuista hinnoista johdettuihin hintoihin tai yleisesti hyväksyttyihin arvostusmalleihin, joiden syöttötiedot kuitenkin perustuvat merkittävil-
tä osin todennettaviin markkinatietoihin.

28. Johdannaisopimukset

Korkojohdannaiset

MEUR	2017		2016	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Suojauslaskennassa olevien koronvaihtosopimusten erääntyminen				
Enintään 1 vuoden kuluessa	1,8		1,8	
1-5 vuoden kuluttua	0,9		2,7	
Yli 5 vuoden kuluttua	30,0		0,0	
Yhteensä	32,7	-0,3	4,5	-0,1

Koronvaihtosopimukset, jotka on tehty vaihtuvakorkoisin lainoihin liittyvien rahavirtojen suojausiksi ja joihin on sovellettu IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa. Suojaukset ovat olleet tehokkaita ja niiden käyvän arvon muutokset on esitetty kauden laajassa tuloslaskelmassa.

Koronvaihtosopimusten kiinteät korot 31.12.2017 olivat 0,8 % (1,6). Vaihtuvana korkona oli 6 kuukauden Euribor.

Hyödykejohdannaiset

MEUR	2017		2016	
	Nimellisarvo	Käypä arvo	Nimellisarvo	Käypä arvo
Suojauslaskennassa olevien diesel-swapsopimusten erääntyminen				
Erääntyy 1 vuoden kuluessa	1,2		1,3	
Erääntyy 1-5 vuoden kuluessa	0,0		0,0	
Yhteensä	1,2	0,1	1,3	0,3

Hyödykejohdannaiset on tehty tulevien diesel-ostojen suojaamiseksi. Sopimuksiin sovelletaan IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa ja käyvän arvon muutos kirjataan tehokkaalta osaltaan oman pääoman suojausrahastoon. Hyödykejohdannaisien käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinanoteerauksiin.

29. Muut vuokrasopimukset

MEUR	2017	2016
Ei-purettavissa olevien muiden vuokrasopimusten vähimmäisvuokrien erääntyminen		
Enintään 1 vuoden kuluessa	10,5	7,4
1-5 vuoden kuluttua	15,1	11,4
Yli 5 vuoden kuluttua	10,5	4,0
Vähimmäisvuokrat yhteensä	36,1	22,7

Konserni on vuokrannut osan käytössään olevista tuotanto- ja toimistotiloista sekä toimistokoneista ja autoista. Toimitila- ja maanvuokrasopimukset ovat pääosin indeksisidonnaisia ja paikallisen markkinakäytännön mukaisia.

30. Rahavirtalaskelman liitetiedot

MEUR	2017	2016
Liiketoiminnan rahavirran oikaisut		
Verot	9,0	6,7
Poistot ja arvonalentumiset	40,5	38,8
Rahoitustuotot ja -kulut	1,4	0,4
Varaukset	0,1	-1,2
Muut	0,5	-0,9
Yhteensä	51,6	43,8

31. Lähipiiritapahtumat

Lassila & Tikanoja -konsernin lähipiiriin kuuluvat ylin johto, Suomen Keräystuote Oy (osakkuusyritys), Moppicom Oy (osakkuusyritys) sekä L&T -sairauskassa.

Luettelot konsernin emo- ja tytäryhtymä-

teista sekä osakkuusyrityksistä on esitetty liitteessä 13. Konserniyritykset.

Emoyhtiön maksamat tukimaksut L&T -sairauskassalle tilikaudella olivat 0,7 miljoonaa euroa (0,6). Emoyhtiö on antanut Moppicom Oy:lle 0,3 miljoonan euron vaihtovelkakirjalainan.

Vuonna 2017 toimitusjohtajan palkka oli 521 tuhatta euroa (509), joka sisältää palkan luonteisetuineen 424 tuhatta euroa (424) sekä tulospalkkion 97 tuhatta euroa (85). Lisäksi toimitusjohtajalle maksettiin tilikauden aikana vuoden 2016 toteuman mukaisesti osakepohjaisen kannustinohjelman mukaista palkkiota 224 tuhatta euroa (162).

Muun johtoryhmän palkat olivat yhteensä 1 468 tuhatta euroa (1 362), joka sisältää palkan luontoisetuineen 1 300 tuhatta euroa (1 213) sekä tulospalkkiot 167 tuhatta euroa (149). Lisäksi muille johtoryhmän jäsenille maksettiin tilikauden aikana vuoden 2016 toteuman mukaisesti osakepohjaisen kannustinohjelman mukaista palkkiota 351 tuhatta euroa (211).

Luvuissa on huomioitu palkat siltä ajalta, jona

henkilöt ovat kuuluneet johtoryhmään.

Hallituksen jäsenillä ei ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa. Jari Sarjolla, joka toimi yhtiön toimitusjohtajana 13.6.2011 asti on etuuspuhjanen eläkesopimus, josta kirjattiin vuonna 2017 tuloslaskelmaan 6 tuhatta euroa (9).

Yhtiö on myynyt avainhenkilöiden lähipiiriin kuuluville tahoille normaaliin liiketoimintaan kuuluvia palveluita vuonna 2017 markkinahinnalla yhteensä 35 tuhannella eurolla (38).

Hallituksen jäsenet eivät kuulu osakeohjelmien piiriin.

Konsernin lähipiiriin kuuluville henkilöille ei ole myönnetty lainoja eikä heidän puolestaan ole annettu takauksia tai muita vakuuksia.

Ylimmän johdon työsuhde-etuudet

MEUR	2017	2016
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2,2	2,1
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	0,3	0,1
Ylimmän johdon osuus kauden osakepalkitsemisen kuluista	0,2	0,6
Yhteensä	2,7	2,8

Ylin johto koostuu hallituksesta, toimitusjohtajasta ja johtoryhmästä. Tuloslaskelmaan kirjattiin ylimmän johdon osuutena osakeperusteisista maksuista kuluksi 0,2 miljoonaa euroa (0,6).

Hallitukselle maksetut palkat ja palkkiot

TEUR	2017	2016
Heikki Bergholm, puheenjohtaja	62	61
Sakari Lassila, varapuheenjohtaja	43	34
Eero Hautaniemi	2	42
Teemu Kangas-Kärki	35	32
Laura Lares	34	34
Miikka Majjala	34	34
Laura Tarkka	33	-

31.3.2017 luovutettiin hallituksen jäsenille 3 896 Lassila & Tikanoja Oy:n osaketta osana hallituksen palkkiota (30.3.2016: 4 529).

32. Tilintarkastuskustannukset

MEUR	2017	2016
Tilintarkastus	0,2	0,1
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	0,0	0,0
Veroneuvonta	0,0	0,0
Muut palvelut	0,4	0,2
Yhteensä	0,7	0,3

Lakisääteisen tilintarkastajan, KPMG Oy Ab:n, suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut tilikaudella 2017 olivat yhteensä 0,4 miljoonaa euroa.

33. Vastuusitoumukset

MEUR	2017	2016
Omista sitoumuksista annetut vakuudet		
Kiinnitykset maanvuokraoikeuteen	0,1	0,2
Muut vakuudet	0,1	0,1
Ympäristölupien edellyttämät pankkitakaukset	10,6	10,9

Muut vakuudet ovat vakuustalletuksia.

34. Rahoitusriskien hallinta

L&T:n rahoitusriskien hallinnan periaatteet määritellään hallituksen hyväksymässä rahoituspolitiikassa. Rahoitusriskien hallinnan tarkoituksena on suojautua merkittävilta rahoitusriskeiltä ja pyrkiä rajoittamaan rahoitusmarkkinoiden muutosten ja muiden riskitekijöiden epäedullisia vaikutuksia konsernin tulokseen.

Konsernin rahoitus ja likviditeetin hallinta hoidetaan keskitetysti konsernin taloushallin-

nossa, jota johtaa talousjohtaja. Rahoitusriskien hallintaan liittyvät transaktiot toteutetaan konsernin taloushallinnossa.

Valuuttariski

L&T muodostuu Suomessa toimivasta emoyhtiöstä sekä Suomessa, Ruotsissa, Virossa ja Venäjällä toimivista tytäryhtiöistä. Emoyhtiön ja kotimaisten tytäryhtiöiden toiminta- ja raportointivaluuttana on euro ja muissa tytäryhtiöissä sijaintimaan valuutta. Valuuttakurssien vaihtelut vaikuttavat siten konsernin tulokseen ja omaan pääomaan.

Transaktioriski

L&T:n ulkomaisten tytäryhtiöiden liiketoiminta tapahtuu lähes täysin niiden toimintavaluuttassaja ei siten aiheuta transaktioriskiä. Tytäryhtiöiden rahoitus hoidetaan konsernin sisäisillä lainoilla, jotka ovat kunkin tytäryhtiön toimintavaluutan määräisiä. Suomessa toimivat konserniyhtiöt käyttävät myynnin laskutusvaluuttana lähes poikkeuksetta euroa. Ostossa on laskutusvaluuttana vähäisessä määrin myös Ruotsin kruunu.

Translaatoriski

L&T:n translaatoriskille alttiina oleva positio muodostuu ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyistä nettosijoituksista, joihin sisältyvät omat pääomat ja niihin rinnastettavat lainat. Ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehtyjen nettosijoitusten positiota ei suojata, koska omistuksia pidetään pitkäaikaisina strategisina sijoituksina.

Konsernin merkittävin translaatoriski aiheutuu SEK-määräisistä tytäryhtiölainojen lainapääomista ja kertyneistä koroista. Nettopositio tilinpäätöshetkellä oli seuraava:

MEUR	2017	2016
SEK-määräiset sisäiset lainapääomat ja kertyneet korot	9,5	-
RUB-määräiset sisäiset lainapääomat ja kertyneet korot	-	7,1
Netto	9,5	7,1

Vuonna 2017 tapahtuneiden valuuttakurssimuutosten takia omaan pääomaan syntyi muuntoeroja euroa -2,7 miljoonaa euroa (-0,1). Valuuttamääräiset nettosijoitukset on esitetty valuutoittain alla olevassa taulukossa.

Nettosijoitusten translaatiopositio	2017	2016
SEK	26,7	19,3
RUB	1,3	7,0
Yhteensä	28,0	26,3

Sijoitusten hintariski

L&T ei ole sijoittanut varoja noteerattuihin osakkeisiin, joiden arvo vaihtelee markkinahintojen muutosten vuoksi, joten se ei altistu arvo-paperimarkkinoihin liittyvälle hintariskille. L&T:n omistamien noteeraamattomien osakkeiden määrä on vähäinen, eikä niihin liity olennaista hintariskiä.

Hyödykehintariski

Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan vaihtelut heijastuvat sekä tuotantokäytössä käytettyjen polttoaineiden hintoihin että ympäristönhuoltoalan tuotteiden hankintahintoihin öljypohjaisten raaka-aineiden kautta. Osassa jätehuollon asiakassopimuksista laskutusjaksot ja sopimusehdot ovat sellaiset, että hintoja ei pystytä korottamaan kuukausittain. Tämän vuoksi polttoaineiden hintojen kohoaminen saadaan siirrettyä palveluhintoihin viiveellä. Dieselin hintariskiä on suojattu osittain hyödykejohdannaisopimuksilla. Näihin sopimuksiin sovelletaan IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa.

Ympäristötuotteiden raaka-ainehintariskiä pyritään hallitsemaan siten, että myyntihinnat sovitaan yleensä kiinteiksi enintään toimittajien vahvistamien ostohintojen voimassaoloajaksi.

Korkoriski

L&T:n korkoriski liittyy pääasiassa lainoihin, jotka on sidottu vaihtuviin korkoihin ja joista aiheutuvat rahavirratt vaihtelevat korkotason muuttuessa. Koska L&T:n palveluiden kysyntä tai niiden hinnat eivät ole merkittävästi riippuvaisia taloussuhdanteiden vaihteluista, korkokustannukset pyritään pitämään

mahdollisimman vakaina. Tämän vuoksi yli puolet vaihtuvakorkoisin lainoihin liittyvästä rahavirrasta pyritään suojaamaan korkoriskiltä koronvaihtosopimuksin.

31.12.2017 lainoista oli joko kiinteäkorkoisia tai koronvaihtosopimuksilla suojattuja 56,2 % (59,0) ja vaihtuvakorkoisia 43,8 % (41,0). Korkotason muutokset eivät siten vaikuta korkokustannuksiin täysimääräisesti.

Kaikki rahavirran suojaukseksi tehdyt koronvaihtosopimukset ovat konsernin riskienhallintapolitiikan mukaisesti suojaavia ja kaikkiin sopimuksiin sovelletaan IAS 39 mukaista suojauslaskentaa. Pääosa L&T:n liikevaihdosta syntyy pitkäaikaisista palvelusopimuksista. Hyvän kassavirtaennustettavuuden vuoksi L&T:n rahoituspolitiikassa on määritetty, että korkoa tuottavien varojen määrä pyritään pitämään pienenä suhteessa kulloiseenkin lyhyen aikavälin rahoitustarpeeseen ja sijoitettuihin suhteellisen lyhytaikaisiin instrumentteihin.

Luotto- ja vastapuoliriski

Rahoitusinstrumentteihin liittyy riski siitä, että vastapuoli ei pysty täyttämään sopimuksen mukaisia maksuvelvoitteitaan. Vastapuoliriskiä hallitaan tekemällä rahoitus- ja johdannaisopimuksia vain suurimpien pohjoismaisten pankkien kanssa sekä tekemällä likviditeettihallintaan liittyviä sijoituksia vain korkean luottokelpoisuuden omaavien liikkeellelaskijoiden sijoitus- ja yritystodistuksiin L&T:n hallituksen hyväksymän vastapuolilistan mukaisesti. Tilinpäätöshetkellä avoinna olevista sijoituksista ei odoteta aiheutuvan arvonalentumisia.

L&T:llä on laaja asiakaskunta, joka koostuu

yrityksistä, laitoksista, toimisto- ja liikekiinteistöistä, institutionaalisista kiinteistönomistajista, asunto-osakeyhtiöistä, julkisesta sektorista ja kotitalouksista. Myyntisaamiset koostuvat pääosin suuresta määrästä suhteellisen pieniä saatavia, eikä merkittäviä luottoriskikeskittymiä ole. L&T:llä on luotonvalvontaohjeet, joilla pyritään varmistamaan se, että palveluita ja tuotteita myydään vain luottokelpoisille asiakkaille tai ennakkomaksulla, mikäli asiakkaan luottokelpoisuus ei ole riittävä. Suuri osa asiakassuhteista perustuu pitkäaikaisiin palvelusopimuksiin, eikä asiakkailta yleensä vaadita vakuuksia.

Myyntisaamisiin liittyvää perintätoimintaa hoidetaan kotimaan myyntisaamisten osalta keskitetysti taloushallinnossa. Ulkomaiset tytäryhtiöt hoitavat omien myyntisaamistensa perinnän paikallisesti. Liikevaihdosta 88 % (94) tuli Suomesta vuonna 2017. Konsernin luottoriskin enimmäismäärää tilinpäätöshetkellä vastaavat parhaiten rahoitusvarojen tasearvot 31.12.2017 siinä tapauksessa, että sopimusten vastapuolet eivät pysty täyttämään rahoitusinstrumentteihin liittyviä velvoitteitaan.

Myyntisaamisten ikäjakauma

MEUR	2017	2016
Erääntymättömät myyntisaamiset	108,5	75,8
Erääntyneet 1–90 pv	13,1	6,2
Erääntyneet 91–180 pv	0,7	0,6
Erääntyneet 181–365 pv	1,2	0,2
Erääntyneet yli 365 pv	3,4	0,2
Yhteensä	127,0	83,0

Arvoltaan alentuneet myyntisaamiset on kirjattu kuluksi tuloslaskelmaan.

Arvonalentumistappioiden määrä ja aiemmin kirjattujen arvonalentumistappioiden peruutukset esitetään liitetiedossa 4. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut.

Kaikki rahoitusvarat ovat vakuudettomia. Myyntisaamisista tehtyjen arvonalentumiskirjausten kriteerinä on johdon harkinnan mukaan käytetty velallisten merkittäviä taloudellisia vaikeuksia, yrityssaneerausta, perintätoimiston luottotappiosuositusta tai maksujen pitkäaikaista laiminlyöntiä. Muista rahoitusvaroista ei ole kirjattu arvonalentumisia.

Rahoitusvaroihin liittyvä luottoriski

MEUR	2017	2016
Myytavissä olevat pitkäaikaiset sijoitukset	0,6	0,6
Pitkäaikaiset rahoitusleasingsaamiset	0,3	1,2
Muut pitkäaikaiset saamiset	1,9	1,7
Myyntisaamiset ja muut lyhytaikaiset saamiset	127,0	83,0
Johdannaissaamiset	0,1	0,3
Rahavarat	48,1	28,2

Likviditeetti- ja jälleenrahoitusriski

Likviditeettiriskin hallinnalla varmistetaan, että L&T pystyy jatkuvasti hoitamaan toimintaan liittyvät rahoitukselliset velvoitteensa mahdollisimman edullisin kustannuksin. L&T pyrkii säilyttämään hyvän maksuvalmiuden tehokkaalla kassanhallinnalla ja sijoittamalla sellaisiin rahamarkkinainstrumentteihin, jotka voidaan realisoida nopeasti. Likviditeettitilannetta seurataan ajantasaisesti ja sitä ennakoidaan kassavirtaennusteiden avulla. Kotimaisen konserniyhtiöiden likviditeetti netotetaan konsernitilien avulla ja konsernin taloushallinto vastaa likviditeettilyijäämien sijoittamisesta. Rahoituksen saatavuutta pyritään varmistamaan käyttämällä rahoitustoiminnassa useita pankkeja. Jälleenrahoitusriskiä hallitaan hajauttamalla lainojen maturiteettia ja pyrkimällä pitämään pitkän lainasalkun keskimääräinen duraatio 2 vuotena.

L&T:n kassavarat on pyritty pitämään melko pieninä ja toisaalta huolehdittu luottolimiittien riittävydestä likviditeetin hallinnassa. Lyhytaikaisia, kassavirran heilahteluista johtuvia rahantarpeita varten L&T:llä on käytössä komittoituja limiittejä (yhteensä 30 MEUR) ja yritystodistusohjelma (100). 31.12.2017 konsernin likvidien varojen ja sijoitusten määrä oli 48,1 miljoonaa euroa (28,2). Yritystodistusohjelmasta oli käytössä 20,0 miljoonaa euroa (0,0).

Seuraavassa taulukossa esitetään konsernin rahoitusvelat jaoteltuina sopimuksiin perustuvien eräpäivien mukaisesti tilinpäätöspäivänä. Taulukossa esitettävät luvut ovat sopimuksiin perustuvia diskonttaamattomia

rahavirtoja. L&T:n nostamiin pitkäaikaisiin lainoihin sisältyy omavaraisuus- ja korkokatekovenantteja sekä muita tavanomaisia ehtoja, jotka rajoittavat lisävakuuksien antoa muille rahoittajille ja nykyisen liiketoiminnan lakkautamista tai luovuttamista. Näiden ehtojen rikominen oikeuttaisi lainantajat irtisanomaan lainat välittömästi, mikä johtaisi taulukossa esitettyihin lainoihin liittyvien rahavirtojen aikaistumiseen.

Rahoitusvelkojen erääntyminen

31.12.2017

MEUR	Tasearvo	Sopimusten mukainen rahavirta	2018	2019	2020	2021	2022	2023 ja myöh.
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	98,3	98,5	2,6	20,9	25,0			50,0
Joukkovelkakirjalainat	29,9	30,0		30,0				
Yritystodistusvelat	20,0	20,0	20,0					
Rahoitusleasingvelat	17,7	18,7	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	5,7
Johdannaisvelat	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostovelat ja muut velat	80,1	80,1	80,1					
Yhteensä	246,3	247,5	105,3	53,6	27,6	2,6	2,6	55,7

31.12.2016

MEUR	Tasearvo	Sopimusten mukainen rahavirta	2017	2018	2019	2020	2021	2022 ja myöh.
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	31,1	29,9	2,2	2,2	0,4	25,1		
Joukkovelkakirjalainat	29,8	31,9	0,6	0,6	30,6			
Yritystodistusvelat		0,0						
Rahoitusleasingvelat	6,0	6,3	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	2,1
Johdannaisvelat		0,0						
Ostovelat ja muut velat	69,8	69,8	69,8					
Yhteensä	136,6	137,9	73,5	3,6	31,9	25,9	0,8	2,1

Rahoitusleasingvelkojen erääntymisajat

MEUR	2017	2016
Rahoitusleasingvelkojen bruttomäärä		
– vähimmäisvuokrat erääntymisajoin		
Enintään 1 vuoden kuluessa	2,6	0,8
1–5 vuoden kuluttua	10,5	3,3
Yli 5 vuoden kuluttua	5,7	2,1
Yhteensä	18,7	6,3
Tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	-1,0	-0,3
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo	17,7	6,0
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Enintään 1 vuoden kuluessa	2,4	0,8
1–5 vuoden kuluttua	9,7	3,1
Yli 5 vuoden kuluttua	5,6	2,1
Yhteensä	17,7	6,0

Yhtiö otti vertailukauden aikana käyttöön raskaan kaluston rahoitusleasingin. Tämä on tällä hetkellä ainoa omaisuuserä, joka täyttää rahoitusleasingin tunnusmerkit ja on käsitelty tilinpäätöksessä rahoitusleasingvelkana.

Lainojen rakenne

MEUR	31.12.2017			31.12.2016		
	Käytössä	Käytettävissä	Yhteensä	Käytössä	Käytettävissä	Yhteensä
Lainat rahoituslaitoksilta ja eläkelainat	95,7		95,7	31,1		31,1
Joukkovelkakirjalainat	29,9		29,9	29,8		29,8
Sitova luottolimiitti erääntyy vuonna 2020		30,0	30,0	0,0	30,0	30,0
Yritystodistusohjelma	20,0	80,0	100,0	0,0	100,0	100,0
Yhteensä	145,6	110,0	255,6	60,8	130,0	190,8

Rahoitusinstrumenteista aiheutuva herkkyys markkinariskeille

Seuraavassa esitetty IFRS 7 -standardin edellyttämä herkkyysanalyysi pyrkii kuvaamaan konsernin tilikauden tuloksen ja oman pääoman herkkyyttä korkotason ja dieselin hinnan muutoksille taseessa 31.12.2017 (31.12.2016) olevista rahoitusinstrumenteista eli rahoitusvaroista ja -veloista sekä johdannaissopimuksista. Niiden johdannaissopimusten, joihin sovelletaan suojauslaskentaa, käyvän arvon

muutokset on oletettu kohdistuvan kokonaan omaan pääomaan ja muiden johdannaissopimusten tuloslaskelmaan.

Korkotason muutoksesta aiheutuva herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- Korkotason nousuksi oletetaan +0,5 prosenttiyksikköä ja laskuksi -0,2 prosenttiyksikköä.

- Dieselin hinnan muutokseksi oletetaan +/-10 prosenttiyksikköä.

- Laskelman perustana oleva positio sisältää korolliset rahoitusvelat ja -saamiset sekä koronvaihto- ja hyödykejohdannaissopimukset.

Nettosijoituksia ulkomaisiin yksiköihin ei ole sisällytetty herkkyysanalyysiin.

IFRS 7 -standardin mukainen herkkyysanalyysi rahoitusinstrumenttien markkinariskeistä

MEUR

	2017		2016	
	Tulos verojen jälkeen	Oma pääoma	Tulos verojen jälkeen	Oma pääoma
+0,5 % muutos markkinakoroissa	-0,3	0,6	-0,1	0,0
-0,2 % muutos markkinakoroissa	0,0	-0,2	0,0	0,0
+10 % muutos diesel oil CIF CARGO NWE -hinnassa *)		0,2		0,1
-10 % muutos diesel oil CIF CARGO NWE -hinnassa *)		-0,2		-0,1
*) euromääräinen hintataso				
+10% muutos kruunun kurssissa	1,1		-	
-10% muutos kruunun kurssissa	-0,9		-	
+10% muutos ruplan kurssissa	-		0,8	
-10% muutos ruplan kurssissa	-		-0,6	

35. Riita-asiat ja oikeusprosessit

Lassila & Tikanoja Oyj on osapuolena muutamassa pienessä konsernin tavanomaiseen liiketoimintaan liittyvässä riita-asiassa, joiden lopputuloksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernin taloudelliseen asemaan.

36. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

Yhtiön johdolla ei ole tiedossa sellaisia olennaisia tilinpäätöspäivän jälkeisiä tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet tilinpäätöksen laadintaan.

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA

MEUR	2017	2016	Liite
Liikevaihto	540,9	549,1	1
Liiketoiminnan muut tuotot	7,0	5,3	4
Varaston muutos	-0,5	1,1	
Materiaalit ja palvelut	-152,4	-149,0	
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	-236,6	-244,4	2
Liiketoiminnan muut kulut	-83,1	-81,4	3, 4
Poistot ja arvonalentumiset	-36,1	-36,0	
Liikevoitto ennen liikearvon poistoja	39,3	44,6	
Liikearvon poistot	-1,5	-1,5	
Liikevoitto	37,7	43,1	
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,1	-1,7	5
Voitto ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	37,7	41,4	
Tilinpäätössiirrot			
Poistoeron muutos	3,2	2,0	
Konserniavustus	2,1	5,0	6
Tuloverot	-8,8	-9,8	7
Tilikauden voitto	34,2	38,5	

EMOYHTIÖN TASE

MEUR	2017	2016	Liite	MEUR	2017	2016	Liite
VASTAAVAA				Vaihtuvat vastaavat			
Pysyvät vastaavat				Vaihto-omaisuus			
Aineettomat hyödykkeet			8	Aineet ja tarvikkeet	1,8	1,7	
Aineettomat oikeudet	1,3	1,2		Valmiit tuotteet/Tavarat	1,2	1,2	
Liikearvo	3,9	4,2		Muu vaihto-omaisuus	3,9	4,5	
Muut aineettomat hyödykkeet	16,2	18,0			6,9	7,4	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	3,6	0,7		Pitkäaikaiset saamiset			
	25,0	24,1		Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	105,7	-	
Aineelliset hyödykkeet			9	Lainasaamiset osakkuusyrityksiltä	0,3	-	
Maa-alueet	4,6	4,6		Lainasaamiset	0,7	1,0	
Rakennukset ja rakennelmat	35,3	35,6		Ennakot	0,3	0,3	
Koneet ja kalusto	101,2	99,4			107,1	1,4	
Muut aineelliset hyödykkeet	0,0	0,0		Lyhytaikaiset saamiset			11
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1,9	5,3		Saamiset saman konsernin yrityksiltä	9,0	42,6	
	143,1	144,9		Myyntisaamiset osakkuusyrityksiltä	0,1	0,1	
Sijoitukset			10	Myyntisaamiset	68,7	64,5	
Osuudet saman konsernin yrityksissä	30,2	30,2		Muut saamiset	0,7	0,8	
Saamiset saman konsernin yrityksiltä	12,5	-		Siirtosaamiset	5,3	4,4	
Osuudet osakkuusyrityksissä/yhteisyrityksissä	0,5	0,0			83,8	112,5	
Muut osakkeet ja osuudet	0,5	0,4		Rahat ja pankkisaamiset	40,1	23,7	
	43,7	30,6		Vaihtuvat vastaavat yhteensä	237,9	145,0	
Pysyvät vastaavat yhteensä	211,8	199,6		Vastaavaa yhteensä	449,7	344,5	

EMOYHTIÖN TASE

MEUR	2017	2016	Liite	MEUR	2017	2016	Liite
VASTATTAVAA				Vieras pääoma			14
Oma pääoma			12	Pitkäaikainen			
Osakepääoma	19,4	19,4		Lainat rahoituslaitoksilta	95,9	27,7	
Käyvän arvon rahasto	0,0	0,0		Eläkelainat	0,0	0,8	
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,7	0,5		Joukkovelkakirjalainat	30,0	30,0	
Edellisten tilikausien voitto	68,0	64,6		Rahoitusleasingvelat	15,3	5,2	
Tilikauden voitto	34,2	38,5		Saadut ennakot	0,3	0,3	
Oma pääoma yhteensä	122,3	123,1			141,5	64,0	
Tilinpäätössiirtojen kertymä				Lyhytaikainen			
Poistoero	26,7	29,9		Lainat rahoituslaitoksilta	22,6	2,6	
Pakolliset varaukset			13	Rahoitusleasingvelat	2,4	0,8	
Pitkäaikainen	5,3	5,2		Saadut ennakot	9,9	8,9	
Lyhytaikainen	1,1	1,1		Ostovelat	41,3	42,4	
				Ostovelat osakkuusyrityksille	0,1	0,1	
				Velat saman konsernin yrityksille	18,7	8,5	
				Muut velat	17,6	17,2	
				Siirtovelat	40,2	41,0	
				Siirtovelat hyödykejohdannaisista	0,0	0,0	
					152,7	121,3	
				Vieras pääoma yhteensä	294,3	185,3	
				Vastattavaa yhteensä	449,7	344,5	

EMOYHTIÖN RAHOITUSLASKELMA

MEUR	2017	2016
Liiketoiminta		
Liikevoitto	37,7	43,1
Oikaisut:		
Poistot ja arvonalentumiset	37,6	37,5
Myyntivoitot ja -tappiot	-1,3	0,9
Varaukset	0,2	-1,6
Muut oikaisut	0,1	-0,8
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	74,5	79,1
Käyttöpääoman muutos		
Myyntisaamisten ja muiden saamisten lisäys/vähennys	26,4	1,2
Vaihto-omaisuuden lisäys/vähennys	0,5	-1,0
Ostovelkojen ja muiden korottomien velkojen lisäys/vähennys	0,3	1,5
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	101,7	80,8
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-0,3	-1,9
Saadut korot liiketoiminnasta	0,1	0,1
Maksetut välittömät verot	-9,0	-11,2
Liiketoiminnan rahavirta	92,5	67,8
Investoinnit		
Investoinnit tytär- ja osakkuusyrityksiin ja hankitut liiketoiminnot vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	-1,8	-0,1
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-22,6	-30,0
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	1,7	-3,9
Konsernilainojen muutos	-109,0	-1,0
Saadut osingot investoinneista	-	0,1
Investointien rahavirta	-131,7	-34,9

MEUR	2017	2016
Rahoitus		
Maksettu konserniavustus	-0,3	5,3
Saatu konserniavustus	5,3	-0,3
Lyhytaikaisten lainojen nostot	40,0	6,1
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-20,0	-
Pitkäaikaisten lainojen nostot	69,9	-
Leasingvelkojen takaisinmaksut	-2,6	-
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-1,6	-36,8
Maksetut osingot ja muu varojen jako	-35,1	-32,6
Rahoituksen rahavirta	-55,6	-58,3
Rahavarojen muutos	16,4	-25,5
Rahavarat 1.1.	23,7	49,3
Rahavarat 31.12.	40,1	23,7
Rahavarat 31.12.		
Rahavarat	40,1	23,6
Shekkilil luotot	-	0,1
	40,1	23,7

Rahoituslaskelman erät eivät ole suoraan johdettavissa taseista mm. tytäryhtiöiden fuusioiden, purkujen ja yhtiöittämisen vuoksi.

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Lassila & Tikanoja Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS). Tilinpäätöksen erät on arvostettu alkuperäiseen hankintamenuon.

Pysyvät vastaavat

Aineettomat ja aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet merkitään taseeseen välittömään hankintamenuon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Suunnitelman mukaiset poistot lasketaan tasapoistoina taloudellisen pitoajan perusteella alkuperäisestä hankintahinnasta lukuun ottamatta uusia läjitysalueita. Poistoajat ovat:

Rakennukset ja rakennelmat	5–30 vuotta
Kuljetusvälineet	6–15 vuotta
Koneet ja kalusto	4–10 vuotta
Liikearvot	5–10 vuotta
Aineettomat oikeudet ja muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta

Vuonna 2008 ja sen jälkeen valmistuneisiin kaatopaikkoihin sovelletaan suoriteyksikköön perustuvaa poistomenetelmää, jossa poistot tehdään läjitysalueelle toimitetun jätteen

viemän tilavuuden mukaan. Menetelmä kuvaa tasapoistoa paremmin sitä, miten yhtiö odottaa saavansa läjitysalueista taloudellista hyötyä. Keravan läjitysalue on täyttymässä, joten se poistetaan loppuun tasapoistoin. Tilikauden aikana hankitun käyttöomaisuuden poistot lasketaan käyttöönnotosta lähtien. Leasingvuokrat käsitellään vuosikuluina eikä hyödykkeitä esitetä taseessa. Sijoitukset arvostetaan hankintamenuon.

Rahoitusleasingsopimukset

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle otetut hyödykkeet kirjataan aineelliseen käyttöomaisuuteen. Ne merkitään taseeseen määrään, joka on hyödykkeen käypä arvo tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo, ja poistetaan vuokrasopimuksen voimassaoloaikana tai sitä lyhyempänä taloudellisen vaikutusaikana. Jos kuitenkin on kohtuullisen varmaa, että vuokralle otetun hyödykkeen omistusoikeus siirtyy L&T:lle vuokrauksen päättymiseen mennessä, poistot hyödykkeestä tehdään kuten vastaavasta L&T:n omistamasta hyödykkeestä. Sopimuksista johtuvat velvoitteet kirjataan lainoihin. Kukin vuokraerä jaetaan rahoituskuluksi ja velan lyhennykseksi. Rahoituskulut kohdistetaan vuokra-ajalle siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenuon ellei todennäköinen jälleenhankintamenu tai

luovutushinta ole sitä alhaisempi. Ympäristötuotteiden vaihto-omaisuus arvostetaan käytäen liukuvaa keskihintaa. Muun vaihto-omaisuuden arvo määritellään fifo-periaatteella. Itse valmistetun vaihto-omaisuuden hankintamenuon luetaan välittömien kustannusten lisäksi myös osuus tuotannon yleiskustannuksista.

Ulkomaan rahan määräiset erät

Ulkomaan rahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumapäivän kurssiin. Valuutamääräiset saamiset ja velat muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän Euroopan Keskuspankin kurssia. Kurssierot merkitään tuloslaskelmaan.

Johdannaiset

Vaihtuvakorkoihin lainoihin liittyvän rahavirran korkoriskin suojauksena käytetään swap-sopimuksia. Niistä syntyvät korkotuotot ja -kulut jaksotetaan sopimusajalle ja niillä oikaistaan suojattavan erän korkoja.

Diesellostoihin liittyvän rahavirran hyödykeriskin suojauksena käytetään hyödykeswap-sopimuksia. Näiden sopimusten käypien arvojen muutokset kirjataan tuloslaskelmaan suojausten tehottoman osuuden osalta, sekä kun sopimukset erääntyvät tai suojattava riski toteutuu.

Valuutariskisuojauskiin käytetään valuutatermiinejä. Käypien arvojen muutokset on kirjattu tuloslaskelmaan rahoitustuotoksi tai -kuluksi.

Liikevaihto

Myyntituotoista vähennetään myynnin välilliset

verot, annetut alennukset sekä myynnin kurssierot. Myyntirahdit ja muut myynti- ja toimituskulut käsitellään luonteensa mukaisesti hankinnan tai myynnin kuluina. Luottotappiot kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tutkimus- ja kehitysmenot kirjataan kuluksi.

Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

Liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin sisältyvät säännölliseen palvelu- ja suoritemyyntiin kuulumattomat erät kuten käyttöomaisuuden myyntivoitot, -tappiot ja romutukset sekä luottotappiokirjaukset ja niiden palautukset sekä ostojen vuosialennukset.

Tuloverot

Kauden tuloverot lasketaan verotettavasta tulosta voimassaolevan verokannan perusteella. Veroja oikaistaan mahdollisilla edellisiin kausiin liittyvillä veroilla. Laskennalliset verovelat ja -saamiset on esitetty liitetiedoissa.

1. Liikevaihto

MEUR	2017	%	2016	%
Liikevaihto toimialoittain				
Ympäristöpalvelut	237,4	43,9	257,0	46,8
Teollisuuspalvelut	81,6	15,1	52,5	9,6
Kiinteistöpalvelut	221,9	41,0	239,6	43,6
Yhteensä	540,9	100,0	549,1	100,0
Liikevaihto markkina-alueittain				
Suomi	531,2	98,2	541,3	98,6
Muut maat	9,7	1,8	7,8	1,4
Yhteensä	540,9	100,0	549,1	100,0

2. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2017	2016
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöt	1 084	1 068
Työntekijät	4 675	4 710
Yhteensä	5 759	5 778

MEUR	2017	2016
Tilikauden henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	192,0	196,3
Eläkekulut	35,1	35,5
Muut henkilösivukulut	9,6	12,9
Yhteensä	236,7	244,7
Konserniyhtiöltä laskutetut henkilöstöpalvelut	-0,2	-0,3
	236,6	244,4

Johdon palkkoja, palkkioita ja eläke-etuuksia selostetaan konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 31. Lähipiiritapaukset. Konserniyhtiöiden lähipiiriin kuuluville henkilöille ei ole myönnetty lainoja.

3. Tilintarkastajan palkkiot

MEUR	2017	2016
KPMG		
Tilintarkastus	0,1	0,1
Muut tilintarkastuslain mukaiset toimeksiannot	0,0	0,0
Veroneuvonta	0,0	0,0
Muut palvelut	0,4	0,2
Yhteensä	0,5	0,3

4. Liiketoiminnan muut tuotot ja kulut

MEUR	2017	2016
Liiketoiminnan muut tuotot		
Saman konsernin yrityksiltä		
Hallintoveloitus	1,9	0,7
Muilta		
Pysyvien vastaavien myyntivoitot	1,3	1,0
Saadut avustukset	0,3	0,6
Luottotappioiden palautukset	0,3	0,1
Vuosihyvitykset ostoista	1,7	1,4
Hyödykejohtajien arvon muutos	0,2	0,7
Muut	1,4	0,8
Yhteensä	7,0	5,3
Liiketoiminnan muut kulut		
Muille		
IT kulut	11,0	10,3
Matkakulut	6,2	6,3
Ajoneuvot ja työkoneet	32,8	31,3
Vuokrat ja kiinteistökulut	15,7	16,1
Asiantuntijapalkkiot	3,8	3,9
Vapaaehtoiset sosiaalikulut	5,6	5,0
Muut	7,9	8,4
Yhteensä	83,1	81,4

5. Rahoitustuotot ja -kulut

MEUR	2017	2016
Osinkotuotot	0,0	0,1
Muut korko- ja rahoitustuotot	1,9	0,1
Korkokulut ja muut rahoituskulut	-1,9	-1,9
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-0,1	-1,7
Rahoitustuotot ja -kulut sisältävät:		
Osinkotuottoja		
Saman konsernin yrityksiltä	0,0	0,1
Korkotuottoja		
Muilta	0,2	0,1
Kurssivoittoja		
Muilta	1,7	0,0
Korkokuluja		
Muille	-1,6	-1,7
Muita rahoituskuluja		
Muille	-0,4	-0,2
	-0,1	-1,7

6. Tilinpäätössiirrot

MEUR	2017	2016
Suunnitelman mukaisten ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus		
Aineettomista hyödykkeistä	-0,8	-1,0
Aineellisia hyödykkeistä	4,0	3,0
	3,2	2,0
Konserniavustukset		
Saadut konserniavustukset	2,4	5,3
Annetut konserniavustukset	-0,3	-0,3
Konserniavustukset yhteensä	2,1	5,0
Tilinpäätössiirrot yhteensä	5,3	7,0

7. Tuloverot

MEUR	2017	2016
Tuloverot tilikaudelta varsinaisesta toiminnasta	8,6	9,8
Yhteensä	8,6	9,8
Laskennalliset verosaamiset/-velat		
Poistoeroista	-5,3	-6,0
L&T Recoil Oy:n takausvastuun verovähennys	3,3	3,3
Muista jaksotuseroista	1,9	1,7
Yhteensä	-0,1	-1,0

Vertailukaudella emoyhtiö sai hallinto-oikeudelta lainvoimaisen päätöksen, jonka mukaan L&T Recoil Oy:n takausvastuun perusteella vuonna 2014 maksuunpantu noin 16,7 miljoonan euron maksu on emoyhtiölle verotuksessa vähennyskelpoinen. Aiemmissa tilinpäätöksissä yhtiö oli käsitellyt maksun verovähennyskelvottomana eränä vähennyskelpoisuuden oltua vielä vahvistamatta. Lopullinen määrä vahvistuu L&T Recoil Oy:n konkurssipesästä saatavan mahdollisen jako-osan ratkettua. Saatavan määrä perustuu johdon arvioon tulevasta verohyödyistä.

8. Aineettomat hyödykkeet

MEUR	Aineettomat oikeudet	Liikearvo	Muut aineettomat hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
2017					
Hankintameno 1.1.	9,7	112,2	51,4	0,7	174,0
Lisäykset	0,4	1,2	0,9	4,6	7,0
Vähennykset	-0,1		0,0		-0,1
Siirrot erien välillä		0,0	1,7	-1,7	0,0
Hankintameno 31.12.	10,0	113,4	53,9	3,6	180,9
Kertyneet poistot 1.1.	-8,5	-108,0	-33,4	0,0	-149,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		0,0	0,0		0,0
Tilikauden poistot	-0,2	-1,5	-4,3		-6,1
Kertyneet poistot 31.12.	-8,7	-109,5	-37,8		-156,0
Kirjanpitoarvo yhteensä	1,3	3,9	16,2	3,6	25,0
2016					
Hankintameno 1.1.	9,3	126,2	25,1	4,2	164,8
Lisäykset	0,5	0,1	3,2	5,5	9,3
Vähennykset	-0,1	0,0			-0,1
Siirrot erien välillä		-14,1	23,1	-9,0	0,0
Hankintameno 31.12.	9,7	112,2	51,4	0,7	174,0
Kertyneet poistot 1.1.	-8,3	-120,5	-16,0		-144,8
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		14,0	-14,4		-0,4
Tilikauden poistot	-0,2	-1,5	-3,0		-4,7
Kertyneet poistot 31.12.	-8,5	-108,0	-33,4		-149,9
Kirjanpitoarvo yhteensä	1,2	4,2	18,0	0,7	24,1

Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät useita ICT-projekteja.

9. Aineelliset hyödykkeet

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
2017					
Hankintameno 1.1.	4,6	91,6	345,3	5,3	446,8
Lisäykset		0,9	27,7	2,6	31,2
Vähennykset		-1,9	-15,3		-17,2
Siirrot erien välillä		4,8	0,8	-5,9	
Hankintameno 31.12.	4,6	95,5	358,5	1,9	460,5
Kertyneet poistot 1.1.		-56,0	-245,9		-301,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot		1,1	14,9		16,0
Tilikauden poistot		-5,2	-26,2		-31,5
Kertyneet poistot 31.12.		-60,2	-257,3		-317,4
Kirjanpitoarvo yhteensä	4,6	35,3	101,3	1,9	143,1

Aineellisten hyödykkeiden hankintamenoa lisäykseen sisältyy rahoitusleasingsoimuksilla vuokrattuja hyödykkeitä 13,4 miljoonaa euroa (6,2).

MEUR	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
2016					
Hankintameno 1.1.	4,6	86,1	345,9	5,3	441,9
Lisäykset		3,8	9,3	6,7	19,8
Vähennykset			-14,9		-14,9
Siirrot erien välillä		1,7	5,0	-6,7	
Hankintameno 31.12.	4,6	91,6	345,3	5,3	446,8
Kertyneet poistot 1.1.		-51,1	-240,3		-291,4
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot			22,3		22,3
Tilikauden poistot		-4,9	-27,9		-32,8
Kertyneet poistot 31.12.		-56,0	-245,9		-301,9
Kirjanpitoarvo yhteensä	4,6	35,6	99,4	5,3	144,9

10. Sijoitukset

MEUR	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Muut osakkeet ja osuudet	Pääomalaina- saamiset	Yhteensä
2017				
Hankintameno 1.1.	30,2	0,4		30,6
Lisäykset	0,1	0,6	12,5	13,1
Vähennykset		0,0		0,0
Hankintameno 31.12.	30,2	1,0	12,5	43,7
Kirjanpitoarvo yhteensä	30,2	1,0	12,5	43,7
2016				
Hankintameno 1.1.	23,8	0,5		24,3
Lisäykset *)	6,3			6,3
Vähennykset	0,0	-0,1		-0,1
Hankintameno 31.12.	30,2	0,4		30,6
Kirjanpitoarvo yhteensä	30,2	0,4		30,6

*) L&T Oyj:n korjausrakentaminen -liiketoiminta yhtiöitettiin 1.10.2016 L&T Korjausrakentaminen Oy:ksi

Yhtiön osuus osakkeista ja äänivallasta %

Konserniyritykset

Kiinteistö Oy Vantaan Valimotie 33, Helsinki	100,0
L&T Biowatti Oy, Helsinki	100,0
L&T Relations Oy, Helsinki	100,0
L&T Toimi Oy, Helsinki	100,0
L&T Korjausrakentaminen Oy, Helsinki	100,0
L&T Työllistämispalvelu Oy, Helsinki	100,0

Osakkuusyritykset

Suomen Keräystuote Oy, Helsinki	40,0
Moppicom Oy, Helsinki	43,7

11. Saamiset

MEUR	2017	2016
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Lainasaamiset	7,0	40,6
Myyntisaamiset	2,0	2,0
Yhteensä	9,0	42,6
Siirtosaamiset		
Kela, työterveyshuollon korvaukset	1,2	1,5
Lakisääteiset henkilövakuutukset	1,7	0,7
Vuosialennukset	0,5	0,5
Lisenssit	0,7	0,6
Muut	1,2	1,1
Yhteensä	5,3	4,4

12. Oma pääoma

MEUR	2017	2016
Osakepääoma 1.1. / 31.12.	19,4	19,4
Käyvän arvon rahasto 1.1.	0,0	-0,1
Hyödykejohtannaisten arvostus	0,0	0,1
Käyvän arvon rahasto 31.12.	0,0	0,0
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	0,5	0,6
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi	0,1	-0,1
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	0,7	0,5
Edellisten tilikausien voitto 1.1.	103,1	97,0
Osingonjako	-35,3	-32,6
Osakeperusteisten etuuksien kirjaaminen kuluksi	0,2	0,2
Edellisten tilikausien voitto 31.12.	68,0	64,6
Tilikauden voitto	34,2	38,5
Oma pääoma 31.12.	122,3	123,1
Voitonjakokelpoiset varat		
Edellisten tilikausien voitto	68,0	64,6
Tilikauden voitto	34,2	38,5
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	0,7	0,5
Voitonjakokelpoisia varoja	102,9	103,6

13. Pakolliset varaukset

MEUR	2017	2016
Ympäristövaraukset	5,8	5,7
Eläkevastuut	0,6	0,6
Muut varaukset	0,1	-
Yhteensä	6,5	6,3

Ympäristövaraukset koskevat kaatopaikkojen jälkihoitokustannuksia.

14. Vieras pääoma

Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset lähivuosina

MEUR	2018*	2019	2020	2021	2022 ja myöh.
Lainat rahoituslaitoksilta	22,6	50,9	25,0	0,0	50,0

* Taseessa lyhytaikaisessa vieraassa pääomassa

MEUR	2017	2016
Lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	1,5	0,5
Muut velat	17,2	8,0
Yhteensä	18,7	8,5
Siirtovelat		
Henkilöstökulut	37,9	39,3
Muut kulut	2,3	1,7
Yhteensä	40,2	41,0

Rahoitusleasingvelkojen erääntymisajat

MEUR	2017	2016
Rahoitusleasingvelkojen bruttomäärä – vähimmäisvuokrat erääntymisajoin		
Enintään 1 vuoden kuluessa	2,6	0,8
1–5 vuoden kuluttua	10,5	3,3
Yli 5 vuoden kuluttua	5,7	2,1
Yhteensä	18,7	6,3
Tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	-1,0	-0,3
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo	17,7	6,0
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Enintään 1 vuoden kuluessa	2,4	0,8
1–5 vuoden kuluttua	9,7	3,1
Yli 5 vuoden kuluttua	5,6	2,1
Yhteensä	17,7	6,0

Yhtiö otti käyttöön verrtailukaudella uuden Kirjanpitolain mahdollistaman IFRS-option rahoitusleasingistä soveltaen standardia IAS 17. Rahoitusleasingiin liittyvät omaisuuserät liittyvät yhtiön raskaaseen kalustoon.

15. Annetut vakuudet, vastuusitoumukset ja muut vastuut

MEUR	2017	2016
Omista sitoumuksista		
Kiinnitykset vuokraoikeuteen	0,1	0,1
Muut vakuudet	0,1	0,1
Leasing- ja muut vuokravastuut		
Seuraavana vuonna erääntyvät vuokrat	7,4	6,6
Myöhemminä vuosina erääntyvät vuokrat	22,1	14,5
Yhteensä	29,5	21,1
Konserniyritysten puolesta		
Takaukset	14,5	9,2
Ympäristölupien edellyttämät pankkitakaukset	10,6	10,9

16. Johdannaisopimukset

Koronvaihtosopimukset

MEUR	2017	2016
Kohde-etuuden nimellisarvo	32,7	4,5
Käypä arvo	-0,3	-0,1

Koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Niiden käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinahintoihin.

Hyödykejohdannaiset

MEUR	2017	2016
Diesel-swapsopimusten nimellisarvot	1,2	1,3
Käypä arvo	0,1	0,3

Hyödykejohdannaiset on tehty tulevien diesel-ostojen suojaamiseksi. Niiden käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivän markkinatietoihin.

HALLITUKSEN ESITYS YHTIÖN VOITTOA KOSKEVIKSI TOIMENPITEIKSI

Lassila & Tikanoja Oy:n jakokelpoiset varat tilinpäätöksessä ovat 102 864 459,89 euroa, josta tilikauden voitto on 34 195 639,76 euroa. Yhtiön taloudellisessa tilanteessa ei ole tilikauden päättymisen jälkeen tapahtunut olennaisia muutoksia eikä myöskään OYL 13:2 §:ssä tarkoitettu maksukykyisyys-testi vaikuta jakokelpoisten varojen määrään.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinkoa tilikaudelta 2017 maksetaan 0,92 euroa osakkeelta.

Osinko maksetaan osakkeenomistajalle, joka on maksun täsmäytyspäivänä 19.3.2018 merkittynä Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että osinko maksetaan 26.3.2018.

Maksun täsmäytyspäivänä 19.3.2018 yhtiön hallussa oleville omille osakkeille ei makseta osinkoa.

Varojenjakoehdotuksen tekemispäivänä osinkoon oikeuttavia osakkeita on 38 398 012 kappaletta, joten osingon kokonaismäärä olisi 35 326 171,04 euroa.
Jäljelle jäävät jakokelpoiset varat 67 538 288,85 euroa.
Yhteensä 102 864 459,89 euroa.

Hallituksen toimintakertomuksen ja vuoden 2017 tilinpäätöksen allekirjoitukset

Helsingissä 30. päivänä tammikuuta 2018

Heikki Bergholm Sakari Lassila

Teemu Kangas-Kärki Laura Lares

Miikka Majjala Laura Tarkka

Pekka Ojanpää
toimitusjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Helsingissä 8. päivänä helmikuuta 2018

KPMG Oy Ab

Lasse Holopainen

KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

Lassila & Tikanoja Oyj:n yhtiökokoukselle

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet Lassila & Tikanoja Oyj:n (y-tunnus 1680140-0) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2017. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista, sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonamme esitämme, että

- konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti,
- tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausuntonamme on ristiriidaton tarkastusvaliokunnalle annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Olemme riippumattomia emoyhtiöstä ja konserniyrityksistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

Emoyhtiölle ja konserniyrityksille suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 32.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuva tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden

luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätöksen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätöksen kokonaisuutena kohdistuneessa tilintarkastuksessa sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessaamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolloja. Tähän on sisällynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Yrityshankinnat sekä liikearvon ja muun aineettoman omaisuuden arvostaminen (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet, liitetieto 2, 10 ja 11)

Konserni laajentaa toimintaansa yrityshankintojen kautta, minkä seurauksena konsernin taseeseen sisältyvien liikearvon ja muiden yrityshankintoihin liittyvien aineettomien hyödykkeiden määrä on merkittävä. Konsernitaseen 31.12.2017 liikearvo oli 150,2 miljoonaa euroa yrityshankintoihin liittyvien aineettomien hyödykkeiden ollessa 23,1 miljoonaa euroa.

Vuonna 2017 Lassila & Tikanoja hankki ruotsalaisen LT FM:n, jonka hankintameno oli 64,9 miljoonaa euroa ja josta muodostui liikearvoa 33,7 miljoonaa euroa sekä yksilöitävissä olevia aineettomia omaisuuseriä 19,0 miljoonaa euroa.

Hankintalaskenta edellyttää hankittujen varojen ja vastattavaksi otettujen velkojen käypien arvojen määrittämistä hankinta-ajan kohtana. Käypien arvojen määrittämiseen liittyy monimutkaisia arvostamista koskevia seikkoja.

On olemassa riski, että hankittuja varoja koskevien käypien arvojen määrittämisessä tehdään virheellisiä harkintaan perustuvia päätöksiä ja että arvostamisessa käytetään virheellistä taloudellista ja liiketoimintoja koskevaa ennustetietoa.

Liikearvo on vuosittaisen arvonalentumis-testauksen kohteena.

Arvonalentumistestauksen taustalla olevien rahavirtaennusteiden laatiminen edellyttää johdon harkintaa koskien mm. kannattavuutta, pitkän aikavälin kasvutekijää ja diskonttaus-korkoa.

Olemme kyseenalaistaneet ja arvioineet arvonmäärittämissä asiantuntijoidemme avustuksella johdon ennakkoimia taloudellisia tietoja sekä heidän tekemiään merkittävimpiä oletuksia hankintamenolaskelmien laadinnassa.

Olemme suorittaneet tarkastustoimenpiteitä, jotka liittyivät hankintuihin alkusaldoihin.

Liikearvotestaukseen liittyen olemme suorittaneet muun muassa seuraavat tarkastustoimenpiteet:

- Olemme arvioineet keskeisiä laskelmissa käytettyjä oletuksia, kuten kannattavuutta, diskonttauskorkoa ja pitkän aikavälin kasvutekijää.
- Tarkastukseen on osallistunut KPMG:n arvonmäärittämissä asiantuntijoita, jotka ovat testanneet laskelmien teknistä oikeellisuutta sekä verranneet käytettyjä oletuksia markkina- ja toimialakohtaisiin tietoihin.

Lisäksi olemme arvioineet kyseisiä eriä koskevien konsernin tilinpäätöstietojen asianmukaisuutta.

Testauksissa käytettäviin ennusteisiin liittyvistä johdon harkintaan perustuvista ratkaisuista ja tasearvon merkittävydestä johtuen liikearvon arvostaminen on tilintarkastuksessa keskeinen seikka.

Myyntituottojen kirjaaminen (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet ja liitetieto 1)

Myyntituottojen kirjaaminen on tilintarkastuksen kannalta keskeinen osa-alue mm. seuraavista seikoista johtuen:

- Myynti koostuu lukuisissa toimipisteissä suoritetuista useista yksittäisistä palveluista.
- Useiden eri tietojärjestelmien kautta käsiteltävien myyntitapahtumien lukumäärä on suuri ja konsernissa on käytössä useita hinnoittel- ja sopimusmalleja.
- Myös laskutuksen perustietojen kerääminen tapahtuu useiden eri prosessien ja tietojärjestelmien avulla.
- Osittain liiketoiminnan luonteesta johtuen myyntijärjestelmien käyttäjävaltuudet ovat suhteellisen laajat.

Tarkastustoimenpiteisiimme on sisältynyt myyntiprosesseihin liittyvän sisäisen valvontaympäristön arviointia sekä keskeisimpien kontrollien tehokkuuden testausta. Olemme lisäksi suorittaneet sekä analyttisiä että aineistotarkastuksen toimenpiteitä.

Tarkastustoimenpiteet ovat sisältäneet prosessien avainhenkilöiden haastatteluja kokonaiskuvan muodostamiseksi sekä konsernin soveltamien tuloutusperiaatteiden ja käytäntöjen asianmukaisuuden arvioimiseksi.

Olemme testanneet myyntitapahtumien rekisteröinti-, kirjaus- sekä laskutus- ja hinnoitteluprosessien toimivuutta sekä arvioineet myyntituottojen oikeellisuutta testaamalla myynnin jaksottumista tilikausien välillä.

Lisäksi olemme arvioineet myyntituottoja koskevien konsernin tilinpäätöstietojen asianmukaisuutta.

Työsuhde-etuudet ja niiden kirjaaminen (Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet, liitetieto 3 ja 31)

Työsuhde-etuuksien kirjaaminen on tilintarkastuksen kannalta keskeinen osa-alue mm. seuraavista seikoista johtuen:

- Konserninliiketoiminta on erittäin työvoimavaltaista, ja siten työsuhde-etuuksista aiheutuvien kulujen osuus konsernin liiketoiminnan kuluista on merkittävä.
- Palkanlaskennan perustiedot kerätään lukuisten toimipisteiden ja palvelukohtaisten prosessien kautta. Vastaavasti palkkatapahtumien prosessiin osallistuvien henkilöiden lukumäärä on suuri.
- Edellä mainitut seikat huomioiden kontrolloimpympäristön merkitys korostuu konsernin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden varmistamisessa.

Tarkastustoimintapiteisiimme on sisällynyt palkanlaskentaprosessiin liittyvän sisäisen valvontaympäristön arviointia sekä sitä koskevien keskeisten kontrollien tehokkuuden testausta.

Olemme lisäksi suorittaneet sekä analyyttisiä että aineistotarkastuksen toimenpiteitä, jotka ovat sisältäneet yksittäisten palkkatapahtumien testaamista sekä tilinpäätösjaksojen vertaamista ulkopuolisten tahojen vahvistuksiin.

Olemme myös arvioineet työsuhde-etuuksia koskevien konsernin tilinpäätöstietojen asianmukaisuutta.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen laatimisesta siten, että konsernitilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan emoyhtiön ja konsernin kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos emoyhtiö tai konserni aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntomme. Kohtuullinen varmuus on korkea

varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyys voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankimme lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset

tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon emoyhtiön tai konsernin sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä emoyhtiön tai konsernin kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntomme. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei emoyhtiö tai konserni pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan

lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuva tilintarkastusevidenssiä konserniin kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevasta taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon konsernitiilinpäätöksestä. Vastaamme konsernin tilintarkastuksen ohjauksesta, valvonnasta ja suorittamisesta. Vastaamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

Kommunikoidimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnitellusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoidimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviin tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoiduista seikoista olivat merkittävimmät tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkista-

misen tai kun äärimmäisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koituva yleinen etu.

Muut raportointivelvoitteet

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet yhtiökokouksen valitsemana tilintarkastajana 15.3.2012 alkaen yhtäjaksoisesti 6 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen ja vuosikertomukseen sisältyvän informaation, mutta se ei sisällä tilinpäätöstä eikä sitä koskevaa tilintarkastuskertomustamme. Olemme saaneet toimintakertomuksen käyttööme ennen tämän tilintarkastuskertomuksen antamispäivää, ja odotamme saavamme vuosikertomuksen käyttööme kyseisen päivän jälkeen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea edellä yksilöity muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Toimintakertomuksen osalta velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien

säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme ennen tilintarkastuskertomuksen antamispäivää käyttööme saamaamme muuhun informaatioon kohdistamamme työn perusteella johtopäätöksen, että kyseisessä muussa informaatiossa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys taseen osoittaman voiton käyttämisestä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Helsingissä 8. helmikuuta 2018
KPMG OY AB

Lasse Holopainen
KHT

KIERTOTALOUDEN KÄYTÄNNÖN TEKIJÄ

Lassila & Tikanoja Oyj

Valimotie 27, 00380 Helsinki

puh. 010 636 111

www.lt.fi/fi/